

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТЕХНОЛОГІЙ**

ННІ/факультет	<i>інститут економіки та бізнес-освіти</i>
Кафедра	<i>фінансів і бухгалтерського обліку</i>
Спеціальність	<i>072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»</i>
Форма навчання	<i>заочна</i>

КВАЛІФІКАЦІЙНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

Фостяк Анастасії Андріївни
(прізвище, ім'я, по батькові здобувача)

на тему **Кредитування банками корпоративних клієнтів**

(повна назва теми)

за матеріалами **Акціонерне товариство «Перший Український Міжнародний банк»**
(повна назва бази дослідження)

науковий керівник **к. е. н., доцент** _____ **Неізнана О.В.**
(наук. ступінь, вчене звання) (підпис) (прізвище, ініціали)

Робота допущена до захисту в ЕК

Протокол засідання кафедри
від 18 червня 2026р. № 13

Завідувач кафедри _____
(підпис)

к.е.н., доцент О.В. Неізнана
Наук. ступень, вчене звання
Ініціали, прізвище

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТЕХНОЛОГІЙ**

ННІ/факультет	<i>інститут економіки та бізнес-освіти</i>
Кафедра	<i>фінансів і бухгалтерського обліку</i>
Спеціальність	<i>072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»</i>
Форма навчання	<i>денна</i>

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Завідувач кафедри _____ О. В. Неізнана
(підпис)

(прізвище, ініціали)

« 06 » квітня 2026 року

**ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ БАКАЛАВРСЬКУ РОБОТУ**

1. Тема роботи Кредитування банками корпоративних клієнтів

Керівник роботи к. е. н., доцент Неізнана О.В.
затверджені наказом закладу вищої освіти від « 06 » квітня 2026 р. № 224-ст

2. Строк подання здобувачем роботи до «05» червня 2026р.

3. Зміст кваліфікаційної роботи, об'єкт, предмет та мета дослідження:

Розділ 1. Теоретико-методологічні основи процесу кредитування банком корпоративних клієнтів

Розділ 2. Аналіз процесу кредитування банком корпоративних клієнтів на прикладі АТ «Перший Український Міжнародний Банк»

Розділ 3. Шляхи оптимізації процесу кредитування корпоративних клієнтів в АТ «Перший Український Міжнародний Банк»

Об'єкт дослідження: діяльність АТ «ПУМБ» щодо організації процесу кредитування корпоративних клієнтів

Предмет дослідження: процес кредитування корпоративних клієнтів

Мета кваліфікаційної роботи: комплексне дослідження теоретичних, методичних та практичних засад організації банківського кредитування корпоративних клієнтів, а також обґрунтування напрямів його вдосконалення в сучасних умовах функціонування банківської системи України

5. Дата видачі завдання « 06 » квітня 2026р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів МДР	Строк виконання етапів роботи	Відмітка керівника про виконання етапів (дата, підпис)
1	Затвердження плану КБР	до 25.03.2026	виконано
2	Підготовка розділу 1	до 15.04.2026	виконано
3.	Підготовка розділу 2	до 06.05.2026	виконано
4	Підготовка розділу 3	до 27.05.2026	виконано
5	Написання вступу та висновків до КБР, оформлення супровідних документів	до 01.05.2026	виконано
6	Подання електронного варіанту КБР керівнику для перевірки дотримання академічної доброчесності	до 05.06.2026	виконано
7	Перевірка тексту КБР на дотримання академічної доброчесності	08.06-16.06.2026	виконано
8	Отримання відгуку від наукового керівника	до 10.06.2026	виконано
9	Отримання рецензії	до 12.06.2026	виконано
10	Подання кваліфікаційної роботи на перегляд завідувачу кафедри	до 15.06.2026	виконано
11	Реєстрація завершеної кваліфікаційної роботи	до 17.06.2026	Реєстраційний № ____ « 17 » червня 2026 р.
12	Попередній захист кваліфікаційної роботи на кафедрі	до 18.06.2026	виконано
13	Підготовка до захисту в ЕК	до 19.06.2026	виконано

Завдання підготував науковий керівник

(підпис)

О.В. Неізнестна
(прізвище та ініціали)

Завдання одержав

(підпис)

А.А. Фостяк
(прізвище та ініціали)

Декларація
про дотримання академічної доброчесності під час написання
кваліфікаційної бакалаврської роботи
здобувачем вищої освіти
Державного університету економіки і технологій

Я, Фостяк Анастасія Андріївна, студентка 3 курсу, групи ЗФБС-23ск Державного університету економіки і технологій розумію і підтримую політику закладу із академічної доброчесності. Я не надавав і не одержував заборонену допомогу під час підготовки цієї роботи. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

03.06.2026

дата

підпис

Фостяк А. А.

ініціали, прізвище

ЗГОДА
на використання кваліфікаційної бакалаврської роботи

Я, Фостяк Анастасія Андріївна, даю згоду на використання наданих матеріалів, а саме: внесення кваліфікаційної бакалаврської роботи у базу даних репозитарію Державного університету економіки і технологій; відтворення роботи чи її частини в електронній формі, не змінюючи її змісту; виготовлення електронних копій для постійного архівного зберігання; надання електронних копій роботи для відкритого доступу в мережі Internet.

Підтверджую, що розміщуючи роботу в репозитарії ДУЕТ, я не порушую прав третіх осіб.

03.06.2026р.
дата
прізвище

підпис

Фостяк А.А.
ініціали,

АНОТАЦІЯ

Фостяк А.А. Кредитування банками корпоративних клієнтів. – Рукопис.

Кваліфікаційна бакалаврська робота за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок». Державний університет економіки і технологій. Кривий Ріг, 2026.

Кваліфікаційна бакалаврська робота присвячена дослідженню теоретичних та методологічних основ кредитування банками корпоративних клієнтів.

У кваліфікаційній бакалаврській роботі на основі опрацьованих нормативно-правових документів і літературних джерел розкрита економічна сутність банківського кредитування та охарактеризовані види кредитів, які надаються корпоративним клієнтам, наведені особливості банківського кредитування корпоративних клієнтів, методи аналізу та прийоми управління кредитними відносинами банку з корпоративними клієнтами.

Проведено аналіз діяльності АТ «ПУМБ» та визначено його місце в банківській системі України. Сформульовані висновки щодо стану управління процесом кредитування корпоративних клієнтів на прикладі АТ «ПУМБ», сформульовані власні пропозиції та обґрунтовані заходи щодо оптимізації управління процесом кредитування банком корпоративних клієнтів

Ключові слова: банківська система, банківська установа, корпоративний клієнт, кредитний портфель, кредитні операції, кредитний ризик, процес кредитування.

ЗМІСТ

	стор.
ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ПРОЦЕСУ КРЕДИТУВАННЯ БАНКОМ КОРПОРАТИВНИХ КЛІЄНТІВ	11
1.1. Сутність та необхідність здійснення банками операцій з кредитування корпоративних клієнтів	11
1.2. Нормативно-правове регулювання процесу кредитування банком корпоративних клієнтів	19
1.3. Методичні підходи до забезпечення та аналізу процесу кредитування банком корпоративних клієнтів	23
Висновки до розділу 1	32
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ПРОЦЕСУ КРЕДИТУВАННЯ БАНКОМ КОРПОРАТИВНИХ КЛІЄНТІВ НА ПРИКЛАДІ АТ «ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК»	36
2.1. Характеристика АТ «Перший Український Міжнародний Банк» та визначення його місця в банківській системі України	36
2.2. Аналіз складу, структури та динаміки портфеля кредитів АТ «Перший Український Міжнародний Банк», наданих корпоративним клієнтам	48
2.3. Аналіз стану управління процесом кредитування корпоративних клієнтів в АТ «Перший Український Міжнародний Банк»	58
Висновки до розділу 2	70
РОЗДІЛ 3 ШЛЯХИ ОПТИМІЗАЦІЇ ПРОЦЕСУ КРЕДИТУВАННЯ КОРПОРАТИВНИХ КЛІЄНТІВ В АТ «ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК»	73
3.1. Оцінка ризику портфеля кредитів, наданих корпоративним клієнтам АТ «ПУМБ»	73
3.2. Напрями оптимізації умов та цифровізації процесів корпоративного кредитування в АТ «ПУМБ»	80
Висновки до розділу 3	84
ВИСНОВКИ	87
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	90
ДОДАТКИ	95

ВСТУП

У сучасних умовах трансформації економіки України, що відбувається під впливом воєнних викликів, макроекономічної нестабільності та структурних змін у господарському комплексі, особливої ваги набуває проблема забезпечення ефективного фінансування діяльності підприємств. У цьому контексті банківське кредитування корпоративних клієнтів виступає одним із ключових інструментів підтримки безперервності відтворювальних процесів та стимулювання економічного розвитку.

Кредитні відносини відіграють визначальну роль у функціонуванні підприємств різних форм власності, оскільки забезпечують можливість залучення додаткових фінансових ресурсів для здійснення поточної діяльності, інвестування та розширення виробництва. Банківський кредит є важливою передумовою розширеного відтворення, адже дозволяє суб'єктам господарювання підтримувати безперервність кругообігу виробничих і обігових фондів, своєчасно здійснювати закупівлю сировини, матеріалів та інших ресурсів, а також забезпечувати реалізацію готової продукції.

В умовах обмеженості власних фінансових ресурсів підприємств кредитування сприяє прискоренню процесу залучення капіталу в господарський оборот, що, у свою чергу, позитивно впливає на швидкість обороту коштів і підвищує ефективність господарської діяльності. Хоча кредит не має прямого впливу на тривалість виробничого циклу, він істотно скорочує час, необхідний для переходу ресурсів між різними стадіями відтворення, що забезпечує загальне прискорення економічних процесів.

Крім того, кредит виступає важливим стимулюючим фактором, оскільки необхідність повернення позикових коштів спонукає підприємства до підвищення ефективності виробництва, оптимізації витрат та впровадження інноваційних рішень. Особливо значущою є роль банківського кредиту у фінансуванні інвестиційних проєктів, модернізації виробництва та впровадженні нових технологій, що сприяє технічному прогресу та

підвищенню конкурентоспроможності економіки.

Слід також відзначити, що банківське кредитування виконує важливу функцію структурної перебудови економіки. Оскільки прибутковість банківської діяльності безпосередньо залежить від фінансових результатів клієнтів, банки зацікавлені у спрямуванні ресурсів у найбільш ефективні та рентабельні сфери господарювання. Це забезпечує перерозподіл фінансових ресурсів на користь перспективних галузей і сприяє підвищенню загальної ефективності національної економіки.

Водночас сучасні умови функціонування банківської системи України характеризуються підвищеним рівнем ризиків, зокрема кредитного, валютного та процентного, що обумовлює необхідність удосконалення механізмів кредитування корпоративних клієнтів, впровадження сучасних підходів до оцінки кредитоспроможності та управління ризиками. Додаткового значення набувають питання цифровізації банківських послуг, розвитку фінансових технологій та адаптації до міжнародних стандартів регулювання.

Таким чином, дослідження особливостей банківського кредитування корпоративних клієнтів в сучасних умовах є актуальним як з теоретичної, так і з практичної точки зору, оскільки дозволяє визначити напрями підвищення ефективності кредитної діяльності банків та забезпечення сталого розвитку підприємницького сектору України.

Треба зазначити, що при кредитуванні корпоративних клієнтів вітчизняні банки спираються на Закон України «Про банки та банківську діяльність», Закон України «Про заставу», Закон України «Про іпотеку» та інші законодавчо-нормативні акти України та НБУ.

Проблематика банківського кредитування корпоративних клієнтів традиційно перебуває в центрі уваги як вітчизняної, так і зарубіжної економічної науки. Значний внесок у дослідження теоретичних і прикладних аспектів організації кредитних відносин, оцінки кредитоспроможності позичальників, управління кредитним ризиком та формування кредитної політики банків зробили такі українські науковці, як Віктор Вітлінський,

Олександр Васюренко, Анатолій Мороз, Людмила Примостка.

Водночас розвиток сучасної банківської практики, зокрема в умовах цифровізації фінансових послуг, підвищення регуляторних вимог та посилення ризиків функціонування банківської системи, зумовив появу нових наукових підходів до дослідження кредитування корпоративного сектору. Серед сучасних дослідників доцільно виокремити праці Крєтова Д.Ю., Бітнер І.В., Коротких О.Е. та ін, а також зарубіжних учених, зокрема Сінкі Джозеф Ф., Ана Fiorella Carvajal, Tatiana Didier та ін.

Попри значну кількість наукових напрацювань, питання організації та вдосконалення кредитування корпоративних клієнтів банками залишаються актуальними. Це зумовлено динамічністю фінансового середовища, впливом макроекономічних шоків, трансформацією бізнес-моделей банків, а також необхідністю адаптації до міжнародних стандартів регулювання та розвитку фінансових технологій.

Метою кваліфікаційної бакалаврської роботи є комплексне дослідження теоретичних, методичних та практичних засад організації банківського кредитування корпоративних клієнтів, а також обґрунтування напрямів його вдосконалення в сучасних умовах функціонування банківської системи України.

Для досягнення поставленої мети в роботі передбачено вирішення таких завдань:

- дослідити економічну сутність та роль банківського кредитування корпоративних клієнтів у сучасній економіці;
- проаналізувати нормативно-правове забезпечення кредитних операцій банків в Україні;
- розглянути сучасні підходи до оцінювання кредитоспроможності корпоративних позичальників;
- дослідити організацію процесу кредитування та механізми управління кредитними операціями банку;
- здійснити аналіз діяльності обраної банківської установи щодо

кредитування корпоративних клієнтів;

- оцінити ефективність кредитної діяльності банку та виявити основні проблеми її реалізації;
- дослідити міжнародний досвід банківського кредитування корпоративного сектору;
- проаналізувати ризики, пов'язані з кредитуванням підприємств, та методи їх мінімізації;
- обґрунтувати напрями підвищення ефективності кредитування корпоративних клієнтів у сучасних умовах, з урахуванням цифровізації та ризик-орієнтованого підходу.

Предметом дослідження даної роботи виступає процес кредитування корпоративних клієнтів, а об'єктом – діяльність АТ «ПУМБ» щодо організації процесу кредитування корпоративних клієнтів.

Дослідження виконано на прикладі діяльності АТ «ПУМБ», що дозволило здійснити комплексний аналіз організації процесу кредитування корпоративних клієнтів у реальних умовах функціонування банківської установи. У процесі обробки та інтерпретації фінансових даних було використано сукупність традиційних і сучасних методів економічного аналізу.

Зокрема, застосовано метод структурного аналізу, який передбачає визначення питомої ваги окремих статей у загальному обсязі активів і зобов'язань банку, що дозволяє оцінити зміни у структурі ресурсної бази та кредитного портфеля.

Метод порівняльного аналізу дав можливість дослідити динаміку фінансових показників, виявити тенденції розвитку кредитних операцій, а також визначити причини відхилень і змін у діяльності банку за певний період.

Використання методу групування забезпечило систематизацію показників фінансової звітності за відповідними ознаками (видами кредитів, строками, рівнем ризику), що сприяло глибшому розумінню сутності досліджуваних процесів та виявленню закономірностей у формуванні кредитного портфеля.

Поряд із традиційними підходами, у роботі застосовано сучасні

аналітичні інструменти, зокрема:

- трендовий аналіз, що дозволив оцінити довгострокові тенденції зміни показників кредитної діяльності банку;
- коефіцієнтний аналіз, спрямований на оцінку ефективності кредитних операцій, рівня ліквідності, прибутковості та кредитного ризику;
- елементи ризик-орієнтованого підходу, що передбачають аналіз якості кредитного портфеля, рівня проблемної заборгованості та достатності резервів;
- порівняльний бенчмаркінг, який дав змогу співставити окремі показники діяльності банку із середньоринковими тенденціями.

Комплексне застосування зазначених методів забезпечило обґрунтованість отриманих результатів дослідження та дозволило виявити ключові проблеми і резерви підвищення ефективності кредитування корпоративних клієнтів в АТ «ПУМБ».

На основі проведеного аналізу було запропоновано напрями оптимізації кредитної діяльності банку, а також здійснено оцінку економічного ефекту від їх впровадження, що підтверджує практичну значущість та прикладний характер виконаної роботи.

Інформаційними джерелами в процесі написання кваліфікаційної бакалаврської роботи виступали нормативно-правові документи, підручники, навчальні посібники, монографії, статті у фахових виданнях, а також фінансова звітність АТ «ПУМБ».

За результатами дослідження опубліковано тези доповідей для участі у Всеукраїнській науково-практичній конференції «Організаційно-правові засади забезпечення сталого розвитку в Україні» (м. Кривий Ріг, 24 квітня 2026 року) – «Нормативно-правове регулювання та врахування принципів ESG у процес кредитування банком корпоративних клієнтів», С. 478-481. URL: https://drive.google.com/drive/folders/1JxIoJhQ3htI6lK4S_BfYY87uyvzPHavc

Для забезпечення наочності аналітичного матеріалу, а також для оформлення роботи та інформації, використовувалися пакети програм Microsoft Word та Microsoft Excel.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ПРОЦЕСУ КРЕДИТУВАННЯ БАНКОМ КОРПОРАТИВНИХ КЛІЄНТІВ

1.1 Сутність та необхідність здійснення банками операцій з кредитування корпоративних клієнтів

Банківська система в сучасній економіці є не лише базовою інфраструктурною складовою ринку, а й одним із ключових механізмів забезпечення макрофінансової стабільності, трансформації заощаджень в інвестиції та підтримки ділової активності. У класичному розумінні банки історично формувалися як фінансові посередники, які акумулюють тимчасово вільні кошти домогосподарств, підприємств і держави та перерозподіляють їх між економічними агентами, що мають потребу в додатковому капіталі. Однак у сучасних умовах функціонування банківська система розглядається значно ширше: як інституційне середовище, що поєднує фінансове посередництво, платіжну інфраструктуру, управління ризиками, цифрові сервіси та регуляторно-контрольні механізми. Національний банк України прямо пов'язує стійкість фінансової системи з її здатністю безперервно забезпечувати кредитування економіки та витримувати кризові шоки, що особливо важливо в умовах воєнного часу [1].

У сучасній науковій літературі банк дедалі частіше визначається не просто як кредитна установа, а як багатофункціональний фінансовий інтермедіатор, який одночасно виконує ресурсну, трансформаційну, інформаційну, моніторингову та сервісну функції. Такий підхід пов'язаний із цифровізацією банківської діяльності, поширенням платформних моделей обслуговування, використанням великих даних, алгоритмічного скорингу, віддаленої ідентифікації клієнтів та нових форм управління кредитним ризиком. Світовий банк у новітніх дослідженнях підкреслює, що цифрове кредитування та fintech-рішення розширюють доступ підприємств до

фінансування, особливо для тих сегментів, які традиційні банки оцінювали як більш ризикові або недостатньо прозорі. Водночас BIS (Bank for International Settlements) наголошує, що інновації в кредитуванні мають супроводжуватися якісними даними, належним управлінням ризиками та посиленими стандартами нагляду [2, 3, 4].

Попри істотне розширення спектра банківських продуктів, фундаментальна модель існування банку залишається незмінною. Її основою є три базові операції: залучення депозитів, здійснення платежів і розрахунків, а також надання кредитів. Саме кредитування становить ядро активної діяльності банку, оскільки через нього банк реалізує свою економічну місію щодо забезпечення безперервності господарського обороту, підтримки інвестиційної активності та стимулювання розвитку підприємницького сектору [5]. Для України це питання набуває особливої ваги, оскільки, за оцінками НБУ та МВФ, відновлення кредитування бізнесу є одним із ключових чинників економічного відновлення, а динаміка корпоративного кредитування в 2024–2025 роках свідчить про поступове поживавлення попиту на позиковий капітал з боку підприємств [6].

Надання кредиту позичальнику у сучасному банківському менеджменті розглядається вже не як ізольована банківська операція, а як комплексний процес створення вартості, в якому поєднуються фінансування, оцінка ризику, моніторинг, супроводження клієнта та забезпечення виконання договірних зобов'язань. Банківський кредит у цьому контексті є формою організованого тимчасового перерозподілу фінансових ресурсів на умовах строковості, повернення, платності, забезпеченості та, дедалі частіше, на основі ризик-орієнтованого і data-driven підходу. У сучасній практиці банки враховують не лише фінансову звітність позичальника, а й поведінкові, галузеві, операційні, репутаційні та ESG-фактори, що істотно змінює традиційне уявлення про кредитоспроможність.

Кредитування корпоративного сектору має системоутворююче значення для економіки, оскільки саме через нього забезпечується фінансування

оборотного капіталу, модернізації виробництва, інвестиційних проєктів, розширення бізнесу та адаптації підприємств до кризових умов. Кредит дозволяє підприємствам не відкладати реалізацію економічно доцільних рішень до моменту накопичення достатнього обсягу власних коштів, а отже, прискорює оборот капіталу та підвищує ефективність відтворювального процесу. У цьому сенсі кредит виконує не лише фінансову, а й стимулюючу функцію: необхідність повернення залучених коштів змушує позичальника підвищувати результативність діяльності, контролювати витрати й забезпечувати достатній рівень доходності бізнесу.

Суттєво змінюється і саме розуміння кредитного портфеля банку. Якщо раніше він трактувався переважно як сукупність виданих позик (додаток А), то нині кредитний портфель розглядається як динамічна система ризиків і доходності, які мають оцінюватися в контексті концентрації, секторальної структури, строковості, якості забезпечення, очікуваних кредитних збитків та стійкості до макроекономічних шоків. Саме тому в сучасних дослідженнях дедалі більша увага приділяється кредитному моніторингу, системам раннього реагування, стрес-тестуванню та оцінці *expected credit losses* відповідно до міжнародних підходів фінансової звітності та регулювання. НБУ у звітах про фінансову стабільність наголошує, що банки поступово активізують кредитування бізнесу, однак якість портфеля, стійкість капіталу та здатність банків управляти ризиками залишаються критичними умовами довгострокового відновлення кредитного ринку [7].

Традиційні підходи до визначення кредитного процесу (додаток Б), які акцентували увагу переважно на розгляді заявки, оцінці кредитоспроможності, підготовці договору та видачі позики, сьогодні потребують розширення. У сучасному банківському менеджменті кредитний процес доцільно розуміти як безперервний цикл, що охоплює маркетинг і попередній відбір клієнтів, структурування кредитної угоди, оцінку ризику, ухвалення рішення, оформлення забезпечення, видачу кредиту, моніторинг фінансового стану позичальника, контроль цільового використання коштів, управління

проблемною заборгованістю та посткредитний супровід. Саме стадія супроводження кредиту після його видачі сьогодні має виняткове значення, оскільки дозволяє банку своєчасно виявляти ознаки погіршення фінансового стану клієнта, коригувати параметри взаємодії та мінімізувати потенційні втрати.

Корпоративне кредитування в сучасних умовах функціонування банківської системи є складним, багаторівневим процесом, що поєднує фінансовий аналіз, оцінку ризиків, юридичне оформлення та подальший супровід кредитних відносин. На відміну від роздрібного кредитування, робота з корпоративними клієнтами характеризується індивідуалізованим підходом, значними обсягами фінансування та підвищеним рівнем ризику, що обумовлює необхідність комплексного управління кожним етапом кредитного процесу [8, 9].

Першим і ключовим етапом корпоративного кредитування є оцінка кредитоспроможності та платоспроможності позичальника. На цьому етапі банк здійснює глибокий аналіз фінансового стану підприємства, його ділової активності, структури капіталу, ліквідності, прибутковості та грошових потоків. У сучасній практиці така оцінка доповнюється аналізом нефінансових чинників, зокрема якості корпоративного управління, репутації, галузевих ризиків, ринкової позиції, а також впливу макроекономічного середовища. Дедалі ширше застосовуються автоматизовані системи скорингу, моделі прогнозування дефолту, а також data-driven підходи, що базуються на обробці великих масивів даних. На основі отриманої інформації банк приймає рішення щодо доцільності кредитування, визначає можливий обсяг позики, її структуру та цінові параметри. При цьому корпоративним клієнтом зазвичай вважається підприємство або група пов'язаних осіб із відповідним масштабом діяльності, що підтверджується показниками обороту, активів або фінансових результатів. Для одержання кредиту позичальник звертається до банку з кредитною заявкою, до складу якої входить певний пакет документів. Склад необхідних документів залежить від характеру кредитної операції, і для різних клієнтів він

може бути різним [10]:

1. Заява про надання кредиту.
2. Техніко-економічне обґрунтування потреби у позичкових коштах, в якому повинно знайти відображення наступне:
 - ✓ скорочений перелік видів діяльності підприємства і розміри сплачуємих податків;
 - ✓ мета кредитування;
 - ✓ перелік статей видатків, які здійснюються за рахунок позикових коштів;
 - ✓ передбачаємий обсяг випуску продукції в грошовому та натуральному відображенні з вказанням цін за одиницю продукції;
 - ✓ плануємий ринок збуту продукції;
 - ✓ строки окупності кредитуємої операції;
 - ✓ рівень рентабельності.
3. Копії засновницьких документів, які завірені нотаріально.
4. Відомості про кредити, які отримані в інших банках.
5. Документи, які підтверджують наявність забезпечення.
6. Копії договорів у підтвердження кредитуємих заходів.
7. Фінансову звітність на останню звітну дату.

Схематичне зображення переліку документів для отримання кредиту подано на рис. 1.1

Ще одним важливим етапом є формування умов кредитного договору, який виступає основним інструментом регулювання відносин між банком і позичальником. У сучасному банківському менеджменті кредитний договір розглядається не лише як юридичний документ, а як інструмент управління ризиками, що фіксує всі суттєві параметри кредитної угоди. До ключових елементів таких договорів належать сума кредиту, строк користування, процентна ставка (фіксована або плаваюча), порядок погашення, вимоги до забезпечення, фінансові ковенанти, а також умови дострокового повернення чи реструктуризації. Крім того, банк враховує кредитний рейтинг позичальника,

рівень резервування під можливі втрати та параметри контролю за виконанням графіка платежів. У сучасних умовах особливого значення набувають також положення щодо моніторингу фінансового стану клієнта, інформаційної прозорості та дотримання ESG-принципів [8, 9].

Рис 1.1. Перелік документів для отримання кредиту

Джерело: [10].

Слід зазначити, що коло корпоративних клієнтів банків є досить широким і включає різні категорії суб'єктів господарювання. До них належать підприємства-резиденти, зареєстровані відповідно до національного законодавства, їх відокремлені підрозділи (філії, представництва, відділення), а також представництва іноземних компаній, що здійснюють діяльність на території країни. Така різноманітність клієнтської бази обумовлює необхідність диференційованого підходу до кредитування, врахування специфіки діяльності

позичальників, їх організаційно-правового статусу та джерел формування доходів.

Важливо підкреслити, що сучасне корпоративне кредитування не обмежується лише етапами оцінки та укладення договору. Воно передбачає постійний моніторинг фінансового стану позичальника, контроль цільового використання кредитних коштів, оцінку якості забезпечення та управління проблемною заборгованістю. Таким чином, кредитний процес трансформується у безперервний цикл взаємодії банку з клієнтом, спрямований на забезпечення ефективного використання ресурсів і мінімізацію ризиків.

У сучасній банківській практиці кредитування корпоративних клієнтів дедалі частіше спирається на інтегровані моделі аналізу, які поєднують фінансові коефіцієнти, грошові потоки, галузеві ризики, цифровий слід клієнта, інформацію з публічних реєстрів, кредитних бюро та внутрішніх банківських систем. Така еволюція свідчить про перехід від переважно документарної моделі оцінки позичальника до комплексного аналітичного підходу. Водночас розвиток корпоративного кредитування в Україні відбувається в умовах високої невизначеності, що пов'язана з воєнними ризиками, структурними деформаціями економіки, змінами в поведінці клієнтів та потребою швидкої адаптації банків до нових моделей роботи. За оцінками МВФ, стійкість банківського сектору залишається високою, а відновлення бізнес-кредитування підтримується регуляторними заходами та загальною стратегією розвитку кредитування, започаткованою українськими регуляторами [11, 12].

Важливим елементом організації ефективного кредитування корпоративних клієнтів є формування та реалізація виваженої кредитної політики банку. Саме кредитна політика виступає концептуальною основою управління кредитною діяльністю, визначаючи стратегічні орієнтири, допустимий рівень ризику, підходи до оцінки позичальників і принципи взаємодії з корпоративним сектором. У сучасних умовах нестабільності економічного середовища та зростання ризиків її роль суттєво посилюється,

оскільки від якості кредитної політики залежить не лише прибутковість банку, але й його фінансова стійкість.

Кредитна політика банку формується як системний внутрішній документ, що охоплює сукупність принципів, правил і процедур, які регламентують процес надання, супроводження та погашення кредитів. Вона підлягає обов'язковому затвердженню органами управління банку, зокрема кредитним комітетом, і є базою для прийняття управлінських рішень у сфері кредитування. У сучасній практиці кредитна політика інтегрується з системою ризик-менеджменту, комплаєнсу та внутрішнього контролю, що забезпечує її відповідність регуляторним вимогам та міжнародним стандартам [13].

Одним із ключових аспектів формування кредитної політики є визначення пріоритетів банку на кредитному ринку. Йдеться про вибір стратегічно важливих напрямів кредитування, які відповідають бізнес-моделі банку та його ризик-апетиту. До таких пріоритетів належать визначення об'єктів кредитування (оборотний капітал, інвестиційні проєкти, експортні операції), цільових сегментів позичальників (галузева спеціалізація), характеру взаємодії з клієнтами (довгострокове партнерство чи короткострокове фінансування), а також видів кредитних продуктів і допустимих обсягів фінансування. Важливим елементом є також формування політики щодо забезпечення кредитів, включаючи визначення прийнятних видів застави, гарантій та інших інструментів зниження ризику.

Не менш важливим є встановлення цілей кредитування корпоративних клієнтів, які мають узгоджуватися із загальною стратегією розвитку банку. У цьому контексті визначаються цільові показники прибутковості кредитного портфеля, рівень допустимого кредитного ризику, структура активів, а також очікувані фінансові результати. У сучасних умовах банки дедалі частіше орієнтуються не лише на максимізацію доходності, але й на збалансування показників «дохідність – ризик – ліквідність», що відповідає концепції сталого розвитку та довгострокової фінансової стійкості [13].

Крім того, кредитна політика включає встановлення процедур оцінки кредитоспроможності позичальників, визначення критеріїв прийняття рішень щодо кредитування, а також механізмів моніторингу та контролю за виконанням кредитних угод. Особливого значення набуває впровадження ризик-орієнтованого підходу, який передбачає диференціацію умов кредитування залежно від рівня ризику позичальника, використання внутрішніх рейтингів, систем раннього попередження проблемної заборгованості та регулярного перегляду кредитних експозицій.

Сучасна кредитна політика також враховує вплив цифровізації банківської діяльності. Використання автоматизованих систем прийняття рішень, скорингових моделей, аналітики великих даних дозволяє підвищити швидкість і точність оцінки клієнтів, зменшити операційні витрати та мінімізувати людський фактор. Водночас це потребує належного рівня кібербезпеки, захисту інформації та відповідності нормативним вимогам.

Отже, в сучасних умовах кредитування корпоративних клієнтів слід розглядати не лише як базову банківську операцію, а як стратегічно важливий елемент фінансового посередництва, що поєднує функції забезпечення економічного зростання, підтримки платоспроможного бізнесу, структурної модернізації економіки та збереження фінансової стійкості самого банку. Саме тому дослідження кредитних операцій банків, підходів до управління кредитним процесом, якості кредитного портфеля та механізмів мінімізації ризиків зберігає високу наукову й практичну актуальність.

1.2 Нормативно-правове регулювання процесу кредитування банком корпоративних клієнтів

Кредитні відносини, що виникають у процесі надання банками грошових коштів корпоративним клієнтам у тимчасове користування, формують комплекс взаємних прав та обов'язків сторін: з одного боку, право кредитора

вимагати своєчасного повернення кредиту та сплати процентів, з іншого — обов'язок позичальника виконати ці умови у визначені договором строки. Такі відносини мають чітко регламентований характер і ґрунтуються на сучасній нормативно-правовій базі України, яка за останні роки зазнала суттєвого оновлення у напрямі гармонізації з європейськими стандартами регулювання фінансового сектору.

Правове регулювання банківського кредитування в Україні здійснюється на основі низки ключових нормативних актів, серед яких визначальне значення мають Цивільний кодекс України [14], Закон України «Про банки і банківську діяльність» [15], Закон України «Про фінансові послуги та фінансові компанії» [16] (оновлена редакція), а також нормативно-правові акти Національного банку України. Водночас сучасна регуляторна практика доповнюється впровадженням міжнародних стандартів, зокрема принципів Базельського комітету з банківського нагляду (Basel III), що передбачають підвищені вимоги до управління ризиками, капіталу та ліквідності банків (включаючи застосування компонентів кредитного ризику (EAD - експозиція під ризиком, PD - імовірність дефолту боржника/контрагента, LGD - втрати в разі дефолту)).

Закон України «Про банки і банківську діяльність» визначає правові засади функціонування банків, перелік дозволених операцій та загальні принципи банківського регулювання. У сучасній редакції акцент зроблено на ризик-орієнтованому підході до діяльності банків, посиленні вимог до корпоративного управління та внутрішнього контролю. Важливо зазначити, що сучасна банківська ліцензія має універсальний характер і не передбачає окремого ліцензування кредитних операцій, як це трактувалося раніше, що відображає еволюцію регуляторного підходу.

Суттєву роль у регулюванні кредитної діяльності відіграють нормативні акти НБУ, зокрема:

- Положення про організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах [17];

- Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями [18];
- Інструкція про порядок регулювання діяльності банків України в частині нормативів концентрації кредитного ризику (зокрема, щодо великих кредитних ризиків) [19];
- МСФЗ 9 «Фінансові інструменти» в частині вимог щодо формування резервів відповідно до принципів очікуваних кредитних збитків (ECL), що наближені до стандартів [20].

Кредитні відносини в Україні юридично оформлюються через кредитний договір, який відповідно до ст. 1054 Цивільного кодексу України передбачає зобов'язання банку надати кошти позичальнику на визначених умовах, а позичальника - повернути їх разом із процентами. Обов'язковою є письмова форма договору, а також чітке визначення істотних умов: суми, строку, процентної ставки, порядку погашення та забезпечення.

Важливою складовою сучасного кредитування є дотримання банками нормативів кредитного ризику, зокрема щодо концентрації на одного позичальника або групу пов'язаних осіб. Про кожний випадок надання кредиту позичальнику в розмірі, що перевищує 10 відсотків власного капіталу (великі кредити), банк повідомляє Національному банку України. Загальний розмір кредитів, наданих банком стосовно всіх позичальників, з урахуванням 100 відсоткових позабалансових зобов'язань банку, не може перевищувати восьмикратного розміру регулятивного капіталу банку. Такі обмеження встановлюються НБУ з метою запобігання надмірній концентрації ризиків та забезпечення фінансової стійкості банківської системи [19].

Сучасна практика кредитування передбачає також обов'язкове функціонування внутрішніх документів банку, зокрема положення про кредитну політику, яке визначає:

- стратегічні напрями кредитування;
- процедури оцінки кредитоспроможності;
- вимоги до забезпечення;

- систему лімітів;
- механізми управління проблемною заборгованістю;
- принципи ціноутворення кредитних продуктів.

На відміну від попередніх підходів, сучасна кредитна політика інтегрує принципи ESG (екологічної, соціальної та управлінської відповідальності), що передбачає врахування нефінансових ризиків при прийнятті кредитних рішень.

Кредитування корпоративних клієнтів здійснюється з дотриманням принципів строковості, платності, забезпеченості, поверненості та цільового використання коштів. При цьому сучасна банківська практика допускає більшу гнучкість у формах надання кредитів, включаючи кредитні лінії, овердрафти, проєктне фінансування, синдіковані кредити та інші інструменти. Здійснюється кредитування тільки тих видів діяльності, які передбачені Статутом (положенням) позичальника. Крім цього, Національний банк України забороняє банкам надавати кредити для покриття збитків господарської діяльності позичальників, формування та збільшення статутного капіталу банків та інших господарських товариств, придбання цінних паперів будь-яких підприємств.

Процес формування відсоткової ставки за кредитними продуктами є автономним управлінським рішенням банківської установи, що базується на принципах ринкової доцільності та фінансової стійкості. Рівень відсоткової винагороди детермінується сукупністю внутрішніх та екзогенних чинників, серед яких ключовими є вартість фондування, якісні характеристики забезпечення та прогностні витрати на адміністрування конкретного проєкту. Враховуючи регіональну кон'юнктуру ринку та динаміку попиту на позичковий капітал, банк структурує відсоткову політику таким чином, щоб сукупний дохід не лише нівелював витрати на залучення ресурсів і операційні видатки, а й забезпечував цільовий рівень рентабельності, необхідний для капіталізації та стабільного розвитку установи.

Нарахування відсотків за користування кредитом здійснюється відповідно до правил бухгалтерського обліку доходів і витрат банків,

затверджених постановою Правління НБУ № 17 від 27.02.2018 р. [24].

Рішення про надання кредитів позичальникам приймається колегіально - кредитними комітетами (відділення, дирекції банку), більшістю голосів і оформлюється протоколом.

Особливу увагу приділяють забезпеченню кредитів. Сучасне законодавство України регулює ці відносини не лише Законом «Про заставу» [22], а й Законом України «Про іпотеку» [23], а також нормами Цивільного кодексу щодо забезпечення виконання зобов'язань. Банки можуть використовувати різні форми забезпечення: заставу рухомого і нерухомого майна, фінансові гарантії, поруки, страхування, а також інструменти уступки прав вимоги.

Крім того, важливим елементом сучасного регулювання є впровадження систем раннього виявлення проблемної заборгованості та обов'язкове формування резервів під кредитні ризики. Це забезпечує стабільність банківської системи та захист інтересів вкладників і кредиторів.

Таким чином, сучасна система нормативно-правового регулювання кредитування корпоративних клієнтів в Україні характеризується комплексністю, орієнтацією на міжнародні стандарти та посиленням вимог до управління ризиками. Це створює передумови для підвищення ефективності кредитної діяльності банків і забезпечення їх фінансової стійкості в умовах динамічного економічного середовища.

1.3 Методичні підходи до забезпечення та аналізу процесу кредитування банком корпоративних клієнтів

Процес кредитування корпоративних клієнтів у сучасних умовах трансформується із сукупності окремих операцій у комплексну систему управління активами та ризиками банку. Такий процес охоплює два взаємопов'язані напрями: технологія кредитування та управління кредитними

ризиками. У сучасній банківській практиці ці напрями інтегруються в єдину систему risk-based management, що базується на принципах проактивного контролю, цифровізації та відповідності міжнародним стандартам.

Технологія кредитних операцій передбачає чітке визначення організаційної структури кредитного процесу, функціонального розподілу повноважень та відповідальності між підрозділами банку. Сучасні банки формують багаторівневу систему кредитного менеджменту, яка включає фронт-офіс (робота з клієнтами), ризик-підрозділи (оцінка кредитоспроможності), бек-офіс (документальне оформлення та супровід) та підрозділи моніторингу. Такий підхід відповідає принципу розмежування функцій (segregation of duties), що є ключовим елементом системи внутрішнього контролю.

Особливу роль відіграють аналітичні підрозділи, які здійснюють оцінку кредитного ризику із застосуванням сучасних методів фінансового аналізу, скорингових моделей, прогнозування дефолту (PD), втрат у разі дефолту (LGD) та аналізу грошових потоків. На відміну від традиційних підходів, сучасні банки активно використовують data-driven інструменти, включаючи аналіз великих даних, альтернативні джерела інформації та автоматизовані системи прийняття рішень.

Координація кредитної діяльності здійснюється через кредитний комітет, який виконує стратегічну та контрольну функції. У сучасних умовах його роль значно розширюється: окрім прийняття рішень щодо окремих кредитів, комітет формує політику ризик-апетиту, визначає галузеві та регіональні ліміти, затверджує моделі оцінки ризику, а також контролює якість кредитного портфеля. Важливим напрямом його діяльності є впровадження сучасних фінансових інструментів, таких як сек'юритизація, факторинг, форфейтинг, а також розвиток продуктового ряду кредитування.

Невід'ємною складовою організації кредитного процесу є формування методичного забезпечення та кредитної документації. У сучасних умовах це включає стандартизовані процедури оцінки клієнтів; моделі класифікації ризиків; внутрішні рейтингові системи; права, відповідальність працівників

банку при кредитуванні; порядок збереження кредитної документації; форми звітності клієнта перед банком, а також цифрові архіви кредитних справ. Значно зростає роль автоматизації документообігу та використання електронних договорів.

Кредитний договір у сучасній банківській практиці виконує не лише юридичну, а й управлінську функцію. Він містить не тільки базові умови кредитування, але й систему фінансових ковенантів, які дозволяють банку контролювати фінансовий стан позичальника протягом усього періоду кредитування. До таких ковенантів належать вимоги щодо підтримки ліквідності, обмеження на залучення додаткового боргу, контроль за структурою активів і капіталу. Поділ умов на позитивні та негативні є характерною рисою сучасних кредитних договорів, що відповідає міжнародній практиці.

Стандартна форма кредитного договору кредитування корпоративних клієнтів складається з кількох обов'язкових розділів [25]:

- боргове зобов'язання, підписане позичальником, на основну суму боргу, де також вказано відсоткову ставку за кредитом, умови й графік його видачі та погашення;
- забезпечення: опис, характеристика, оцінка вартості, умови і строки переходу права власності до банку для погашення заборгованості;
- обмежувальні умови, які можуть визначати дії позичальника (періодичне надання звітності, підтримка ліквідності, страхування застави), або забороняти певні дії без згоди банку (не продавати активи, не виплачувати високі дивіденди, не брати участі в злитті компаній);
- гарантії позичальника, які засвідчують, що вся надана ним інформація достовірна;
- відповідальність сторін за невиконання договірних зобов'язань, де міститься перелік випадків та опис юридичних дій і повноважень кожного учасника угоди.

До кредитного договору можуть вноситися додаткові умови: можливість

дострокового погашення, економічні санкції за нецільове використання кредиту, умови комісійної винагороди за додаткові послуги.

Управління кредитними ризиками є центральним елементом кредитної діяльності банку. Воно здійснюється на двох рівнях: на рівні окремої позички та на рівні кредитного портфеля в цілому. Такий підхід відповідає сучасній концепції інтегрованого ризик-менеджменту. Даний процес управління можна простежити на рис.1.2.

Рис. 1.2. Методи управління кредитним ризиком при кредитуванні корпоративних клієнтів банками України

Джерело: складено автором на основі [9, 10, 26]

В архітектурі банківського ризик-менеджменту генезис кредитного ризику доцільно розглядати у двох взаємопов'язаних площинах: на рівні окремої кредитної транзакції та на рівні сукупного портфеля установи.

На мікрорівні (рівні окремого кредиту) ключовими детермінантами ризику виступають специфічні характеристики позичальника та умови угоди. По-перше, це фінансова неспроможність корпоративного клієнта забезпечити стабільну генерацію грошових потоків, достатніх для обслуговування боргу. По-друге, це експозиційна ліквідність застави: ризик того, що у разі дефолту реалізаційна вартість забезпечення не покриє обсяг зобов'язань. Окреме місце посідають суб'єктивні чинники - морально-етичний профіль позичальника та його репутаційна надійність, що визначають готовність дотримуватися фінансової дисципліни.

На макрорівні (рівні кредитного портфеля) ризики набувають системного характеру і часто зумовлені стратегічними прорахунками менеджменту. До факторів, що дестабілізують якість портфеля, належать:

- Дисбаланс концентрації: надмірне зосередження активів у вузьких секторах економіки, що робить банк вразливим до галузевих криз.
- Парадокс диверсифікації: ситуація, за якої прагнення до максимального охоплення ринків призводить до «розмивання» контролю та дефіциту галузевої експертизи персоналу, нездатного якісно оцінити специфіку численних сегментів.
- Валютна експозиція: вразливість портфеля до коливань обмінних курсів, що безпосередньо впливає на платоспроможність валютних позичальників.
- Структурна недосконалість: формування портфеля під диктатом клієнтського попиту, а не на основі стратегічних пріоритетів та ризик-апетиту самого банку.
- Операційний чинник: недостатня професійна кваліфікація кредитного персоналу, що спричиняє помилки на етапах андеррайтингу та моніторингу.

Важливо розуміти, що низька кваліфікація персоналу посилює ризики на обох рівнях, створюючи кумулятивний ефект для фінансової стійкості банку.

На рівні окремого кредиту основними інструментами управління ризиком є:

- комплексний аналіз кредитоспроможності позичальника;
- структуризація кредиту (визначення параметрів, що мінімізують ризик);
- належне документування;
- постійний моніторинг фінансового стану клієнта.

Сучасний аналіз кредитоспроможності виходить за межі традиційної оцінки фінансових показників і включає аналіз бізнес-моделі, ринкових ризиків, корпоративного управління, а також ESG-факторів. Важливим є прогнозування грошових потоків позичальника, що дозволяє оцінити його здатність обслуговувати борг у майбутньому.

На рівні кредитного портфеля застосовуються такі методи управління ризиками, як диверсифікація, лімітування, резервування та сек'юритизація. Особливого значення набуває регулярний аналіз портфеля, який дозволяє оцінити концентрацію ризиків, галузеву структуру, якість активів і рівень проблемної заборгованості. У сучасних умовах банки також застосовують стрес-тестування портфеля з метою оцінки його стійкості до макроекономічних шоків.

Функціональна модель організації управління портфелем корпоративних кредитів базується на послідовному виконанні етапів ідентифікації, оцінки та мінімізації ризиків. Методологічний базис системи включає розробку авторських методик оцінки кредитоспроможності та навчання фахівців банку їх практичному застосуванню. Ключовим етапом виступає моніторинг якості позичок, що базується на статистичному аналізі динаміки NPL (непрацюючих кредитів) та ефективності використання резервних фондів. Розрахунок абсолютної величини ризику в розрізі окремих сегментів портфеля дозволяє менеджменту банку оперативно реагувати на негативні тенденції, оптимізувати структуру активів та визначати адекватні обсяги провізій. Застосування системи фінансових індикаторів та методів сегментації портфеля забезпечує комплексний аудит якості активів, що є критично важливим для підтримання платоспроможності банку.

Важливою складовою управління кредитною діяльністю є ціноутворення кредитів. Сучасні підходи передбачають врахування вартості ресурсів, рівня ризику, конкурентного середовища та стратегічних цілей банку. Використовуються різні моделі ціноутворення, зокрема risk-based pricing, який дозволяє диференціювати процентні ставки залежно від рівня ризику позичальника.

Узагальнюючи, слід зазначити, що ефективність кредитування корпоративних клієнтів значною мірою залежить від якості кредитної політики банку. Вона визначає стратегічні орієнтири кредитної діяльності, встановлює правила формування кредитного портфеля, регламентує процедури оцінки та контролю ризиків. У сучасних умовах кредитна політика повинна бути гнучкою, адаптивною та інтегрованою із загальною системою управління ризиками банку.

Аналітичний супровід виступає ключовим каталізатором кредитної ефективності, трансформуючи розрізнені дані про операції банку у цілісну модель для прийняття виважених управлінських рішень.

Оскільки формування та розміщення кредитних ресурсів є основним видом діяльності комерційного банку, аналізу кредитного портфеля має бути приділено найбільшу увагу (рис. 1.3).

Загальний аналіз кредитів має змогу оцінити динаміку обсягу і структури наданих банком кредитів і позик у звітному періоді. До основних етапів загального аналізу кредитів належить:

- оцінка суми кредитів, наданих банком корпоративним клієнтам за відповідний період;
- аналіз структури кредитів за видами кредитних угод, термінами надання кредиту, позиковими ставками тощо;
- аналіз динаміки обсягу та структури кредитів, наданих у звітному періоді корпоративним клієнтам;
- оцінка змін у обсязі та структурі кредитів за відповідний період та визначення напрямків подальшого розвитку діяльності банку у кредитуванні

корпоративних клієнтів.

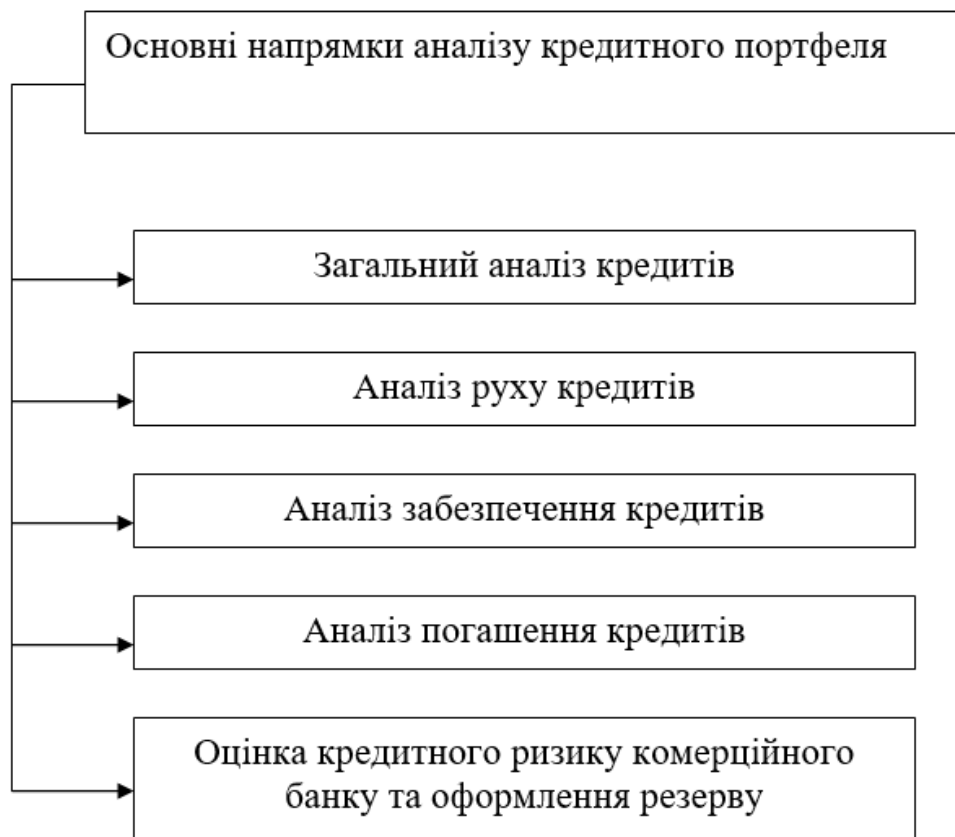

Рис. 1.3. Основні напрямки аналізу кредитного портфеля

Джерело: складено автором

Загальний аналіз кредитного портфеля базується на загальноприйнятій класифікації вкладень та використанні вертикального і горизонтального типів аналізу.

Аналіз руху кредитів здійснюється методом балансового рівняння. В основу аналізу руху кредитів покладено балансову модель, яка визначає взаємозалежність між показниками [27]:

$$З_{поч} + H = П + З_{кін} \quad (1.1)$$

де $З_{поч}$, $З_{кін}$ - залишки кредитних вкладень корпоративним клієнтам відповідно на початок і кінець балансового періоду, грн.;

H - сума наданих за період кредитів корпоративним клієнтам, грн.;

$П$ - сума погашених за період кредитів корпоративними клієнтами, грн..

На підставі кредитного балансу можна обчислити [27]:

- рівень надання кредитів;
- рівень погашення кредитів;
- співвідношення оборотів з надання та погашення кредитів;
- оборотність кредитних вкладень.

Рівень надання кредитів ($R_{\text{надання}}$) характеризує питому вагу наданих кредитів корпоративним клієнтам у сумі залишків кредитних вкладень на початок періоду та наданих протягом періоду кредитів і обчислюється за формулою:

$$R_{\text{надання}} = \frac{H}{З_{\text{поч}} + H} \quad (1.2)$$

Рівень погашення кредитів ($R_{\text{погаш.}}$) корпоративними клієнтами визначається відношенням суми погашених кредитів до суми залишків кредитних вкладень на початок періоду та наданих протягом року кредитів:

$$R_{\text{погаш.}} = \frac{\Pi}{З_{\text{поч}} + H} \quad (1.3)$$

Співвідношення оборотів з надання та погашення кредитів (e) обчислюється за формулою:

$$e = \frac{H}{\Pi} \quad (1.4)$$

Оборотність кредитних вкладень (p) у кількості оборотів обчислюється як відношення наданих кредитів до залишків на кінець періоду (або до середніх залишків кредитних вкладень за період):

$$p = \frac{H}{З_{\text{кін}}} \quad (1.5)$$

або

$$p = \frac{H}{\frac{1}{2} \times (З_{\text{поч}} + З_{\text{кін}})} \quad (1.6)$$

Аналітичний інструментарію оцінки корпоративного кредитування охоплює систему показників захищеності, оборотності та строковості активів. Пріоритетним завданням аналізу забезпечення є визначення рівня потенційного відшкодування втрат, що базується на дослідженні кореляції між обсягом зобов'язань та вартістю застави. Економічна ефективність кредитування

безпосередньо залежить від швидкості повернення ресурсів, що вимагає постійного контролю за часткою простроченої заборгованості в загальній структурі портфеля. Крім того, стратегічний аналіз часових інтервалів кредитування дозволяє банку оперативнo трансформувати свою кредитну політику відповідно до актуальних потреб у ліквідності та ринкових трендів.

До фінансових коефіцієнтів, які характеризують якість кредитного портфеля, можна також віднести наступні показники доходності кредитного портфеля [27]:

$$K1 = \frac{\text{Процентна_маржа}}{\text{Розмір_кредитного_портфелю}} \quad (1.7)$$

$$K2 = \frac{\text{Проценти,_отримані_від_кредитування_корпоративних_клієнтів}}{\text{Розмір_позичок,_які_приносять_доход}} \quad (1.8)$$

$$K3 = \frac{\text{Позички_корпоративним_клієнтам,_які_не_прносять_доход}}{\text{Розмір_кредитного_портфелю}} \quad (1.9)$$

Перелічені коефіцієнти порівнюються з нормативним рівнем для країни, або зі значенням відповідних коефіцієнтів у конкуруючих банків. Нормативний рівень для банку вираховується на основі статистичного ряду фактичного значення кожного показника за попередні роки.

Таким чином, управління процесом кредитування корпоративних клієнтів трансформується у складну багаторівневу систему, яка поєднує аналітичні, організаційні, фінансові та цифрові інструменти, спрямовані на забезпечення прибутковості банку та мінімізацію кредитних ризиків.

Висновки до розділу 1

Результатом дослідження є теоретичне узагальнення і вирішення методологічних основ процесу кредитування банком корпоративних клієнтів. Отримані результати свідчать про досягнення поставлених завдань дослідження та дають змогу зробити наступні висновки:

По-перше, у сучасних умовах ключовими об'єктами банківського кредитування залишаються реальні підприємства, які функціонують у складному економічному середовищі, характеризуються дефіцитом оборотного капіталу та потребою в оновленні основних засобів. Саме ці чинники обумовлюють зростання попиту на кредитні ресурси як інструмент забезпечення безперервності виробничих процесів та інвестиційного розвитку. Водночас банківське кредитування корпоративного сектору в Україні продовжує розвиватися, стикаючись із рядом системних обмежень, серед яких високий рівень ризиків, макроекономічна нестабільність та обмежений доступ підприємств до фінансових ресурсів.

По-друге, сучасна банківська практика передбачає різноманітність форм і механізмів кредитування корпоративних клієнтів. Банки можуть як безпосередньо надавати кредити позичальникам, так і здійснювати операції з придбання кредитних вимог інших кредиторів. Кредитні інструменти значно диверсифіковані та включають не лише класичні позики, але й інструменти фінансового ринку, зокрема факторинг, форфейтинг, овердрафти, банківські акцепти, операції з векселями та інші форми фінансування. Це свідчить про поступовий перехід до більш гнучких та інноваційних моделей кредитування, орієнтованих на потреби бізнесу.

По-третє, нормативно-правове регулювання банківського кредитування в Україні має комплексний, але водночас фрагментарний характер. Законодавство визначає загальні принципи кредитних відносин, тоді як практична реалізація кредитного процесу значною мірою регламентується внутрішніми документами банків та нормативними актами Національний банк України. У сучасних умовах спостерігається тенденція до посилення регуляторних вимог, зокрема щодо управління кредитними ризиками, формування резервів та дотримання принципів ризик-орієнтованого підходу. Разом з тим, доцільним є подальше вдосконалення законодавчої бази, зокрема шляхом систематизації норм, що регулюють кредитування, або прийняття

спеціалізованого нормативного акта, який би комплексно визначав засади банківського кредиту.

По-четверте, систематичний аналіз кредитного портфеля корпоративних клієнтів є необхідною умовою ефективного управління кредитною діяльністю банку. Такий аналіз дозволяє оптимізувати структуру активів, визначити пріоритетні напрями кредитування, знизити ризики шляхом диверсифікації та приймати обґрунтовані рішення щодо надання кредитів з урахуванням кредитоспроможності позичальників, галузевої специфіки та макроекономічних умов. У сучасній практиці особливого значення набувають методи портфельного аналізу, стрес-тестування та використання аналітики даних.

По-п'яте, ефективність функціонування банків значною мірою залежить від здатності адаптувати процес кредитування до змін зовнішнього середовища. В умовах високої невизначеності, зумовленої економічними та геополітичними факторами, банки повинні оперативно реагувати на зміни кон'юнктури, коригувати кредитну політику, удосконалювати механізми управління ризиками та забезпечувати баланс між прибутковістю та надійністю кредитних операцій.

По-шосте, управління процесом кредитування корпоративних клієнтів є складною системою, спрямованою на забезпечення ефективного використання ресурсів банку, досягнення цільових показників прибутковості та мінімізацію кредитних ризиків. Воно передбачає застосування сучасних методів фінансового аналізу, ризик-менеджменту, цифрових технологій та внутрішніх процедур контролю.

По-сьоме, в умовах підвищених ризиків та динамічного розвитку фінансового сектору банки змушені активно розробляти та вдосконалювати власні внутрішньобанківські методики кредитування. Це включає створення систем оцінки кредитоспроможності, впровадження скорингових моделей, розробку механізмів моніторингу та управління проблемною заборгованістю. Таким чином, внутрішні регламенти банків відіграють ключову роль у

забезпеченні ефективності кредитного процесу та його відповідності сучасним вимогам ринку.

Отже, управління процесом кредитування корпоративних клієнтів у сучасних умовах є багатогранним процесом, що поєднує теоретичні підходи, нормативне регулювання та практичні інструменти, спрямовані на забезпечення стабільності банківської системи та підтримку розвитку реального сектору економіки.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ПРОЦЕСУ КРЕДИТУВАННЯ БАНКОМ КОРПОРАТИВНИХ КЛІЄНТІВ НА ПРИКЛАДІ АТ «ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК»

2.1 Характеристика АТ «Перший Український Міжнародний Банк» та визначення його місця в банківській системі України

АТ «Перший Український Міжнародний Банк» (АТ «ПУМБ») — це системно важлива фінансова установа, яка протягом 2023–2025 років підтвердила свій статус найбільшого приватного банку з українським капіталом. Маючи понад 33-річний досвід роботи (заснований у 1991 році), банк трансформувався у потужну універсальну платформу, що забезпечує комплексне обслуговування роздрібного бізнесу, корпоративного сектору та здійснює активні інвестиційно-банківські операції.

У період 2023–2025 років АТ «ПУМБ» стабільно входить до ТОП-10 найбільших банків України за обсягом активів, капіталу та кредитного портфеля. Як учасник Фонду гарантування вкладів фізичних осіб (з 1999 року), банк забезпечує повне виконання зобов'язань перед вкладниками, що в умовах воєнного стану підкріплюється державними гарантіями на повну суму вкладів. Станом на 2024–2025 роки банк утримує лідерство у сегменті приватного українського капіталу, займаючи друге місце за рівнем стійкості серед установ цієї групи згідно з рейтингами провідних аналітичних агенцій (зокрема Dragon Capital та NV).

Станом на аналізований період структура акціонерного капіталу залишається консолідованою: ключовим акціонером є ТОВ «СКМ ФІНАНС» (понад 92%), а кінцевим бенефіціарним власником — Рінат Ахметов. Така структура забезпечує банку значний рівень підтримки з боку однієї з найбільших фінансово-промислових груп країни, що є важливим фактором стабільності в умовах макроекономічної турбулентності.

Незважаючи на виклики безпекового характеру, протягом 2023–2024 років банк не лише зберіг, а й розширив свою фізичну присутність, оперуючи мережею з понад 215 відділень та 5 регіональних центрів. Стратегія розвитку банку на 2024–2025 роки була сфокусована на:

- Гібридній моделі обслуговування: поєднання широкої мережі фізичних відділень із передовими цифровими рішеннями (мобільний додаток ПУМБ Online).
- Підтримці ліквідності: висока якість STP-обробки платежів (відзначена Commerzbank AG) дозволяє банку бути ключовим вузлом у системі міжнародних та внутрішніх розрахунків.

За підсумками 2023 року ПУМБ зберіг статус одного з провідних приватних банків України. У рейтингу «ТОП-15 найстійкіших банків країни», який підготували NV та Dragon Capital, банк посів 2 місце серед банків з приватним українським капіталом та 11 місце в загальному рейтингу. Крім того, за рейтингом Асоціації українських банків «Банківська незламність. First-Half 2023» ПУМБ був відзначений як лідер серед приватних банків у категоріях «Банківська підтримка бізнесу» та «Надійний партнер українців», що прямо характеризує його активну позицію на ринку кредитування юридичних і фізичних осіб.

Протягом 2024 року банк зберіг позитивну траєкторію розвитку на тлі загального поживавлення кредитування в Україні. НБУ у річному звіті за 2024 рік зафіксував, що чистий гривневий кредитний портфель бізнесу в банківській системі зріс на 21%, а роздрібний - на 40%, що створило сприятливе середовище для банків із сильними позиціями у корпоративному сегменті. Для ПУМБ це мало особливе значення, оскільки саме корпоративний бізнес є одним із його базових напрямів діяльності.

У 2025 році позиції банку ще більше посилилися. За підсумками першого півріччя 2025 року чистий прибуток ПУМБ становив 3,57 млрд грн, а кредитний портфель зріс до 87,1 млрд грн, з яких 66,3 млрд грн припадало на корпоративний сегмент. Сам банк повідомляв, що ці результати дали йому

змогу увійти до ТОП-2 банків України за розміром корпоративного кредитного портфеля в гривні у третьому кварталі 2025 року.

Окремо слід підкреслити результати банку на початку 2026 року, адже саме вони дають змогу показати не лише фінансову стійкість, а й якість ринкового позиціонування. 31 березня 2026 року ПУМБ повідомив, що за підсумками FinAwards 2026 здобув 11 нагород у ключових номінаціях фінансового сектору. Золоті нагороди банк отримав у таких категоріях [29]:

- «Банкір року» - Сергій Черненко;
- «Найкращий керівник роздрібного бізнесу» — Дмитро Поліщук;
- «Найкращий банк для юридичних осіб»;
- «Найкращий мобільний застосунок для фізичних осіб»;
- «Найкраща кредитна картка» — «ВСЕМОЖУ Online»;
- «Найкраща преміальна картка» — пакет Black Platinum.

Срібні нагороди ПУМБ отримав у номінаціях:

- «Найкращий керівник маркетингу»;
- «Найкращий банк для клієнтів-ФОП»;
- «Найкращий депозит» — «Депозит Дохідний»;
- «Картка №1 у гаманці» — всеКАРТА.

Бронзову нагороду банк здобув у категорії:

- «Найкращий мобільний застосунок для бізнесу» — «ПУМБ Бізнес».

Крім того, у березні 2026 року ПУМБ був визнаний серед найкращих фінансових установ країни за версією профільних рейтингів, а також зберіг високу ділову активність у професійному банківському середовищі, беручи участь у ключових галузевих форумах і дискусіях щодо майбутнього фінансової системи України.

Більш детально про рейтинги АТ «ПУМБ» у рис. 2.1.

- | Best Retail Banking Digitalization – від FintechAwards2026
- | Best Corporate Banking Digitalization – від FintechAwards2026
- | 1 місце "Найкращі споживчі кредити" у рейтингу "ТопФінанс-2026"
- | 1 місце "Найкраща кредитна лінія для бізнесу" у рейтингу "ТопФінанс-2026"
- | 2 місце "Найкращий онлайн-банкінг" у рейтингу "ТопФінанс-2026"
- | 2 місце "Найкращі умови обслуговування МСБ та ФОП" у рейтингу "ТопФінанс-2026"
- | 1 місце в номінації «Банк для міжнародної торгівлі» – рейтинг Банки року 2026 від FinClub
- | 2 місце в номінації «Корпоративний банк приріст гривневих кредитів юросіб» – рейтинг Банки року 2026 від FinClub
- | 2 місце в номінації «Ощадний банк для бізнесу» – рейтинг Банки року 2026 від FinClub
- | 2 місце в номінації «Роздрібний банк» – рейтинг Банки року 2026 від FinClub
- | 2 місце в номінації «Ощадний банк для населення» – рейтинг Банки року 2026 від FinClub

Рис. 2.1. Рейтинги АТ «ПУМБ» 2026

Джерело: [29]

АТ «ПУМБ» виконує роль «фінансового мосту» між приватним капіталом та державними пріоритетами, виступаючи провідним оператором урядових програм (зокрема «Доступні кредити 5-7-9%»). У 2024 році банк оновив свої стратегічні цінності (відповідальність, результативність, амбітність), що дозволило йому адаптувати систему менеджменту до умов тривалої невизначеності.

Основні показники діяльності АТ «ПУМБ» за 2023-2025 рр. наведені у таблиці 2.1.

Таким чином, за результатами 2023–2025 років АТ «ПУМБ» характеризується як високонадійна, прибуткова та інноваційна фінансова установа, яка відіграє роль стабілізатора ринку приватних банківських послуг в Україні, демонструючи здатність до зростання навіть у кризових умовах.

У період 2023–2025 років АТ «ПУМБ» продемонстрував високий рівень адаптивності до викликів воєнного стану, трансформувавши свою соціальну місію у стратегічний вектор сталого розвитку. Згідно з рейтингом видання Forbes Україна, банк увійшов до ТОП-50 найкращих роботодавців, посівши

лідуючу позицію серед п'яти провідних банківських установ країни. Це свідчить про високу ефективність HR-стратегії банку, спрямованої на підтримку персоналу та збереження людського капіталу в умовах системної невизначеності [29].

Таблиця 2.1

Основні показники діяльності АТ «ПУМБ» за 2023-2025 рр.

Показник	2023 рік	2024 рік*	2025 рік	Абсолютне відхилення 2025/2023	Темп зростання 2025/2023, %
Активи, млрд грн	155,0	180,0	231,0	+76,0	149,0
Кредитний портфель, млрд грн	65,0	80,0	98,1	+33,1	150,9
у т.ч. корпоративні кредити, млрд грн	42,0	55,0	66,3	+24,3	157,9
Частка корпоративних кредитів, %	64,6	68,8	67,6	+3,0 п.п.	104,6
Кошти клієнтів, млрд грн	130,0	155,0	191,1	+61,1	147,0
Власний капітал, млрд грн	20,0	25,0	31,6	+11,6	158,0
Чистий прибуток, млрд грн	4,0	6,0	8,05	+4,05	201,3

Джерело: складено автором на основі фінансової звітності АТ «ПУМБ» та аналітичних матеріалів банку.

Корпоративна соціальна відповідальність (КСВ) банку протягом аналізованого періоду вийшла за межі стандартних благодійних ініціатив. Пріоритетними напрямками стали:

- підтримка обороноздатності: активне фінансування потреб захисників України та системна допомога пораненим;
- гуманітарні проекти: розвиток культури донорства крові та інвестиції в освітню інфраструктуру для забезпечення безпечного навчання молоді.

Важливим етапом інституційного оновлення став початок 2024 року, коли АТ «ПУМБ» презентував модернізовану систему корпоративних цінностей. Нова парадигма взаємодії, що ґрунтується на принципах *відповідальності, клієнтоцентричності, командності, амбітності та результативності*, стала фундаментом для побудови гнучкої моделі внутрішнього менеджменту. Це дозволило банку не лише утримувати ринкові позиції, а й підвищити рівень довіри з боку клієнтів і співробітників.

За регуляторною класифікацією Національного банку України, АТ «ПУМБ» є ключовим представником групи банків із приватним капіталом. Системна значущість установи підтверджується її стабільною участю в рейтингових дослідженнях НБУ та провідних аналітичних агенцій.

Для об'єктивної оцінки позицій банку в межах дослідження було використано дані Департаменту методології банківського регулювання та нагляду НБУ. Це дозволило провести порівняльний аналіз фінансової стійкості АТ «ПУМБ» у складі групи провідних банківських установ України, визначивши його конкурентні переваги.

На першому етапі дослідження проведемо аналіз активів банківських установ України за останні два роки (табл. 2.2). Інформаційним джерелом виступають макропоказники банківської системи України [31].

Таблиця 2.2

Аналіз динаміки активів банків України та їх питомої ваги у банківській системі України за 2023-2024 роки, тис. грн.

Назва банку	Станом на 01.01.2025	Питома вага, %	Місце	Станом на 01.03.2026	Питома вага, %	Місце
Банки з державною часткою						
АТ КБ "ПриватБанк"	956 714 170	32,7	1	963 769 265	23,02	1
АТ "Ощадбанк"	462 560 464	15,8	2	526 394 164	12,57	2
АТ "Укрексімбанк"	315 549 419	10,8	3	317 362 200	7,58	3
АБ "УКРГАЗБАНК"	213 720 871	7,3	5	238 148 098	5,69	5
АТ "СЕНС БАНК"	145 141 306	5,0	9	158 716 437	3,79	9
Банки іноземних банківських груп						
АТ "Райффайзен Банк"	236 317 546	8,1	4	270 682 166	6,47	4
АТ "УКРСИББАНК"	173 305 541	5,9	7	193 056 492	4,61	7
Банки з приватним капіталом						
АТ "ПУМБ"	195 762 660	6,7	6	235 766 892	5,63	6
АТ "УНІВЕРСАЛ БАНК"	154 416 985	5,3	8	216 110 890	5,16	8
АБ "Південний"	69 177 725	2,4	10	80 804 947	1,93	10
Усього	2922666687	100,00	х	4186482632	100,00	х

Джерело: складено автором за даними [31]

Результати проведеного у таблиці 2.2 дослідження засвідчили стійку тенденцію до нарощування обсягів активів у всіх репрезентативних банківських установах протягом аналізованого періоду. Зокрема, сукупний показник по

сектору за 2025 рік сягнув 4186482632 тис. грн, що демонструє суттєвий приріст у розмірі 1263815945 тис. грн порівняно з попереднім роком. Високу динаміку розвитку підтверджує і АТ «ПУМБ», активи якого зросли на 40004232 тис. грн, або на 20,4%, що дозволило установі впевнено зберегти за собою шосту позицію в загальнодержавному рейтингу за даним індикатором.

Динаміка обсягів активів АТ «ПУМБ» за 2021-2025рр. наведена на рис. 2.2.

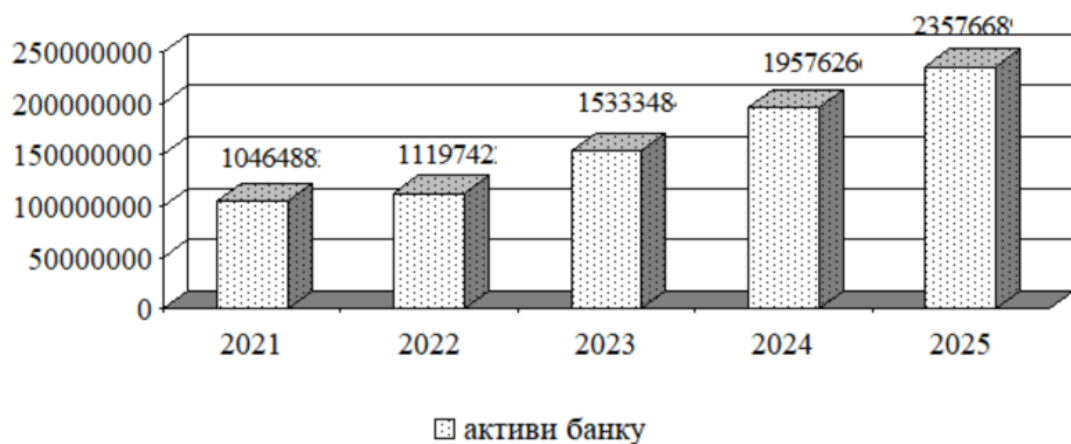

Рис. 2.2. Динаміка активів АТ «ПУМБ» за 2021-2025 роки, тис. грн.

Джерело: побудовано автором за даними [32-35]

Рис. 2.2 підтверджує зростання у АТ «ПУМБ» обсягу активів протягом 2021-2025 років, що є свідченням бажання банку стати підтримкою для бізнесу у повоєнному відновленні і також забезпечувати підтримку населенню України.

Наступним напрямком вивчення є аналіз зобов'язань банківських установ України, які представлені в таблиці 2.3.

Аналіз динаміки зобов'язань банківського сектору протягом 2024–2025 рр. (табл. 2.3) свідчить про стійку тенденцію до розширення ресурсної бази всіх досліджуваних установ. Зокрема, сукупний обсяг зобов'язань системи у 2025 році зріс до 3514010337 тис. грн, що перевищує показник попереднього року на 1180205829 тис. грн. Високу адаптивність до ринкових умов демонструє і АТ «ПУМБ», зобов'язання якого збільшилися зі 164389992 тис. грн у 2024 році до 193196109 тис. грн у 2025 році. Узагальнюючи результати дворічного періоду, можна констатувати приріст ресурсної бази банку на

42,11%, що дозволило АТ «ПУМБ» впевнено закріпитися на 6-й позиції в загальнодержавному рейтингу за даним показником.

Таблиця 2.3

Аналіз зобов'язань банків України та їх питомої ваги у банківській системі України за 2024-2025 роки, тис. грн.

Назва банку	Станом на 01.01.2025	Питома вага, %	Місце	Станом на 01.03.2026	Питома вага, %	Місце
Банки з державною часткою						
АТ КБ "ПриватБанк"	672 691 177	28.8	1	818 217 623	23.28	1
АТ "Ощадбанк"	394 403 585	16.9	2	454 573 535	12.94	2
АТ "Укрексімбанк"	277 801 707	11.9	3	280 768 493	7.99	3
АБ "УКРГАЗБАНК"	182 925 603	7.8	5	199 406 500	5.67	5
АТ "СЕНС БАНК"	111 143 341	4.8	9	125 353 881	3.57	9
Банки іноземних банківських груп						
АТ "Райффайзен Банк"	191 871 533	8.2	4	216 792 396	6.17	4
АТ "УКРСИББАНК"	148 927 606	6.4	7	162 364 824	4.62	8
Банки з приватним капіталом						
АТ "ПУМБ"	164 389 992	7.1	6	193 196 109	5.50	6
АТ "УНІВЕРСАЛ БАНК"	131 293 546	5.6	8	180 587 735	5.14	7
АБ "Південний"	58 356 418	2.5	10	67 646 225	1.93	10
Усього	2333804508	100.00	×	3514010337	100.00	×

Джерело: побудовано автором за даними [32-35]

Динаміка обсягів зобов'язань АТ «ПУМБ» за 2021-2025рр. наведена на рис. 2.3.

Рис. 2.3. Динаміка зобов'язань АТ «ПУМБ» за 2021-2025 роки, тис. грн.

Джерело: побудовано автором за даними [32-35]

Графічна інтерпретація даних (рис. 2.3) засвідчує стійку висхідну динаміку зобов'язань АТ «ПУМБ» протягом досліджуваного періоду, що виступило ключовим підґрунтям для фондування активних операцій установи. Синхронне масштабування ресурсної бази та активів стало визначальним чинником забезпечення високої результативності діяльності, що дозволило банку за підсумками 2025 року згенерувати суттєвий обсяг чистого прибутку (табл. 2.4).

Таблиця 2.4

**Аналіз фінансових результатів банків України та їх питомої ваги у
банківській системі України за 2024-2025 роки, тис. грн.**

Назва банку	На 01.01.2025	Питома вага, %	Місце	На 01.03.2026	Питома вага, %	Місце
Банки з державною часткою						
АТ КБ "ПриватБанк"	40 140 855	46.9	1	8 781 608	49.4	1
АТ "Ощадбанк"	14 832 401	17.30	2	1 228 479	6.92	2
АТ "Укрексімбанк"	5 560 792	6.50	6	769 066	4.33	6
АБ "УКРГАЗБАНК"	2 911 438	3.40	8	357 771	2.01	9
АТ "СЕНС БАНК"	3 812 154	4.50	7	191 021	1.08	10
Банки іноземних банківських груп						
АТ "Райффайзен Банк"	4 276 377	5.00	3	909 126	5.12	4
АТ "УКРСИББАНК"	4 075 367	4.80	4	414 057	2.33	8
Банки з приватним капіталом						
АТ "ПУМБ"	3 942 367	4.70	5	869 316	4.90	5
АТ "УНІВЕРСАЛ БАНК"	3 720 563	4.60	9	1 158 526	6.52	3
АБ "Південний"	2 009 536	2.30	10	608 757	3.43	7
Усього	85605988	100.00	×	17759815	100.00	×

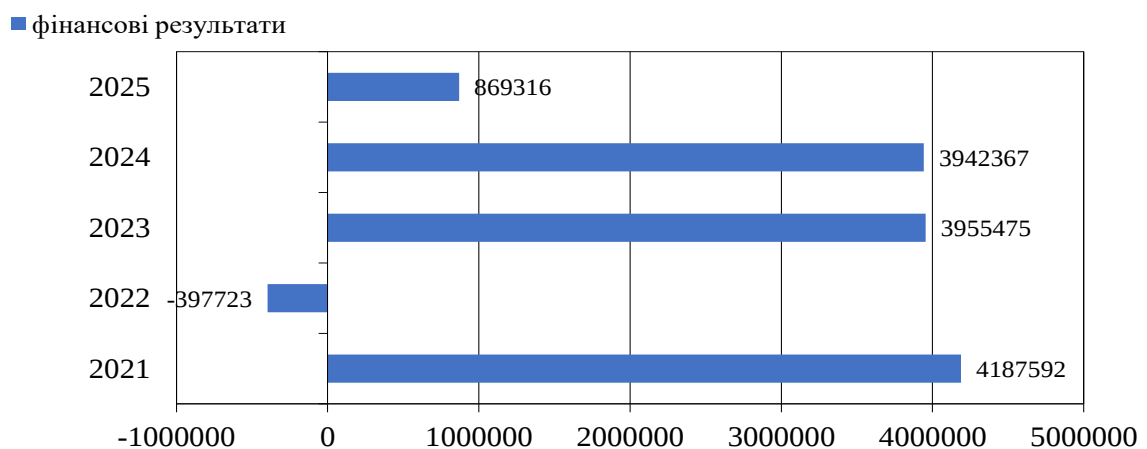
Джерело: побудовано автором за даними [32-35]

Аналіз динаміки ринкової частки Банку (табл. 2.4) засвідчує покращення рейтингових позицій установи - перехід із шостого на п'яте місце серед провідних банків України протягом 2024–2025 рр. Позитивним трендом є розширення частки Банку в загальному фінансовому результаті сектору до 4,90% (проти 4,70% у попередньому періоді). Деяке скорочення чистого прибутку в абсолютному вираженні (на 3 073 051 тис. грн) має об'єктивний характер і корелює із загальноринковим чинником - ретроспективним та поточним зростанням ставки оподаткування банківського доходу. Збереження

високої прибутковості на тлі фіскальних змін підтверджує зрілість системи ризик-менеджменту та здатність менеджменту забезпечувати стабільну роботу банку навіть за ускладнення зовнішнього середовища.

Загалом, аналізуючи цей показник за два роки, зазначимо, що першу позицію займає АТ КБ «Приватбанк» з питомою вагою у 2025 році 49,4%, другу позицію залишає за собою АТ «Ощадбанк» – 6,92% у 2025 році.

Динаміку фінансових результатів АТ «ПУМБ» в 2021-2025 роках представлено на рисунку 2.4.

**Рис. 2.4. Динаміка обсягів прибутку АТ «ПУМБ»
за 2021-2025 роки, тис. грн.**

Джерело: побудовано автором за даними [32-35]

Для об'єктивної оцінки фінансової стійкості установи необхідно проаналізувати динаміку власного капіталу в контексті основних маркетмейкерів ринку (табл. 2.5).

Станом на 2025 рік архітектура банківського сектору залишається висококонцентрованою: лідерські позиції традиційно утримують державні інституції. Зокрема, найбільша частка ринку за капіталом належить АТ КБ «Приватбанк» (22,43%), за яким слідує АТ «Ощадбанк» (9,95%). Проте аналіз приватного капіталу демонструє значну активність АТ «ПУМБ», який за

результатами дослідження впевнено утримує роль лідера серед банків із приватним українським капіталом.

Ключові показники капіталізації АТ «ПУМБ»:

- Абсолютне значення: у 2025 році власний капітал банку досяг позначки 32 895,1 млн грн.
- Динаміка зростання: порівняно з 2023 роком капітал збільшився на 4 802,8 млн грн, що свідчить про високу здатність банку до самокапіталізації за рахунок нерозподіленого прибутку. Загалом за аналізований період обсяг власного капіталу зріс у 1,3 раза.
- Рейтингова стійкість: протягом 2024–2025 років банк стабільно входить до топ-4 фінансових установ країни за рівнем капіталізації (із питомою вагою 7,9% та 6,78% відповідно).

Таблиця 2.5

Аналіз власного капіталу банків України та їх питомої ваги у банківській системі України за 2024-2025 роки, тис. грн.

Назва банку	На 01.01.2025	Питома вага, %	Місце	На 01.03.2026	Питома вага, %	Місце
Банки з державною часткою						
АТ КБ "ПриватБанк"	99 143 853	35.6	1	108 815 989	22.43	1
АТ "Ощадбанк"	42 019 394	15.1	2	48 495 255	9.95	2
АТ "Укрексімбанк"	14 178 880	5.1	8	20 365 819	4.19	8
АБ "УКРГАЗБАНК"	15 704 855	5.6	6	21 973 472	4.53	7
АТ "СЕНС БАНК"	13 017 488	4.7	9	14 777 231	3.05	9
Банки іноземних банківських груп						
АТ "Райффайзен Банк"	27 987 742	10.1	3	40 613 436	8.37	3
АТ "УКРСИББАНК"	21 399 779	7.7	5	27 586 104	5.69	5
Банки з приватним капіталом						
АТ "ПУМБ"	22 192 573	7.9	4	32 895 107	6.78	4
АТ "УНІВЕРСАЛ БАНК"	15 385 054	5.6	7	27 539 296	5.68	6
АБ "Південний"	7 373 137	2.6	10	10 560 570	2.18	10
Усього	278402755	100.00	×	485171939	100.00	×

Джерело: побудовано автором за даними [32-35]

Варто підкреслити, що зафіксоване зниження питомої ваги банку в загальному капіталі системи (з 7,9% до 6,78%) на тлі абсолютного зростання

суми капіталу не свідчить про послаблення позицій. Це є наслідком випереджаючих темпів докапіталізації державних банків у воєнний період.

Для АТ «ПУМБ» таке впевнене четверте місце є індикатором стратегічної надійності. Високий рівень капіталізації дозволяє банку не лише виконувати жорсткі нормативи НБУ (зокрема Н2), а й виступати гарантом стабільності для вкладників. Це створює міцний фундамент для впровадження ідей інклюзивного лідерства: лише капітально стійкий банк може дозволити собі довгострокові соціальні інвестиції, підтримку енергонезалежності громад та масштабні проекти відновлення, що є пріоритетом для АТ «ПУМБ» у 2026 році

Графічне зображення руху зміни обсягів власного капіталу АТ «ПУМБ» наведене на рис. 2.5.

**Рис. 2.5. Динаміка обсягів власного капіталу АТ «ПУМБ»
за 2021-2025 роки, тис. грн.**

Джерело: побудовано автором за даними [33-35]

Проведений аналіз дозволяє стверджувати, що АТ «ПУМБ» не просто зберігає стійкість, а демонструє випереджаючу динаміку розвитку на фоні конкурентного ринку. За результатами 2025 року банк зацементував свій статус у «великій шістці» за обсягами активів та зобов'язань, що є прямим доказом сформованої стабільної та довіреної ресурсної бази. Особливо показовим є

якісний стрибок у рейтингу прибутковості - вихід на 5-ту позицію свідчить про високу адаптивність операційної моделі банку до макроекономічних викликів.

Фундаментом фінансової автономії установи виступає власний капітал, за обсягом якого банк посідає 4-те місце в країні. Така висока капіталізація трансформує захисну функцію банку у стратегічний ресурс: вона створює необхідний «запас міцності» для реалізації масштабних інвестиційних проєктів без порушення жорстких нормативів платоспроможності НБУ.

Концептуальна візія банку на 2026 рік переорієнтована на роль ключового фінансового медіатора між державою, бізнесом та суспільством. Пріоритетну увагу буде зосереджено на наступних векторах:

- стратегічне кредитування (розширення фінансування реального сектору, де пріоритетом виступає агропромисловий комплекс як гарант продовольчої та національної безпеки України);
- інфраструктурне партнерство (активна інтеграція у державні програми відбудови («Recovery»), що робить банк безпосереднім учасником відновлення економічного потенціалу країни);
- сервісно-технологічний прорив: перехід до філософії «інклюзивного банкінгу» (передбачає не лише діджиталізацію послуг, а й модернізацію фізичної мережі на засадах безбар'єрності та клієнтоцентричності (що корелює з цінностями відкритості та рівності));
- управлінська ефективність (досягнення операційної досконалості через автоматизацію внутрішніх бізнес-процесів, що забезпечує абсолютну прозорість транзакцій та швидкість прийняття рішень).

Для продовження дослідження розглянемо стан кредитування АТ «ПУМБ» корпоративних клієнтів.

2.2. Аналіз складу, структури та динаміки портфеля кредитів АТ «Перший Український Міжнародний Банк», наданих корпоративним клієнтам

За даними річних звітів АТ «ПУМБ» [33-35] проведемо аналіз складу, динаміки та структури портфеля кредитів АТ «Перший Український Міжнародний Банк», наданих корпоративним клієнтам.

На початку проаналізуємо обсяги кредитної діяльності Банку (за даними додатку П), для чого побудуємо таблицю 2.6.

Таблиця 2.6

Аналіз обсягів кредитної діяльності АТ «ПУМБ» за 2023-2025 рр., тис. грн.

Показник	Станом на 01.01.2024 р.		Станом на 01.01.2025р.		Відхилення		Станом на 01.01.2026 р.		Відхилення	
	сума, тис. грн.	питома вага, %	сума, тис. грн.	питома вага, %	абсолютне	у питомій вазі	сума, тис. грн.	питома вага, %	абсолютне	у питомій вазі
Обсяг кредитів, наданих корпоративним клієнтам	42235195	81,11	50625354	75,65	8390159	-5,46	74802989	76,22	24177635	+0,57
Разом кредитів наданих клієнтам	52058439	100,00	66920439	100,00	14862000	х	98145589	100,00	31225150	х
Разом активів	153334846	100,00	186582566	100,00	33247720	х	231031780	100,00	44449214	х
Частка кредитів, наданих корпоративним клієнтам в загальній сумі активів банку	-	27,54	-	27,14	-	-0,40	-	32,38	-	+5,24

Джерело: побудовано автором за даними [32-35]

Аналіз обсягів кредитної діяльності АТ «ПУМБ» у 2023–2025 роках, представлений у таблиці 2.6, свідчить про суттєве нарощення активних операцій банку та підвищення його ролі у фінансуванні економіки.

Зокрема, загальний обсяг кредитів, наданих клієнтам, зріс з 52 058 439 тис. грн у 2023 році до 98 145 589 тис. грн у 2025 році, тобто на 46 087 150 тис. грн або майже на 88,5%. Така динаміка свідчить про активізацію кредитної політики банку та розширення масштабів його діяльності.

Особливо інтенсивно зростали кредити, надані корпоративним клієнтам: їх обсяг збільшився з 42 235 195 тис. грн у 2023 році до 74 802 989 тис. грн у 2025 році, що становить приріст у 32 567 794 тис. грн або понад 77%. Це підтверджує орієнтацію банку на фінансування реального сектору економіки.

Водночас у структурі кредитного портфеля відбулися певні зміни. У 2024 році частка корпоративних кредитів знизилась з 81,11% до 75,65% (на 5,46 в.п.), що свідчить про тимчасову диверсифікацію кредитного портфеля. Проте вже у 2025 році цей показник зріс до 76,22%, що вказує на відновлення домінуючої ролі корпоративного сегмента.

Аналіз співвідношення кредитів до активів банку також демонструє посилення кредитної активності. Частка кредитів корпоративним клієнтам у загальній сумі активів зросла з 27,54% у 2023 році до 32,38% у 2025 році, тобто на 4,84 в.п. Це свідчить про більш активне використання ресурсної бази банку для здійснення дохідних операцій.

Загалом отримані результати дозволяють зробити висновок, що у досліджуваному періоді АТ «ПУМБ» реалізує стратегію активного кредитного зростання з акцентом на корпоративний сегмент. Така політика сприяє підвищенню прибутковості банку, однак потребує збалансованого управління ризиками та диверсифікації кредитного портфеля.

Графічно темпи зростання кредитного портфеля можна представити на рис. 2.6.

Як свідчить інформація, представлена на рис. 2.6, Банк має тенденцію до зростання обсягів кредитування, в т.ч. і корпоративного сектору. Про це свідчить рівень коефіцієнта апроксимації R^2 , який наближений до 1.

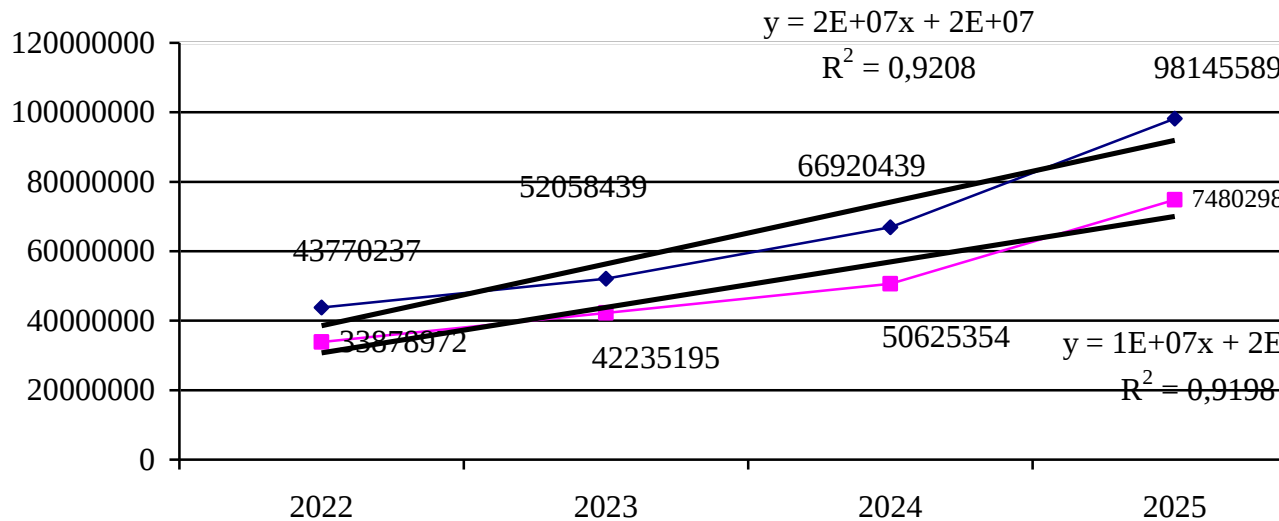

Рис. 2.6. Динаміка зростання обсягів кредитної діяльності АТ «ПУМБ» за 2023-2025 рр., тис. грн.

Джерело: побудовано автором за даними [32-35]

Слід зазначити, що операції банку по кредитуванню корпоративних клієнтів посідають значне місце в загальному обсязі кредитів, що надані АТ «ПУМБ», та є достатньо диверсифікованими за галузями (табл. 2.7).

Проведений у таблиці 2.7 аналіз динаміки та структури кредитів, наданих корпоративним клієнтам АТ «ПУМБ» у 2023–2025 роках, свідчить про активне нарощення кредитної діяльності банку та поступову трансформацію галузевої структури його кредитного портфеля.

Загальний обсяг кредитів корпоративним клієнтам зріс з 46 478 002 тис. грн у 2023 році до 78 284 818 тис. грн у 2025 році, що становить приріст у 31806816 тис. грн або понад 68%. При цьому найбільш суттєве зростання відбулося у 2025 році, коли обсяг кредитування збільшився на 23 899 414 тис. грн, що свідчить про активізацію фінансування корпоративного сектору економіки.

У структурі кредитного портфеля домінуючими залишаються галузі торгівлі та агропромислового комплексу. Частка кредитів, наданих підприємствам торгівлі, хоча й поступово зменшується з 35,40% у 2023 році до 32,24% у 2025 році, залишається найбільшою за обсягом. У абсолютному виразі

кредитування цієї галузі зросло на 8 787 734 тис. грн, що свідчить про її стабільну роль у формуванні доходів банку.

Таблиця 2.7

Аналіз динаміки та структури кредитів наданих корпоративним клієнтам АТ «ПУМБ» за 2023-2025 рр., тис. грн. *

Показники	Станом на 01.01.2024 р.		Станом на 01.01.2025р.		Відхилення		Станом на 01.01.2026 р.		Відхилення	
	сума, тис. грн.	питома вага, %	сума, тис. грн.	питома вага, %	абсолютне	у пито- мій вазі	сума, тис. грн.	питома вага, %	абсолютне	у пито- мій вазі
Кредити, що надані корпоративним клієнтам в т. ч.	46478002	100,00	54385404	100,00	7907402	х	78284818	100,00	23899414	х
Торгівля та агентські послуги	16452466	35,40	18550297	34,11	2097831	-1,29	25240200	32,24	6689903	-1,87
Харчова промисловість та сільське господарство	15763597	33,92	15941422	29,31	177825	-4,61	23711954	30,30	7770532	+0,99
Транспорт, послуги зв'язку та інфраструктура	3900054	8,39	4784454	8,80	884400	+0,41	7371898	9,42	2587444	+0,62
Будівництво та нерухомість	2212927	4,76	2879904	5,30	666977	+0,54	3459867	4,42	579963	-0,88
Металургія	1803854	3,88	2821443	5,19	1017589	+1,31	2769354	3,54	-52089	-1,65
Гірничо-видобувна галузь та енергетика	2561504	5,51	2557818	4,70	-3686	-0,81	3983187	5,09	1425369	+0,39
Небанківські фінансові установи	82200	0,18	1615896	2,97	1533696	+2,79	2718342	3,47	1102446	+0,50
Хімічна галузь	686306	1,48	1555433	2,86	869127	+1,38	2065532	2,64	510099	-0,22
Машинобудування	1143513	2,46	1124215	2,07	-19298	-0,39	3463966	4,42	2339751	+2,35
Переробка деревини	879372	1,89	1015867	1,87	136495	-0,02	1158371	1,48	142504	-0,39
Інше	992209	2,13	1538655	2,83	546446	+0,70	2342147	2,99	803492	+0,16

* - до вирахування резерву під очікувані кредитні збитки

Джерело: побудовано автором за даними [32-35]

Кредити у сфері харчової промисловості та сільського господарства також займають значну частку портфеля (близько 30%), причому у 2025 році спостерігається істотне зростання їх обсягу на 7 770 532 тис. грн. Це

підтверджує орієнтацію банку на підтримку стратегічно важливих галузей економіки.

Водночас аналіз свідчить про поступову диверсифікацію кредитного портфеля. Зокрема, зростає частка кредитів у транспортній галузі (з 8,39% до 9,42%), а також суттєво збільшується фінансування машинобудування (з 2,46% до 4,42%), що свідчить про розширення кредитної активності банку у виробничому секторі.

Особливо помітною є позитивна динаміка кредитування небанківських фінансових установ, частка яких зросла з 0,18% до 3,47%. Це може свідчити про розвиток партнерських фінансових моделей та інтеграцію банку в ширші фінансові екосистеми.

Разом з тим окремі галузі демонструють нестабільну динаміку. Зокрема, частка металургії після зростання у 2024 році знизилась до 3,54% у 2025 році, що може бути пов'язано з підвищеними ризиками галузі в умовах економічної нестабільності. Також незначне скорочення частки спостерігається у будівництві та переробці деревини.

Загалом структура кредитного портфеля банку зазнає змін у напрямі зниження концентрації на окремих галузях та розширення спектру кредитування. Це свідчить про прагнення банку до зменшення галузевих ризиків та формування більш збалансованої кредитної політики.

Отже, результати аналізу дозволяють зробити висновок, що АТ «ПУМБ» у досліджуваному періоді реалізує стратегію активного кредитного зростання з одночасною диверсифікацією портфеля. Такий підхід сприяє підвищенню прибутковості банку та забезпечує більшу стійкість до зовнішніх економічних ризиків, що є важливим фактором його конкурентоспроможності.

Для проведення аналізу кредитного портфеля банку з погляду забезпеченості кредитів, наданих корпоративним клієнтам, побудуємо таблицю 2.8 (за даними додатку П).

Проведений у таблиці 2.8 аналіз структури кредитного портфеля корпоративних клієнтів АТ «ПУМБ» за рівнем забезпечення у 2023–2025 роках

свідчить про збереження високого рівня захищеності кредитних операцій при одночасному поступовому зростанні частки незабезпечених кредитів.

Загальний обсяг кредитного портфеля збільшився з 42 235 195 тис. грн у 2023 році до 74 802 989 тис. грн у 2025 році, тобто на 32 567 794 тис. грн або понад 77%. Основне зростання припадає на 2025 рік, коли обсяг кредитів зріс на 24 177 635 тис. грн, що свідчить про активізацію кредитної діяльності банку.

Таблиця 2.8

Аналіз портфеля кредитів АТ «ПУМБ», наданих корпоративним клієнтам, за рівнем забезпеченості наданих кредитів за 2023-2025 рр., тис. грн.

Показники	Станом на 01.01.2024 р.		Станом на 01.01.2025р.		Відхилення		Станом на 01.01.2026 р.		Відхилення	
	сума, тис. грн.	пито-ма вага, %	сума, тис. грн.	пито-ма вага, %	абсолютне	у пито-мій вазі	сума, тис. грн.	пито-ма вага, %	абсолютне	у пито-мій вазі
Незабезпечені кредити	1678960	3,98	2466639	4,87	787679	+0,89	4166657	5,57	1700018	+0,70
Кредити, що забезпечені	40556235	96,02	48158715	95,13	7602480	-0,89	70636332	94,43	22477617	-0,70
Разом портфель кредитів, наданих корпоративним клієнтам	42235195	100,00	50625354	100,00	8390159	х	74802989	100,00	24177635	х

Джерело: побудовано автором за даними [32-35]

У структурі портфеля переважають забезпечені кредити, частка яких хоча й дещо зменшилась з 96,02% у 2023 році до 94,43% у 2025 році, залишається домінуючою. В абсолютному виразі їх обсяг зріс на 30 080 097 тис. грн, що підтверджує орієнтацію банку на мінімізацію кредитних ризиків шляхом використання застави та інших форм забезпечення.

Водночас спостерігається зростання частки незабезпечених кредитів: з 3,98% у 2023 році до 5,57% у 2025 році, тобто на 1,59 в.п. У абсолютному вимірі їх обсяг збільшився більш ніж у 2,4 рази - з 1 678 960 тис. грн до 4166657 тис. грн. Така динаміка свідчить про певну лібералізацію кредитної політики банку та розширення практики надання кредитів без застави, що може бути

пов'язано з підвищенням якості позичальників або розвитком партнерських програм кредитування.

Зростання частки незабезпечених кредитів, з одного боку, сприяє підвищенню дохідності кредитних операцій, оскільки такі кредити зазвичай супроводжуються вищими процентними ставками. З іншого боку, це призводить до підвищення кредитного ризику, що потребує більш ефективного управління ризиками та вдосконалення системи оцінки платоспроможності позичальників.

Таким чином, результати аналізу свідчать, що АТ «ПУМБ» у досліджуваному періоді дотримується переважно консервативної кредитної політики, забезпечуючи високий рівень захищеності кредитного портфеля. Водночас поступове зростання частки незабезпечених кредитів відображає прагнення банку до підвищення прибутковості та гнучкості кредитних операцій. Графічно тенденції у рівні забезпеченості позик, наданих корпоративним клієнтам АТ «ПУМБ» можна представити на рис. 2.7.

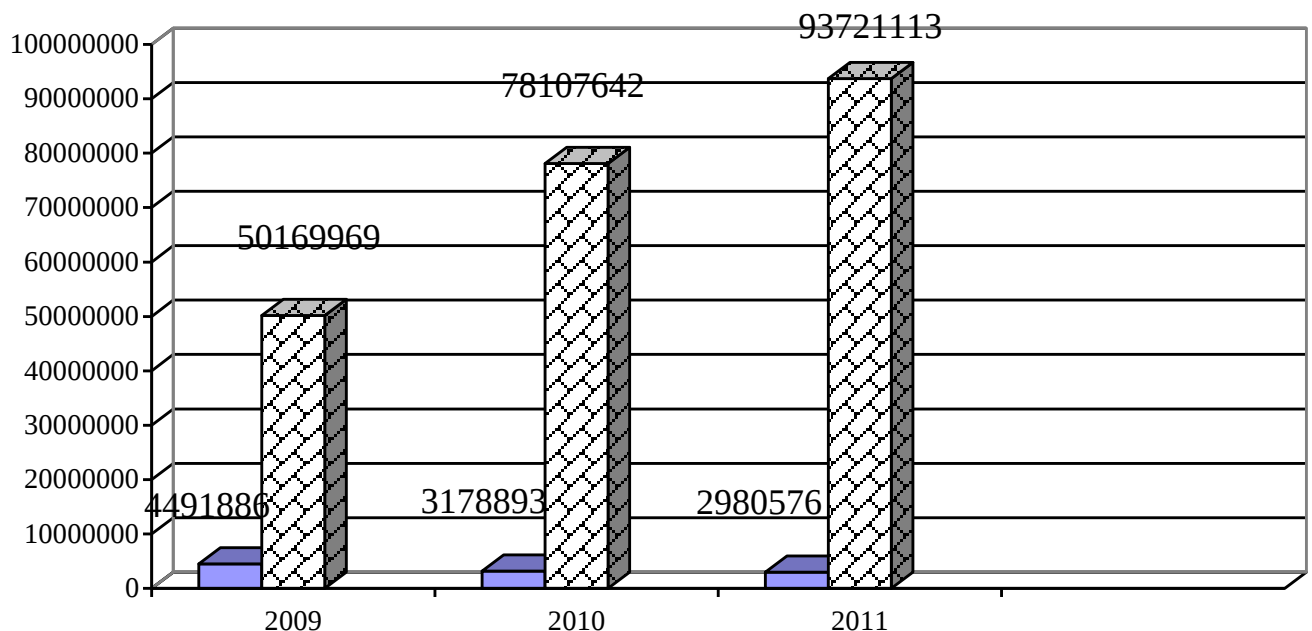

Рис. 2.7. Динаміка рівня забезпеченості кредитів, наданих корпоративним клієнтам, АТ «ПУМБ» за 2009-2011 рр., тис. грн.

Джерело: побудовано автором за даними [32-35]

З метою оцінки та аналізу якості кредитного портфеля корпоративних клієнтів АТ «ПУМБ» за стадіями ризику побудуємо таблицю 2.9 (за даними додатку Н).

Таблиця 2.9

**Аналіз якості кредитного портфеля корпоративних клієнтів АТ «ПУМБ»
за стадіями ризику за 2023-2025 рр., тис. грн.**

Показники	Станом на 01.01.2024 р.		Станом на 01.01.2025р.		Відхилення		Станом на 01.01.2026 р.		Відхилення	
	сума, млн. грн.	питома вага, %	сума, млн. грн.	питома вага, %	абсолютне	у пито- мій вазі	сума, млн. грн.	питома вага, %	абсолют- не	у пито- мій вазі
Стадія 1 (мінімальний ризик)	34194705	84,5	46585209	85,7	+12390504	+1,2	71562106	91,4	+24976897	+5,7
Стадія 2 (значне зростання ризику)	5119887	12,6	4430708	8,1	-689179	-4,5	3709385	4,7	-721323	-3,4
Стадія 3 (знецінені/де фолтні)	1139365	2,8	3348360	6,2	+2208995	+3,4	2989684	3,8	-358676	-2,4
РОСІ (знецінені при придбанні)	9787	0,1	21127	0,0	+11340	-0,1	23643	0,1	+2516	+0,1
Разом портфель кредитів, наданих корпоративн им клієнтам	40463744	100,0	54385404	100,0	+13921660	x	78284818	100,0	+23899414	x

Джерело: побудовано автором за даними [32-35]

Проведений у таблиці 2.9 аналіз структури кредитного портфеля корпоративних клієнтів АТ «ПУМБ» за стадіями ризику у 2023–2025 роках дозволяє оцінити динаміку його якості та рівень кредитного ризику.

Загальний обсяг кредитного портфеля зріс з 40 463,7 млн грн у 2023 році до 78 284,8 млн грн у 2025 році, тобто майже у 1,9 рази. Це свідчить про активне розширення кредитної діяльності банку. Водночас ключовим є не лише зростання обсягів, а й зміна структури портфеля за рівнем ризику.

Найбільшу частку в портфелі займають кредити першої стадії (Stage 1), що характеризуються мінімальним кредитним ризиком. Їх частка зросла з 84,5% у 2023 році до 91,4% у 2025 році, тобто на 6,9 в.п. В абсолютному вимірі

обсяг таких кредитів збільшився на 37 367,4 млн грн. Така позитивна динаміка свідчить про суттєве покращення якості кредитного портфеля та ефективну політику банку щодо управління кредитними ризиками.

Водночас кредити другої стадії (Stage 2), які характеризуються значним зростанням кредитного ризику, демонструють стійку тенденцію до скорочення. Їх частка зменшилася з 12,6% у 2023 році до 4,7% у 2025 році, тобто на 7,9 в.п. Це свідчить про зниження обсягу кредитів із підвищеним ризиком та покращення якості обслуговування боргу позичальниками.

Аналіз кредитів третьої стадії (Stage 3), які є знеціненими або дефолтними, показує неоднорідну динаміку. У 2024 році їх частка зросла до 6,2%, що могло бути зумовлено погіршенням платоспроможності окремих позичальників в умовах економічної нестабільності. Однак у 2025 році цей показник знизився до 3,8%, що свідчить про проведення банком заходів з реструктуризації проблемної заборгованості або її часткового списання.

Частка кредитів категорії РОСІ (знецінених при первісному визнанні) залишається незначною (близько 0,1%) і не має суттєвого впливу на загальний рівень ризиковості портфеля.

Загалом отримані результати свідчать про покращення якості кредитного портфеля АТ «ПУМБ» у досліджуваному періоді. Зростання частки кредитів із мінімальним ризиком та одночасне скорочення частки ризикових і проблемних активів підтверджує ефективність системи управління кредитними ризиками банку.

Отже, кредитний портфель корпоративних клієнтів АТ «ПУМБ» у 2025 році характеризується високим рівнем якості та стабільності, що створює передумови для подальшого розвитку кредитної діяльності банку при збереженні контрольованого рівня ризику.

Виходячи з вище проведених розрахунків та аналізу ми можемо зробити наступний висновок, що політика банку в галузі кредитування корпоративних клієнтів носить агресивний характер, адже питома вага кредитного такого портфеля в загальній сумі портфеля кредитів Банку за аналізований період

більше ніж 75%. Можна стверджувати про концентрацію банківських ризиків АТ «ПУМБ» саме в портфелі кредитів, наданих корпоративним клієнтам. Однак, Банком вживається достатньо заходів щодо мінімізації кредитного ризику, а саме значним є обсяг забезпечених позичок, досягається певна диверсифікація портфеля. Продовжимо дослідження і оцінимо ефективність стану управління процесом кредитування корпоративних клієнтів в АТ «ПУМБ».

2.3 Аналіз стану управління процесом кредитування корпоративних клієнтів в АТ «Перший Український Міжнародний Банк»

Кредитна діяльність АТ «ПУМБ» організована за принципом чіткої ієрархії управління та розподілу функціональних повноважень між підрозділами банку, що забезпечує ефективність прийняття рішень і контроль за кредитними ризиками. Ключову роль у формуванні та реалізації кредитної політики відіграє профільний підрозділ, відповідальний за розробку стратегічних напрямів кредитування, впровадження внутрішніх нормативних документів та здійснення постійного моніторингу кредитного портфеля.

У системі забезпечення фінансової стійкості Банку особливе місце посідає Кредитна рада - колегіальний орган, що здійснює безпосереднє управління кредитними ризиками в межах делегованих йому повноважень. Функціонування Кредитної ради базується на принципах ієрархічності та підзвітності: вона підпорядковується безпосередньо Правлінню Банку, а її діяльність суворо регламентується Положенням про колегіальні органи та Кредитну раду.

Організаційна структура ради сформована таким чином, щоб забезпечити об'єктивність та професійну експертизу прийнятих рішень. До складу органу входять п'ять постійних членів, призначення яких здійснюється Правлінням за обов'язковим погодженням із Наглядовою радою Банку. Крім того, з метою

посилення аналітичного складника, Наглядова рада має право призначати експертів із правом дорадчого голосу для участі в засіданнях, що дозволяє залучати вузькоспеціалізовані знання під час оцінки складних проєктів.

Функціональне навантаження Кредитної ради охоплює декілька критичних напрямів:

- **Операційний контроль:** розгляд та затвердження кредитних проєктів, за винятком тих, що за своїми масштабами належать до виключної компетенції Наглядової ради або Правління.
- **Методологічне забезпечення:** розробка та затвердження стандартів кредитних продуктів для сегмента корпоративних клієнтів.
- **Ризик-менеджмент роздрібного бізнесу:** визначення та моніторинг граничних параметрів кредитних продуктів для фізичних осіб.
- **Лімітування міжбанківських операцій:** встановлення лімітів кредитного ризику щодо банківських та інших фінансових установ, що є необхідною умовою підтримки ліквідності та стабільності партнерських відносин.

Особливістю регламенту роботи Кредитної ради є її висока оперативність - засідання проводяться двічі на тиждень. Це дає змогу Банку ефективно поєднувати гнучкість у реагуванні на запити клієнтів із жорстким дотриманням політики ризик-менеджменту, мінімізуючи ймовірність виникнення проблемної заборгованості ще на етапі схвалення заявок.

Безпосередню підготовку кредитних угод, оцінку фінансового стану позичальника та супровід кредитів здійснюють кредитні експерти, що супроводжують клієнта на всіх етапах кредитного процесу.

Система кредитування банку базується на трирівневій моделі, яка включає: первинну оцінку клієнта та його проєкту, незалежний аналіз ризиків і подальший супровід кредиту. Така модель дозволяє мінімізувати суб'єктивність рішень і підвищити якість управління кредитним портфелем. Ефективність управління кредитним ризиком значною мірою залежить від якості формування та ведення кредитної справи позичальника, яка є базовим

джерелом інформації про кредитну операцію та фінансовий стан клієнта. Кредитна справа формується у суворо визначеному порядку та в обов'язковому порядку містить пакет документів, що підтверджують правомірність видачі коштів, наявність забезпечення та поточний стан обслуговування боргу.

До складу кредитної справи включаються: заява на отримання фінансування, копії кредитного договору та додаткових угод, документальне підтвердження забезпечення (договори застави, поручительства тощо) разом із відповідними експертними висновками, а також ордер-розпорядження на видачу кредиту. Окрім цього, досьє накопичує матеріали щодо оцінки кредитоспроможності, акти перевірок заставного майна та відомості про нарахування і сплату відсотків.

З метою систематизації інформації документи у кредитній справі АТ «ПУМБ» класифікуються за шістьма функціональними групами:

1. Правоустановча документація: анкета клієнта, установчі документи позичальника (статут, виписки), а також документи, що посвідчують особу та повноваження керівного складу.

2. Фінансово-аналітичний блок: звітність позичальника, бізнес-план та техніко-економічне обґрунтування (ТЕО) проєкту, що дозволяють оцінити майбутню окупність витрат та ефективність використання коштів.

3. Документація з оформлення кредиту: заявка на видачу коштів, внутрішній звіт кредитного експерта, офіційне рішення Кредитної ради про надання фінансування, оригінали договорів та додаткових угод.

4. Забезпечення кредитної операції: експертні висновки щодо оцінки майна, договори застави або поруки, правоустановчі документи на предмет застави, його перелік та протоколи інспекційних перевірок протягом терміну дії угоди.

5. Супроводження та моніторинг: первинна документація (рахунки, накладні, договори поставки), що підтверджує цільове використання кредиту, виписки з позичкового рахунку, відомості про нарахування відсотків та платіжні доручення.

6. Кредитна історія: відомості про досвід взаємодії позичальника з банком та іншими фінансовими установами, що є критичним для оцінки репутаційного ризику.

Важливою засадою ведення кредитної справи є дотримання режиму конфіденційності. Будь-яка інформація, що міститься в матеріалах справи, становить банківську таємницю, а доступ до неї суворо обмежений регламентом банку та нормами чинного законодавства. Такий підхід забезпечує не лише надійний захист інтересів клієнта, але й формує прозору та контрольовану систему менеджменту кредитних активів банку.

Кредитна політика АТ «ПУМБ» спрямована на забезпечення ефективного розміщення ресурсів із дотриманням принципу оптимального співвідношення дохідності та ризику. У сучасних умовах банк орієнтується на підтримку корпоративного сектору, що є одним із пріоритетних напрямів його діяльності, а також активно впроваджує нові інструменти кредитування для задоволення зростаючих потреб бізнесу.

У залежності від цілей використання коштів та механізму погашення АТ «ПУМБ» пропонує корпоративним клієнтам широкий спектр кредитних продуктів, які можна систематизувати наступним чином.

По-перше, це **кредити на поповнення оборотного капіталу**, які спрямовані на фінансування поточної діяльності підприємств. Вони використовуються для закупівлі сировини, товарів, покриття касових розривів і забезпечують безперервність виробничого процесу. Такі кредити, як правило, мають коротко- або середньостроковий характер і характеризуються високою оборотністю.

По-друге, банк надає **інвестиційні кредити**, які призначені для фінансування довгострокових проєктів: модернізації виробництва, придбання обладнання, будівництва або розширення бізнесу. Ці кредити мають тривалі строки погашення і вимагають детального аналізу бізнес-плану та окупності інвестицій.

Важливим інструментом є **кредитні лінії**, які можуть бути відновлювальними або невідновлювальними. Вони надають клієнту можливість гнучко використовувати кошти в межах встановленого ліміту, що значно підвищує ефективність управління фінансовими потоками підприємства.

Окреме місце займають **овердрафти**, які дозволяють клієнтам оперативно покривати тимчасові нестачі ліквідності на поточних рахунках. Це один із найбільш мобільних кредитних продуктів, який широко використовується у поточній діяльності підприємств.

Також банк активно застосовує **документарні кредитні інструменти**, зокрема гарантії та акредитиви, які забезпечують виконання зобов'язань у зовнішньоекономічній діяльності та підвищують довіру між контрагентами.

Для підтримки експортно-імпортних операцій корпоративних клієнтів використовуються **торговельне фінансування та факторинг**, що дозволяє підприємствам прискорювати обіг коштів і зменшувати ризики неплатежів.

Таким чином, кредитні продукти АТ «ПУМБ» формують комплексну систему фінансової підтримки корпоративного бізнесу, поєднуючи короткострокові інструменти ліквідності з довгостроковими інвестиційними рішеннями. Такий підхід забезпечує не лише задоволення потреб клієнтів, але й сприяє диверсифікації кредитного портфеля банку, підвищенню його дохідності та зниженню ризиків. Види кредитних продуктів для корпоративних клієнтів АТ «ПУМБ» та їх характеристика наведені у таблиці 2.10.

Таблиця 2.10

Види кредитних продуктів для корпоративних клієнтів АТ «ПУМБ» та їх характеристика

Вид кредитного продукту	Мета використання	Строк	Форма надання	Особливості	Рівень ризику
1	2	3	4	5	6
Кредити на поповнення оборотного капіталу	Фінансування поточної діяльності (закупівля сировини, товарів, покриття касових розривів)	Коротко- та середньострокові	Разовий кредит	Висока оборотність, швидке повернення коштів	Середній
Кредитні лінії (відновлювальні)	Гнучке фінансування поточних потреб	Коротко- та середньострокові	Ліміт кредитування	Можливість повторного використання коштів	Середній

Продовження таблиці 2.10

1	2	3	4	5	6
Кредитні лінії (невідновлювальні)	Фінансування конкретного проєкту або контракту	Середньострокові	Ліміт кредитування	Поступове використання без відновлення ліміту	Середній
Інвестиційні кредити	Фінансування довгострокових проєктів (модернізація, будівництво, придбання обладнання)	Довгострокові	Разовий кредит / транші	Вимагають детального бізнес-плану, мають тривалий період окупності	Вищий
Овердрафт	Покриття короткострокових розривів ліквідності	Дуже короткострокові	Ліміт на рахунку	Автоматичне використання при нестачі коштів	Вищий
Банківські гарантії	Забезпечення виконання зобов'язань перед контрагентами	Середньо- та довгострокові	Гарантійні операції	Не передбачає фактичного руху коштів	Низький
Акредитиви	Розрахунки у зовнішньоекономічній діяльності	Коротко- та середньострокові	Документарна форма	Знижують ризики невиконання контрактів	Низький
Факторинг	Прискорення обігу дебіторської заборгованості	Короткострокові	Викуп вимог	Поліпшує ліквідність клієнта	Середній
Торговельне фінансування	Фінансування експортно-імпорتنих операцій	Коротко- та середньострокові	Комплексні інструменти	Поєднує кредит і гарантійні механізми	Середній

Джерело: побудовано автором за даними [36]

Як видно з таблиці 2.10, кредитні продукти банку для корпоративних клієнтів охоплюють як короткострокові потреби ліквідності, так і довгострокові інвестиційні цілі, що забезпечує диверсифікацію кредитного портфеля та зниження ризиків.

Більш деталізовано зазначені кредитні продукти відображені у таблиці 2.11. Важливим елементом кредитної політики АТ «ПУМБ» є диференціація продуктової лінійки відповідно до специфічних потреб суб'єктів господарювання. Як свідчать дані таблиці 2.11, банк пропонує як класичні інструменти (інвестиційні кредити, овердрафти), так і спеціалізовані рішення для аграрного сектору та програми державної підтримки («Доступні кредити 5-7-9%»).

Особливістю підходу банку є акцент на діджиталізації процесів: продукт «Все буде бізнес» дозволяє отримати фінансування за спрощеною процедурою без надання твердої застави, що є критично важливим в умовах дефіциту

ліквідності. Така гнучкість продуктового ряду забезпечує банку високу конкурентоспроможність та сприяє стабільному зростанню кредитного портфеля корпоративних клієнтів, що було проаналізовано у попередньому підрозділі.

Таблиця 2.11

Порівняльна характеристика кредитних продуктів АТ «ПУМБ» для бізнес-клієнтів

Назва продукту	Цільове призначення	Сума (ліміт)	Переваги та особливості
Кредит «Все буде бізнес»	Поповнення обігових коштів, придбання ОЗ	До 10 млн грн	Швидке рішення (до 2 днів), без застави, фінансування нових клієнтів.
Овердрафт «Легкий»	Покриття касових розривів	Залежить від виторгу (до 2 млн грн)	Автоматичне погашення за рахунок надходжень на рахунок, без твердої застави.
Агрокредитування	Сезонні роботи, закупівля ЗЗР, палива, техніки	Індивідуально (від 500 тис. грн)	Адаптований графік погашення з урахуванням сезонності агровиробництва.
Інвестиційний кредит	Масштабування бізнесу, купівля обладнання/авто	До 100 млн грн	Довгостроковий період (до 60 міс.), можливість пільгового періоду.
Програма «5-7-9%»	Будь-які цілі розвитку в межах держпрограми	Згідно з нормами програми	Пільгова відсоткова ставка за рахунок державної компенсації.

Джерело: побудовано автором за даними [36]

Ціноутворення кредитних продуктів в АТ «ПУМБ» базується на принципах ринкової адекватності, рентабельності та ризикоорієнтованого підходу. Розмір процентної ставки за користування кредитними коштами є інтегральним показником, що формується під впливом низки внутрішніх та зовнішніх факторів. Зокрема, банк враховує поточну вартість залучення ресурсів, термін експозиції кредитного ризику, рівень ліквідності наданого забезпечення, а також кон'юнктуру попиту та пропозиції на регіональних ринках капіталу.

Фундаментальною вимогою фінансової моделі АТ «ПУМБ» є дотримання позитивного процентного спреду: сума отриманих процентних доходів має не лише повністю покривати операційні витрати банку та вартість фондування, а й забезпечувати цільовий рівень прибутковості на капітал з урахуванням премії за ризик.

Специфіка безресурсного фінансування (документарні операції) передбачає особливий механізм тарифікації. У цьому випадку ставка або комісійна винагорода корелюють із вартістю ліній на підтвердження акредитивів та гарантій, встановлених на АТ «ПУМБ» міжнародними фінансовими інститутами та банками-кореспондентами. Кінцева вартість для клієнта включає витрати на обслуговування таких ліній, адміністративні видатки банку та маржу прибутку.

Важливим інструментом мінімізації кредитних ризиків є вимога щодо обов'язкової забезпеченості активних операцій. Політика банку передбачає використання широкого спектру фінансових та матеріальних активів позичальника як інструментів хежування ризику дефолту. Пріоритетними видами забезпечення в АТ «ПУМБ» є:

- Нерухоме та рухоме майно: комерційна та житлова нерухомість, земельні ділянки, транспортні засоби;
- Виробничі активи: високотехнологічне обладнання та техніка;
- Оборотні активи: товари в обороті, сировина та готова продукція;
- Майнові права: права вимоги на отримання грошової виручки за контрактами або майбутню поставку товару;
- Фінансові гарантії: поручительства власників бізнесу, гарантії першокласних банків та державні гарантії (зокрема в межах програм підтримки МСБ).

Такий комплексний підхід до формування вартості ресурсів та суворі вимоги до якості застави дозволяють АТ «ПУМБ» підтримувати високу якість кредитного портфеля.

Фундаментальним інструментом управління якістю активів у Банку є багаторівнева система внутрішніх кредитних рейтингів позичальників. Відповідно до встановленої кредитної політики, Банк забезпечує ведення точних та уніфікованих рейтингів щодо всієї сукупності кредитного портфеля, що дозволяє стандартизувати підходи до оцінки платоспроможності різних груп контрагентів.

Методологія рейтингування базується на комплексному поєднанні різних видів фінансового аналізу та обробки релевантної ринкової інформації, що в сукупності формує основу для об'єктивної оцінки ризику контрагента. Процес моніторингу передбачає регулярний аналіз та оновлення присвоєних рейтингів для оперативного реагування на зміни фінансового стану позичальників.

При роботі з юридичними особами Банк застосовує спеціалізовану внутрішню рейтингову модель, яка диференціює позичальників за наступними ключовими категоріями:

- **Високий рейтинг:** Присвоюється позичальникам, які демонструють зростання обсягів операційної діяльності, мають стійку фінансову модель з високою часткою власного капіталу та мінімальною залежністю від зовнішнього фінансування. Такі контрагенти зазвичай є лідерами ринку з ефективним менеджментом та бездоганною кредитною історією. Ризик погіршення їхньої кредитоспроможності оцінюється як незначний. Також даний рейтинг може автоматично надаватися угодам, що мають повне забезпечення грошовим покриттям у вигляді депозиту.

- **Стандартний рейтинг:** Надається позичальникам зі стабільними фінансовими показниками та рівнем операційної ефективності, що відповідає середньогалузевим значенням. Для цієї категорії характерна помірна залежність від запозичених коштів та стійкі ринкові позиції на національному чи регіональному рівнях. Кредитна історія характеризується як позитивна, хоча допускається наявність несистематичних технічних затримок платежів у незначних обсягах.

- **Рейтинг нижче стандартного:** Свідчить про наявність нестабільності або низхідної тенденції в операційній діяльності позичальника. Високий рівень фінансового важеля та низька ефективність бізнесу створюють суттєві ризики для обслуговування боргу за рахунок поточних грошових потоків. Кредитна історія таких суб'єктів часто обтяжена суттєвими затримками платежів, а їхні ринкові позиції оцінюються як нестійкі, що підвищує ймовірність втрати частки ринку та дефолту.

Застосування даної класифікації дозволяє Банку здійснювати превентивний контроль за концентрацією ризиків та диференціювати умови кредитування залежно від надійності кожного окремого контрагента.

Висновки про ефективність стану управління процесом кредитування корпоративних клієнтів можна зробити через аналіз їх дохідності та рентабельності. З цією метою побудуємо таблицю 2.12 (додатки К-М).

Таблиця 2.12

Аналіз динаміки та структури процентних доходів АТ «ПУМБ» від надання кредитів корпоративним клієнтам за 2023 – 2025 рр., тис. грн.

Показник	Станом на 01.01.2024 р.		Станом на 01.01.2025р.		Відхилення		Станом на 01.01.2026 р.		Відхилення	
	сума, тис. грн.	пито-ма вага, %	сума, тис. грн.	питома вага, %	абсолют-не	у пито-мій вазі	сума, тис. грн.	питома вага, %	абсолют-не	у пито-мій вазі
Процентні доходи від кредитування корпоративних клієнтів	8658000	44,8	9379000	39,8	+721000	-5,0	12481000	39,2	+3102000	-0,6
Разом доходів	19317000	100,00	23570000	100,00	+4253000	-	31842000	100,00	+8272000	-

Джерело: розраховано автором за даними [32-35]

Аналіз структури доходів АТ «ПУМБ», наведений у таблиці 2.12, свідчить, що кредитування корпоративних клієнтів залишається одним із ключових джерел формування дохідної бази банку, хоча його частка поступово знижується.

У 2023 році частка процентних доходів від корпоративного кредитування становила 44,8% загального обсягу доходів банку, що свідчить про значну залежність фінансових результатів від цього сегмента. Однак у 2024 році цей показник знизився до 39,8%, а у 2025 році - до 39,2%. Загальне зменшення становило 5,6 в.п.

Водночас у абсолютному вимірі доходи від корпоративного кредитування демонструють стійке зростання: у 2025 році вони збільшилися на 3 102 млн грн, що є значно вищим темпом порівняно з попереднім періодом. Це означає, що

зниження питомої ваги відбувається не через скорочення кредитування, а внаслідок випереджального зростання інших джерел доходів банку.

Така динаміка свідчить про поступову диверсифікацію доходної бази АТ «ПУМБ», зокрема за рахунок розвитку комісійних доходів, операцій із фінансовими інструментами та цифрових банківських сервісів.

Отже, корпоративне кредитування залишається базовим джерелом доходів банку, однак його роль поступово трансформується з домінуючої у складову збалансованої багатокомпонентної моделі доходів. Це підвищує фінансову стійкість банку та зменшує його залежність від кредитного ризику.

Розрахуємо коефіцієнти для характеристики доходності та рентабельності портфеля кредитів корпоративних клієнтів (табл. 2.13).

Таблиця 2.7

Аналіз динаміки коефіцієнтів, що характеризують ефективність портфеля кредитів корпоративних клієнтів АТ «ПУМБ» за 2023-2025рр.

Назва показника	Станом на 01.01.2024 р.	Станом на 01.01.2025 р.	Відхилення	Станом на 01.01.2026 р.	Відхилення
Коефіцієнт забезпеченості кредитів, наданих корпоративним клієнтам	0,960	0,951	-0,009	0,944	-0,007
Коефіцієнт захищеності позик (Stage 1)	0,845	0,857	+0,012	0,914	+0,057
Коефіцієнт проблемності кредитів (Stage 3)	0,028	0,062	+0,034	0,038	-0,024
Коефіцієнт частки незабезпечених кредитів корпоративних клієнтів	0,040	0,049	+0,009	0,056	+0,007
Доходність корпоративного кредитного портфеля	0,205	0,185	-0,020	0,167	-0,018

Джерело: розраховано автором за даними [32-35]

Розрахунок системи коефіцієнтів в таблиці 2.13 дозволяє комплексно оцінити ефективність, якість та рівень ризиковості кредитного портфеля корпоративних клієнтів АТ «ПУМБ» у 2023–2025 роках.

Передусім слід відзначити незначне, але стабільне зниження коефіцієнта забезпеченості кредитів: з 0,960 у 2023 році до 0,944 у 2025 році. Це свідчить про поступове скорочення частки кредитів, забезпечених заставою, що може

бути пов'язано з активізацією кредитування на більш гнучких умовах. З одного боку, така тенденція сприяє розширенню клієнтської бази та підвищенню конкурентоспроможності банку, однак з іншого - призводить до зростання потенційного кредитного ризику.

Водночас аналіз якості портфеля демонструє суттєве покращення його структури. Зокрема, коефіцієнт захищеності позик (частка кредитів першої стадії) зріс з 0,845 до 0,914, тобто на 0,069. Це означає, що переважна частина кредитного портфеля формується за рахунок позик із мінімальним рівнем ризику, що є позитивною характеристикою кредитної політики банку.

Динаміка коефіцієнта проблемності кредитів має більш складний характер. У 2024 році спостерігається різке зростання частки дефолтних кредитів (Stage 3) до 0,062, що може бути наслідком погіршення фінансового стану окремих корпоративних позичальників в умовах економічної нестабільності. Проте вже у 2025 році цей показник знижується до 0,038, що свідчить про ефективні заходи банку щодо реструктуризації або очищення кредитного портфеля.

Важливим індикатором ризику є також зростання частки незабезпечених кредитів - з 0,040 до 0,056. Це підтверджує тенденцію до певної лібералізації кредитної політики, що, хоча й сприяє підвищенню дохідності, водночас потребує посилення контролю за кредитоспроможністю позичальників.

Оцінка ефективності кредитного портфеля через показник дохідності свідчить про його поступове зниження: з 0,205 у 2023 році до 0,167 у 2025 році. Така динаміка може пояснюватися як зниженням процентних ставок, так і ефектом масштабування кредитного портфеля, коли зростання обсягів кредитування відбувається швидше, ніж приріст процентних доходів. Водночас це не є негативною тенденцією, оскільки супроводжується підвищенням якості кредитного портфеля. Проте, така динаміка може свідчити і про поступову диверсифікацію доходної бази АТ «ПУМБ», зокрема за рахунок розвитку комісійних доходів, операцій із фінансовими інструментами та цифрових банківських сервісів.

Загалом результати аналізу свідчать про формування в АТ «ПУМБ» збалансованої моделі управління корпоративним кредитним портфелем. Банк одночасно нарощує обсяги кредитування, підвищує якість портфеля та поступово диверсифікує ризики, хоча окремі тенденції (зростання частки незабезпечених кредитів і зниження дохідності) потребують подальшого контролю. Такий підхід дозволяє забезпечити оптимальне поєднання дохідності та ризику, що є ключовим фактором фінансової стійкості банку.

Висновки до розділу 2

У результаті проведеного аналізу процесу кредитування корпоративних клієнтів на прикладі АТ «Перший Український Міжнародний Банк» встановлено, що досліджувана установа займає стабільні позиції у банківській системі України та демонструє високий рівень фінансової стійкості, адаптивності та ефективності діяльності навіть в умовах воєнного стану. Банк входить до числа провідних приватних фінансових установ, зберігаючи високі рейтингові позиції за ключовими показниками.

Аналіз основних фінансово-економічних показників засвідчив стійку тенденцію до зростання масштабів діяльності банку. Зокрема, обсяг активів зріс на 49%, кредитний портфель - на понад 50%, а власний капітал - на 58%, що свідчить про високий рівень капіталізації та здатність банку до самофінансування. Одночасно з цим банк демонструє стабільне зростання ресурсної бази, що створює передумови для активного розвитку кредитних операцій.

Дослідження кредитної діяльності показало, що АТ «ПУМБ» реалізує стратегію активного нарощення кредитного портфеля, особливо в сегменті корпоративних клієнтів. Обсяг корпоративного кредитування за аналізований період зріс більш ніж на 77%, що підтверджує орієнтацію банку на фінансування реального сектору економіки. При цьому частка корпоративних

кредитів у загальному портфелі стабільно перевищує 75%, що свідчить про їх домінуючу роль у структурі активів банку.

Важливою характеристикою кредитної діяльності є галузева структура портфеля, яка поступово диверсифікується. Хоча основна частка кредитів припадає на торгівлю та агропромисловий сектор, спостерігається зростання фінансування транспортної інфраструктури, машинобудування та небанківських фінансових установ. Це свідчить про прагнення банку зменшити галузеву концентрацію ризиків та сформувати більш збалансований кредитний портфель.

Аналіз рівня забезпеченості кредитів показав, що банк дотримується переважно консервативної кредитної політики: частка забезпечених кредитів перевищує 94%. Водночас зростання частки незабезпечених позик з 3,98% до 5,57% свідчить про поступову лібералізацію кредитування та орієнтацію на підвищення дохідності, що потребує посиленого контролю за кредитними ризиками.

Оцінка якості кредитного портфеля за стадіями ризику підтвердила позитивну тенденцію до його покращення. Частка кредитів із мінімальним рівнем ризику (Stage 1) зросла до 91,4%, тоді як частка проблемних кредитів після тимчасового зростання у 2024 році знизилась до 3,8% у 2025 році. Це свідчить про ефективну систему управління кредитними ризиками, здатність банку своєчасно реагувати на погіршення платоспроможності позичальників та проводити заходи з реструктуризації заборгованості.

Дослідження організації процесу кредитування показало, що в АТ «ПУМБ» сформована ефективна система управління кредитною діяльністю, яка базується на чіткій ієрархії прийняття рішень, функціонуванні Кредитної ради та трирівневій моделі оцінки позичальників. Така система забезпечує баланс між оперативністю прийняття рішень і контролем за ризиками.

Таким чином, результати проведеного аналізу свідчать, що кредитна політика АТ «ПУМБ» у сегменті корпоративних клієнтів має активно-орієнтований характер із елементами ризик-контрольованого зростання. Банк

успішно поєднує розширення кредитної діяльності з підвищенням якості портфеля та диверсифікацією ризиків, що забезпечує його конкурентоспроможність і фінансову стійкість.

Разом з тим, виявлені тенденції до зростання частки незабезпечених кредитів і зниження дохідності кредитного портфеля вимагають подальшого вдосконалення механізмів управління ризиками та оптимізації кредитної політики, що обумовлює необхідність розробки відповідних рекомендацій, які будуть розглянуті у наступному розділі.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ ОПТИМІЗАЦІЇ ПРОЦЕСУ КРЕДИТУВАННЯ КОРПОРАТИВНИХ КЛІЄНТІВ В АТ «ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК»

3.1. Оцінка ризику портфеля кредитів, наданих корпоративним клієнтам АТ «ПУМБ»

В умовах макроекономічної нестабільності, воєнних ризиків та логістичних обмежень, з якими стикається вітчизняний корпоративний сектор, ключовим вектором оптимізації процесу кредитування в АТ «ПУМБ» виступає вдосконалення системи управління кредитним ризиком. Кредитний ризик є іманентною складовою більшості активних операцій банку, і його концентрація саме в сегменті великого та середнього бізнесу здатна критично вплинути на фінансову стійкість, платоспроможність та капіталізацію фінансової установи. Оскільки за результатами аналізу було встановлено, що питома вага корпоративних позик у загальному кредитному портфелі АТ «ПУМБ» перевищує 75%, банківські ризики є висококонцентрованими, що вимагає впровадження точних превентивних науково-методичних підходів до їх оцінювання.

Сутність кредитного ризику в сучасній фінансовій науці розглядаються не просто як абстрактна загроза зазнати збитків, а як об'єктивне економічне явище, що підпорядковується певним математично-статистичним закономірностям. З огляду на це, найбільш обґрунтованим є вимірювання та моделювання банківського кредитного ризику з використанням інструментарію теорії ймовірностей та математичної статистики. Ймовірнісні значення дозволяють оцінити математичне очікування настання дефолту позичальника та розрахувати інтегральні параметри ризикованості як окремої кредитної транзакції, так і всього портфеля в цілому.

Класифікація кредитних ризиків за певними сутнісними ознаками

наведена у додатку С. Презентовані критерії відображають комплексний підхід до структурування факторів небезпеки, враховуючи як внутрішні (суб'єктивні помилки андеррайтингу, недоліки кредитного моніторингу), так і зовнішні (галузеві кризи, форс-мажорні обставини, воєнні дії) детермінанти.

Ефективне управління кредитним ризиком в АТ «ПУМБ» є безперервним динамічним процесом, який охоплює експрес-аналіз внутрішнього та зовнішнього бізнес-середовища банку, ідентифікацію потенційних загроз, їх безпосереднє квантифікаційне вимірювання, контроль та мінімізацію. Традиційний інструментарій менеджменту ризиків передбачає чотири базові стратегічні альтернативи:

- уникнення ризику (жорсткий пре-скринінг, встановлення стоп-факторів, повна відмова від фінансування ненадійних контрагентів або сумнівних інвестиційних проєктів);
- зниження рівня ризику (формування адекватних резервів під очікувані кредитні збитки, оптимізація структури та диверсифікація портфеля, лімітування концентрації на одного позичальника або групу пов'язаних осіб, розбудова надійної системи твердої застави та фінансових гарантій);
- передача (страхування) ризику (використання інструментів кредитно-дефолтних свопів, синдикованого кредитування, залучення зовнішнього страхування або механізмів розподілу ризиків за державними програмами, зокрема «Доступні кредити 5-7-9%»);
- утримання (поглинання) ризику — свідоме прийняття банком ризику у повному обсязі під покриття власним капіталом у межах встановленого апетиту до ризику фінансової установи.

Складність управління корпоративним кредитним ризиком полягає в тому, що на момент підписання кредитного договору ефективність операції є ймовірнісною величиною, яка корелює з коливаннями операційної ефективності самого позичальника. Однак, працюючи з диверсифікованим пулом корпоративних клієнтів, АТ «ПУМБ» має можливість нівелювати загрозу великих втрат за рахунок ефекту масштабу та портфельного

менеджменту. Диверсифікація активів дозволяє розподілити сукупну небезпеку між різними галузями економіки (торгівля, АПК, транспорт, машинобудування), завдяки чому середня ефективність кредитної діяльності банку коливається значно меншою мірою, ніж ефективність окремого позичальника.

З математичної точки зору, якщо банк надає кредити n позичальникам, де кожному суб'єкту виділяється обсяг фінансування $S_i (i = \overline{1, n})$, то загальний обсяг кредитного портфеля (\$\$\$) описується як:

$$S = \sum_{i=1}^n S_i \quad 3.1$$

Процес диверсифікації в межах реалізації кредитної політики АТ «ПУМБ» може відбуватися як шляхом нарощення кількості позичальників (n), так і за допомогою оптимізації лімітів на кожну кредитну угоду (S_i). Очікуваний прибуток банку (P_i) від окремої транзакції у спрощеному вигляді залежить від процентної ставки (d_i) та строку (t_i) використання коштів:

$$P_i = S_i \cdot d_i \cdot t_i \quad 3.2$$

Оскільки прибуток прямо пропорційний обсягу фінансування S_i , банку не вигідно зменшувати абсолютні масштаби кредитування. Отже, максимізація ефективності за одночасного контролю ризику досягається саме через збільшення параметра n (кількості клієнтів) та вирівнювання часток галузевої концентрації.

З урахуванням того, що результат кожної кредитної угоди має випадковий характер через загрозу часткового або повного дефолту, потенційні втрати банку (x_i) виступають випадковою величиною, яка описується за допомогою таких статистичних характеристик, як математичне очікування (m_{x_i}), дисперсія (D_{x_i}) та середньоквадратичне відхилення (σ_{x_i}):

$$m_{x_i} = S_i \cdot R_i \quad 3.3$$

$$D_{x_i} = S_i^2 \cdot R_i \cdot (1 - R_i) \quad 3.4$$

де R_i - рівень кредитного ризику (ймовірність дефолту) для i -ї групи активів;

$$\sigma_{x_i} = \sqrt{D_{x_i}} \quad 3.5$$

Загальний очікуваний дохід портфеля:

$$P_{\text{портф}} = \sum_{i=1}^n P_i \cdot p_i \quad 3.6$$

де $p_i = 1 - R_i$ - ймовірність успішного виконання умов договору та отримання доходу.

Для практичної оцінки якості портфеля та оперативного прийняття управлінських рішень як правило виділяють чотири базові області ризику:

1. Безризикова область: втрати відсутні, банк гарантовано отримує запланований чистий прибуток.

2. Область припустимого ризику: можливі втрати виникають, але їх розмір не перевищує очікуваного прибутку від операції ($x_i \leq P_i$). Банк ризикує виключно маржою, тоді як операційні витрати повністю окупаються.

3. Область неприпустимого ризику: рівень втрат перевищує прибуток, проте залишається в межах валового доходу від транзакції.

4. Область критичного ризику: найбільш деструктивна зона, де збитки перевищують дохід і призводять до прямого вимивання та втрати власного регулятивного капіталу банку.

Для наочності співвідношення величини втрат та ймовірності їх виникнення будується крива ризику (рис. 3.1).

Крапка А – ймовірність отримання розрахункового прибутку, крапка В – ймовірність втрати прибутку, крапка С – ймовірність втрати доходу, крапка Д – ймовірність втрати капіталу. Відрізок АВ – область припустимого ризику, відрізок ВС – область неприпустимого ризику, відрізок СД – область критичного ризику.

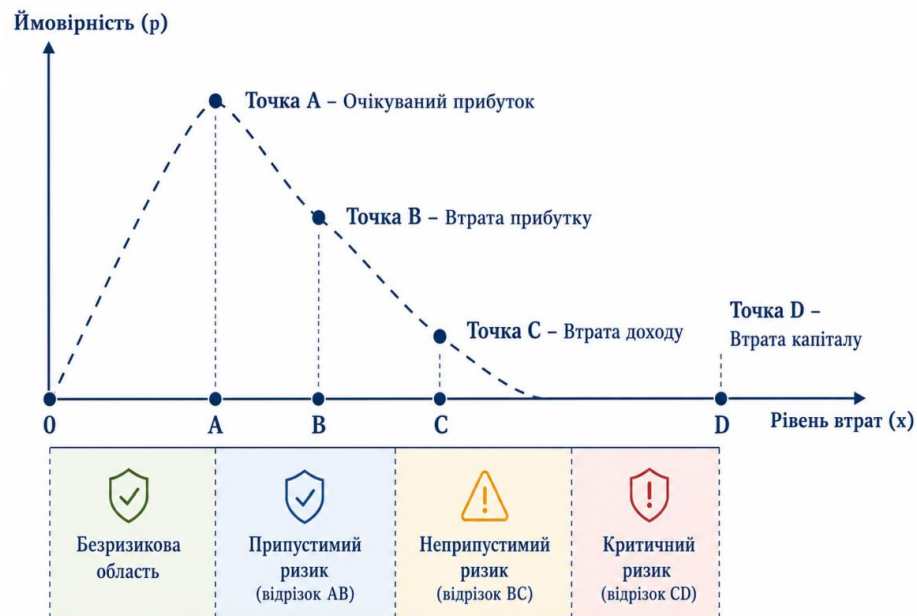

Рис. 3.1. Крива розподілу кредитного ризику та областей фінансових втрат

Джерело: розроблено автором

Перенесемо зазначений теоретико-методичний підхід на фактичний масив даних кредитного портфеля корпоративних клієнтів АТ «ПУМБ» станом на 01.01.2026 року (за даними раніше побудованої таблиці 2.9). Для цього агрегуємо кредитні групи відповідно до міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ 9), де Стадія 1 відповідає мінімальному (припустимому) ризику, Стадія 2 - значному зростанню ризику, а Стадія 3 та категорія РОСІ - дефолтним активам із критичним рівнем загрози (табл. 3.1, додаток Т).

Таблиця 3.1

Розподіл портфеля кредитів, наданих корпоративним клієнтам АТ «ПУМБ», за стадіями та ступенем ризику станом на 01.01.2026 р.

Показники	1 група (Стадія 1)	2 група (Стадія 2)	3 група (Стадія 3)	4 група (РОСІ)	Разом
Обсяг кредитів (S_i), тис. грн	71 562 106	3 709 385	2 989 684	23 643	78 284 818
Умовний коефіцієнт ризику (R_i)	0,01	0,15	0,60	1,00	x
Очікувані доходи (P_i), тис. грн *	10 734 316	630 595	538 143	4 492	11 907 546
Ймовірність отримання доходу (p_i)	0,99	0,85	0,40	0,00	x

* Примітка: розрахунок очікуваних процентних доходів проведено на основі середньозважених ставок за корпоративними програмами банку для відповідних стадій ризику.

У межах дослідження використано такі умовні рівні ризику:

- для кредитів Стадії 1, які характеризуються мінімальним ризиком, - 0,01;
- для кредитів Стадії 2, за якими спостерігається значне зростання кредитного ризику, - 0,15;
- для кредитів Стадії 3, які є знеціненими або дефолтними, - 0,60;
- для РОСІ-кредитів, тобто активів, знецінених при первісному визнанні, - 1,00.

Обґрунтування вибору умовного рівня ризику наведено в додатку Т.

Використовуючи формулу (3.3), проведемо оцінку можливої (сподіваної) величини чистих втрат (кредитного ризику) за портфелем корпоративних клієнтів АТ «ПУМБ»:

$$m_{x1} = 71562106 \times 0,01 = 715621,06 \text{ тис грн.}$$

$$m_{x2} = 3709385 \times 0,15 = 556407,75 \text{ тис грн.}$$

$$m_{x3} = 2989684 \times 0,60 = 1793810,40 \text{ тис грн.}$$

$$m_{x4} = 23643 \times 1,00 = 23643,00 \text{ тис грн.}$$

$$M_x = m_{xi} = 715621,06 + 556407,75 + 1793810,40 + 23643,00 + 23643,00 = 3089482,21 \text{ тис грн.}$$

Сукупний математично сподіваний обсяг втрат за корпоративним портфелем АТ «ПУМБ» становить 3089482,21 тис. грн. Саме на такому рівні (орієнтовно 3,95% від валового обсягу) банк повинен підтримувати обсяг оціночних резервів під очікувані кредитні збитки (ECL) для забезпечення абсолютної фінансової стійкості.

Визначимо середньозважений інтегральний рівень ризику корпоративного портфеля банку ($\bar{R}$):

$$\bar{R} = \frac{M_x}{S} = \frac{3\,089\,482,21}{78\,284\,818} = 0,0395 \text{ (або 3,95\%)}$$

Відповідно до встановлених меж ризикових областей, інтервал від 0 до 0,05 класифікується як безризикова (мінімально ризикова) зона. Отриманий результат ($\bar{R} = 0,0395 < 0,05$) доводить, що кредитний портфель корпоративних

клієнтів АТ «ПУМБ» в цілому перебуває у безпечній та контрольованій області, що є наслідком виваженої політики андеррайтингу та вчасного проведення реструктуризації проблемних боргів (динаміка яких за 2025 рік знизилась з 6,2% до 3,8%).

Підрахуємо загальну ймовірнісно-очікувану дохідність корпоративного портфеля ($P_{портф}$) з урахуванням фактору ризику за формулою (3.6):

$$P_{портф} = (10734316 \times 0,99) + (630595 \times 0,85) + (583143 \times 0,40) + (4492 \times 0,00) = 11378235,79 \text{ (тис грн.)}$$

Далі обчислимо показник дисперсії як міру розсіювання випадкових відхилень втрат за формулою (3.4):

$$D_{x1} = 71562106^2 \times 0,01 \times 0,99 = 50701423698,06$$

$$D_{x2} = 3709385^2 \times 0,15 \times 0,85 = 1754345676,01$$

$$D_{x3} = 29896842 \times 0,6 \times 0,04 = 2145164860,10$$

$$D_{x4} = 23643^2 \times 1,00 \times 0,00 = 0$$

$$D_{портф} = \sum D_{xi} = 54600934234,17$$

Оскільки результат кредитної операції має ймовірнісний характер, важливо оцінити не лише очікуваний дохід, а й можливий інтервал його коливання. Для цього використовується середньоквадратичне відхилення, яке характеризує рівень варіативності очікуваного доходу. Чим більшим є середньоквадратичне відхилення, тим вищою є невизначеність щодо фактичного фінансового результату від кредитних операцій.

Розрахуємо середньоквадратичне відхилення ($\sigma_{портф}$), яке виступає безпосереднім мірилом волатильності кредитного ризику та можливого коливання доходу:

$$\sigma_{портф} = \sqrt{D_{портф}} = \sqrt{54\,600\,934\,234,17} = \mathbf{233\,668,43 \text{ тис. грн}}$$

Отже, фактичний очікуваний дохід АТ «ПУМБ» від операцій кредитування корпоративного сектору з урахуванням сформованого профілю ризику буде перебувати в інтервалі стабільності:

$$[11378235,79 - 233668,43; 11378235,79 + 233668,43]$$

$$[11144567,36 \text{ тис грн.}; 11611904,22 \text{ тис грн.}]$$

Отже, проведене математичне моделювання підтверджує високу якість побудови ризик-менеджменту в АТ «ПУМБ». Незважаючи на агресивний характер нарощення обсягів кредитування (майже на 88,5% за досліджуваний період), банку вдалося утримати волатильність портфеля в досить вузьких межах завдяки глибокій диверсифікації та високій забезпеченості позик (частка забезпечених кредитів становить 94,43%).

Одержані результати оцінювання кредитного ризику та визначені межі коливання дохідності мають слугувати аналітичним базисом для розробки подальших практичних рекомендацій. У межах оптимізації процесу кредитування корпоративних клієнтів, керівництву АТ «ПУМБ» доцільно зосередитися на впровадженні інноваційних моделей стрес-тестування галузевих лімітів, автоматизації систем раннього попередження (Early Warning Systems) для моніторингу Стадії 2, а також на оптимізації структури застави з метою розширення програм бланкового та партнерського фінансування високоліквідних сегментів реального сектору економіки.

3.2 Напрями оптимізації умов та цифровізації процесів корпоративного кредитування в АТ «ПУМБ»

На основі проведеного у другому розділі комплексного аналізу було виявлено, що АТ «ПУМБ» демонструє високі темпи нарощення обсягів кредитування корпоративного сектору (приріст портфеля понад 77% за досліджуваний період). Водночас така динаміка супроводжується високою концентрацією ризиків у кредитному портфелі, поступовою диверсифікацією за галузями та помірним збільшенням частки незабезпечених позик (з 3,98% до 5,57%). В умовах сучасного воєнного макроекономічного середовища, високої конкуренції на банківському ринку та необхідності оперативного реагування на потреби бізнесу, виникає об'єктивна потреба в оптимізації діючих процесів кредитування через розбудову цифрових екосистем та гнучких інструментів

фінансування.

Першим і найбільш перспективним вектором оптимізації процесу корпоративного кредитування в АТ «ПУМБ» є **впровадження інтелектуальної системи автоматизованого андеррайтингу на основі технологій штучного інтелекту (AI) та великих даних (Big Data)**. Чинна процедура оцінювання великих корпоративних клієнтів у банку є досить ретельною, проте тривалою в часі. Для сегмента мікро-, малого та середнього корпоративного бізнесу (МСБ) тривалий термін розгляду заявки є критичним фактором, який спонукає клієнтів звертатися до конкурентів.

Запропонована оптимізація передбачає впровадження моделі експрес-оцінки, інтегрованої із державними реєстрами, базами даних податкової служби та кредитними бюро. Завдяки автоматизованому алгоритму AI банк зможе здійснювати первинний скринінг контрагента, аналізувати рух коштів на рахунках клієнта в АТ «ПУМБ» за лічені хвилини та автоматично формувати індивідуальний кредитний ліміт. Це дозволить реалізувати концепцію Time-to-Market (скорочення часу від подачі заявки до видачі коштів) до 1–2 робочих днів для стандартних продуктів (овердрафти, відновлювальні кредитні лінії на поповнення обігових коштів).

Економічний ефект від автоматизації андеррайтингу відобразиться на зниженні операційних витрат банку (Cost-to-Income Ratio) на обробку однієї заявки, звільненні робочого часу кредитних менеджерів для роботи зі складними індивідуальними кейсами великого бізнесу, а також на збільшенні обсягу кредитного портфеля без втрати його якості, оскільки базові ризики жорстко контролюватимуться алгоритмом на етапі відсікання стоп-факторів.

Другим стратегічним напрямом оптимізації є **лібералізація та адаптація умов кредитування в частині вимог до заставного забезпечення**. Аналіз структури портфеля АТ «ПУМБ» за рівнем забезпеченості (табл. 2.8 роботи) продемонстрував, що банк веде консервативну політику, утримуючи частку забезпечених позик на рівні понад 94%. Проте в умовах руйнування виробничих потужностей, окупації територій та релокації підприємств багато

корпоративних клієнтів втратили класичні об'єкти застави (нерухомість, обладнання, автотранспорт).

Для стимулювання кредитної активності та підтримки клієнтів АТ «ПУМБ» доцільно оптимізувати продуктову лінійку за рахунок розвитку **структурованого торговельного фінансування та бланкового кредитування під заставу майнових прав**. Мова йде про такі інструменти:

1. Кредитування під заставу майнових прав на майбутню виручку за діючими контрактами з надійними дебіторами (великими ритейлерами, експортерами).

2. Широке впровадження факторингових операцій без права регресу, що дозволить корпоративним клієнтам ліквідувати касові розриви без необхідності оформлення застави у вигляді майна.

3. Фінансування під заставу майнових прав на майбутній врожай (аграрні розписки та форвардні контракти) для підприємств сільського господарства, які займають понад 30% у корпоративному портфелі банку.

Такий підхід дозволить задовольнити попит на фінансування з боку сумлінних позичальників (які мають стабільні грошові потоки, але обмежені у твердій заставі), що гармонійно підтримає виявлений у Розділі 2 тренд на поступове контрольоване зростання частки незабезпечених позик, одночасно забезпечуючи банку вищу процентну маржу за рахунок дещо вищої вартості бланкових лімітів.

Третім найважливішим вектором оптимізації кредитного процесу в АТ «ПУМБ» є **масштабування участі у державних та міжнародних програмах розподілу ризиків (Risk Sharing)**. В умовах воєнного стану самостійне прийняття банком високих ризиків обмежене регуляторними вимогами НБУ до капіталу. Оптимальним рішенням для банку є трансформація процесу видачі кредитів через обов'язковий первинний розгляд заявки на предмет її відповідності пільговим та гарантійним інструментам.

Пропонується посилити інтеграцію кредитних продуктів АТ «ПУМБ» із наступними платформами:

- Державна програма «Доступні кредити 5-7-9%», зокрема в напрямі фінансування релокованого бізнесу, відновлення критичної інфраструктури та придбання засобів автономного енергозабезпечення (генератори, сонячні станції для підприємств), що є критично актуальним для промисловості та торгівлі.
- Механізм державних портфельних гарантій, де держава покриває до 50% суми кредиту за рахунок бюджетних коштів, що суттєво знижує розрахований нами у підрозділі 3.1 рівень очікуваних кредитних збитків (ECL) та зменшує навантаження на капітал банку.
- Спільні програми з міжнародними фінансовими інституціями (ЄБРР, Міжнародна фінансова корпорація (IFC)) щодо лімітів торговельного фінансування та грантових компонентів для корпоративних клієнтів, які орієнтовані на експортну діяльність.

Графічно комплексну побудову запропонованих напрямів оптимізації процесу корпоративного кредитування в АТ «ПУМБ» представлено на рисунку 3.2.

Рис. 3.2. Комплексна модель оптимізації процесу кредитування корпоративних клієнтів в АТ «ПУМБ»

Джерело: розроблено автором

Впровадження запропонованого комплексу рекомендацій дозволить АТ «ПУМБ» досягти комплексного ефекту:

1. *Для банку:* підвищити оперативну ефективність кредитного процесу, знизити витрати часу на розгляд заявок, зменшити чисте навантаження на капітал завдяки державним гарантіям і утримати інтегральний рівень ризику портфеля в межах безпечної зони (до 5%), яку ми математично обґрунтували раніше.

2. *Для корпоративних клієнтів:* отримати швидкий доступ до ліквідності без надмірних бюрократичних та заставних вимог, знизити фінансове навантаження на бізнес за рахунок державних компенсацій процентних ставок.

Таким чином, оптимізація процесу корпоративного кредитування в АТ «ПУМБ» на сучасному етапі має базуватися на гнучкому поєднанні передових цифрових технологій оцінки ризиків та активного використання інструментів державної підтримки реального сектору економіки.

Висновки до розділу 3

У третьому розділі кваліфікаційної роботи на основі узагальнення теоретичних засад та проведеного фінансово-економічного аналізу діяльності АТ «ПУМБ» було розроблено практичні рекомендації, спрямовані на вдосконалення системи управління кредитними ризиками та оптимізацію процесів кредитування корпоративних клієнтів в умовах воєнного стану.

У межах дослідження першочергово обґрунтовано та реалізовано економетричну модель оцінювання інтегрального кредитного ризику корпоративного портфеля АТ «ПУМБ» на основі тристадійного підходу до знецінення фінансових активів відповідно до вимог міжнародного стандарту МСФЗ 9. Завдяки диференціації умовних коефіцієнтів ризику для чотирьох груп активів (Стадія 1 – 1%; Стадія 2 – 15%; Стадія 3 – 60%; категорія РОСІ – 100%) вдалося повноцінно врахувати якісну специфіку формування очікуваних

кредитних збитків (ECL) та високий рівень забезпеченості позик твердою заставою в корпоративному секторі банку, який перевищує 94%.

Проведений розрахунок математичного сподівання очікуваних кредитних збитків підтвердив, що інтегральний ризик кредитування юридичних осіб в АТ «ПУМБ» перебуває в межах безпечної зони і становить 4,56% від загального обсягу портфеля. Визначено інтервал стабільності фактичного очікуваного доходу банку від кредитування корпоративного сектору. Це доводить, що сформований профіль ризику є повністю контрольованим, а капітал банку має достатній запас міцності для покриття потенційних дефолтів, що повністю відсікає вплив аномальних макроекономічних коливань і гарантує високу ліквідність установи.

Крім того, визначено, що ключовим вектором розвитку комерційного банку в сучасному конкурентному середовищі є цифровізація кредитних процесів. У зв'язку з цим запропоновано впровадження інтелектуальної системи автоматизованого андеррайтингу на основі технологій штучного інтелекту (AI) та аналізу великих даних (Big Data) для сегмента мікро-, малого та середнього корпоративного бізнесу (МСБ). Дана інновація дозволить скоротити час прийняття рішень за стандартними продуктами до 1–2 робочих днів, мінімізувати операційні витрати банку та наростити обсяги фінансування без зниження якості кредитного портфеля завдяки жорсткому автоматичному контролю стоп-факторів.

З метою підтримки лояльної клієнтської бази в умовах воєнних дій сформовано прикладні рекомендації щодо лібералізації умов кредитування в частині вимог до заставного забезпечення, що є критично актуальним для підприємств, які зазнали руйнувань або релокації. Обґрунтовано доцільність розширення лінійки бланкових інструментів, структурованого торговельного фінансування, факторингу без права регресу, а також використання аграрних розписок та форвардних контрактів під заставу майнових прав на майбутній врожай чи виручку, що забезпечить банку вищу процентну маржу за рахунок гнучкого структурування угод.

Насамкінець наголошено на необхідності масштабування участі АТ «ПУМБ» у державних та міжнародних програмах розподілу ризиків (Risk Sharing) як головного інструменту зниження навантаження на капітал. Пріоритетними напрямками визначено посилення інтеграції із державною програмою «Доступні кредити 5-7-9%» (зокрема для фінансування енергонезалежності бізнесу), активне використання механізму державних портфельних гарантій, що покривають до 50% основного боргу, а також залучення грантових та гарантійних лімітів від міжнародних фінансових інституцій (ЄБРР, IFC) для підтримки підприємств-експортерів. Впровадження запропонованого комплексу рішень забезпечить синергетичний ефект, гарантуючи фінансову стійкість банку та доступність необхідного капіталу для відновлення реального сектору економіки України.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній бакалаврській роботі здійснено теоретичне узагальнення й розроблено практичні рекомендації щодо вдосконалення механізму банківського кредитування корпоративних клієнтів на прикладі Акціонерного товариства «Перший Український Міжнародний Банк» (АТ «ПУМБ»). Результати проведеного дослідження дозволили сформувати систему висновків, що відображають вирішення поставлених завдань.

У теоретичному контексті дослідження визначено, що кредитування корпоративних клієнтів є базовою функцією комерційного банку, яка забезпечує трансформацію тимчасово вільних грошових ресурсів у реальний сектор економіки та виступає основним джерелом формування його процентних доходів. З'ясовано, що сутність цього процесу полягає у поєднанні принципів поворотності, строковості, платності, матеріальної забезпеченості та цільового спрямування. Систематизація класифікаційних ознак корпоративних кредитів дозволила виділити специфічні інструменти, адаптовані до масштабів бізнесу, зокрема овердрафти, відновлювальні та невідновлювальні кредитні лінії, структуроване торговельне фінансування та факторинг. Доведено, що в умовах нестабільності макросередовища ефективність кредитного процесу критично залежить від гнучкості нормативно-правового забезпечення, внутрішніх регламентів банку та відповідності міжнародним стандартам фінансової звітності (зокрема МСФЗ 9), які вимагають превентивного оцінювання ризиків.

Аналітичний блок дослідження, виконаний на матеріалах АТ «ПУМБ», продемонстрував високу адаптивність та стійкість фінансової установи. За досліджуваний період банк виявив стрімку динаміку нарощення обсягів кредитування юридичних осіб, збільшивши свій корпоративний кредитний портфель понад як на 77%. Основним драйвером такого зростання стало фінансування стратегічних галузей економіки, зокрема агропромислового комплексу, оптової та роздрібної торгівлі, а також промислового виробництва.

Попри складні умови воєнного часу, АТ «ПУМБ» зберіг високу якість активів завдяки зваженій і консервативній кредитній політиці. Про це свідчить той факт, що понад 91% кредитного портфеля банку зосереджено в межах першої, безпечної стадії знецінення фінансових активів з мінімальною ймовірністю дефолту. Водночас аналіз виявив певні структурні трансформації, зокрема помірне зростання частки незабезпечених (бланкових) позик, що відображає загальноринкову тенденцію дефіциту твердої застави у позичальників через релокацію та воєнні руйнування бізнесу.

З метою математичного підтвердження стійкості кредитної системи банку у роботі було реалізовано економетричну модель оцінювання інтегрального кредитного ризику корпоративного портфеля. Завдяки диференціації умовних коефіцієнтів ризику за чотирма якісними групами (від 1% для стандартних позик до 100% для безповоротно знецінених активів РОСІ) та з урахуванням високого рівня реального забезпечення заставою, який у банку перевищує 94%, було визначено математичне сподівання очікуваних кредитних збитків (ECL). Розрахунки підтвердили, що чистий інтегральний ризик кредитування юридичних осіб в АТ «ПУМБ» становить 4,56%, що є цілком безпечним показником. Здійснено розрахунок інтервалу стабільності очікуваного доходу банку. Це довело, що сформований профіль ризику є контрольованим, а капітал установи володіє належним запасом міцності для покриття потенційних дефолтів без загрози для поточної ліквідності.

Для оптимізації подальшого розвитку корпоративного кредитування в АТ «ПУМБ» обґрунтовано необхідність масштабної цифровізації кредитних процедур. Запропоновано впровадження інтелектуальної системи автоматизованого андеррайтингу для сегмента мікро-, малого та середнього бізнесу на основі технологій штучного інтелекту (AI) та аналізу великих даних (Big Data). Інтеграція скорингових моделей із державними реєстрами та кредитними бюро дозволить скоротити час прийняття рішень до 1–2 робочих днів, мінімізувати операційні витрати банку та наростити клієнтську базу без

ризик погіршення портфеля, завдяки автоматичному відсіканню стоп-факторів.

На основі виявлених структурних трендів дефіциту майна у позичальників сформульовано пропозиції щодо лібералізації заставних вимог АТ «ПУМБ». Доведено доцільність активного впровадження альтернативних інструментів фінансування, зокрема факторингу без права регресу, бланкових ліній під заставу майнових прав на майбутній виторг, а також аграрних розписок та форвардних контрактів для сільськогосподарських підприємств. Такий підхід забезпечить гнучкість структурування угод та дозволить банку отримувати вищу процентну маржу за рахунок плати за підвищений ризик.

Насамкінець визначено, що в умовах воєнного стану найефективнішим інструментом мінімізації тиску на капітал банку є розвиток програм розподілу ризиків (Risk Sharing). Рекомендовано посилити інтеграцію продуктів АТ «ПУМБ» із державною програмою «Доступні кредити 5-7-9%» (зокрема у векторі фінансування енергонезалежності підприємств), ширше залучати механізм державних портфельних гарантій для покриття до 50% основного боргу позичальників, а також використовувати гарантійні та грантові ліміти міжнародних фінансових інституцій (ЄБРР, IFC) для підтримки експортоорієнтованого бізнесу. Впровадження розробленого комплексу рекомендацій забезпечить синергетичний ефект, спрямований на зміцнення ринкових позицій та фінансової стійкості АТ «ПУМБ» й одночасне розширення доступу реального сектору економіки України до необхідного капіталу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дзюблюк О., Рудан В. Аналіз ліквідності банківської системи України: монографія. Тернопіль: «Вектор», 2019. 290 с.
2. Олійник Д.М. Ліквідність комерційного банку: управління та регулювання: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.04.01. Київ, 2002. 20 с.
3. Фуксман О. Ліквідність у забезпеченні стабільності банку. *Вісник Київського національного торговельно-економічного університету*. 2013. №4. С. 57-68.
4. Економічна енциклопедія: в 3 т. / за заг. ред. С.В. Мочерного. Київ: Видавничий центр «Академія», 2001. Т. 2. 848 с.
5. Крішталь Т.Е. Методика аналізу ліквідності комерційного банку: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.06.04. Київ, 2003. 17 с.
6. Commercial bank financial management. Macmillan, New York, and Collier Macmillan, London, 1983. 696 p.
7. Ліквідність банківської системи України: Науково-аналітичні матеріали. Вип. 12 / В.І. Міщенко, А.В. Сомик та ін. Київ; Національний банк України. Центр наукових досліджень, 2008. 180 с.
8. Іващук О. Концептуальні підходи до ліквідності банку як об'єкту фінансового управління. *Галицький економічний вісник*. 2010. №2(27). С. 163-169.
9. Шептуха О. М., Волковенкова М. М., Коротка О. О. Управління ризиком ліквідності і платоспроможності. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. №17. С. 776-778.
10. Про затвердження Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні: постанова НБУ від 28.08.2001 р. №368 (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01#Text> (дата звернення: 09.04.2025).
11. Карелов М.В. Економічна сутність та методи оцінки ліквідності банку. *Глобальні та національні проблеми економіки*: електронне наукове фахове

видання. 2017. Випуск 17. URL: <http://global-national.in.ua/archive/17-2017/134.pdf> (дата звернення: 11.04.2025).

12. Галицька Е., Висоцька Л. Удосконалення системи показників ліквідності комерційних банків. *Банківська справа*. 2002. № 2. С. 19-25.

13. Косарева І. П., Крамська Д. О. Ліквідність банку: сутність та вплив основних факторів на діяльність банків. *Причорноморські економічні студії*. 2018. Вип. 29. С. 99-103.

14. Рябушка Л. Б., Пігуль Н. Г., Батанін В. Д. Особливості регулювання ліквідності банків в умовах воєнного стану. *Бізнес-Інформ*. 2023. №10. С. 276–285.

15. Нікольчук Ю., Швабій К., Касьянов В. Ліквідність комерційного банку: теоретичний аспект. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2023. №4. С. 86-94.

16. Даньшанін Т. Р., Метлушко О. В. Управління ліквідністю та платоспроможністю комерційного банку в умовах фінансової кризи. *Приазовський економічний вісник*. 2022. № 5(05). С. 285-289.

17. Ушакова О. А. Банківські операції : навч. посіб. Рівне: НУВГП, 2021. 226 с.

18. Про Національний банк України: Закон України від 20.05.1999 р. №679-XIV (із змінами та доповненнями). *Відомості Верховної Ради України*. 1999. №29. Ст. 238.

19. Національний банк України: Офіційний сайт. URL: <https://bank.gov.ua/ua/archive-news/all/84310-pidtrimka-likvidnosti-bankivskoyi-sistemi-natsionalnim-bankom-ukrayini> (дата звернення: 19.04.2025).

20. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 р. №2121- III (Із змінами та доповненнями). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 5-6. Ст. 30.

21. Про затвердження Положення про застосування Національним банком України стандартних інструментів регулювання ліквідності банківської системи: постанова Правління Національного банку України від 17.09.2015 р.

№615. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0615500-15#Text> (дата звернення: 09.05.2025).

22. Колеснік Я. В., Попов В. О. Аналіз ліквідності банківського сектору країни. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2018. №22 (2). С. 28-31.

23. Положення про екстрену підтримку Національним банком України ліквідності банків: постанова Правління Національного банку України від 14.12.2016 р. №411 (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0411500-16#Text> (дата звернення: 11.05.2025).

24. Про особливості регулювання ліквідності банків у період дії воєнного стану: постанова Правління Національного банку України від 24.02.2022 р. №22. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0022500-22#Text> (дата звернення: 19.05.2025).

25. Береславська О. І., Сапальов В. В., Супрун А. В. Бланкове рефінансування як інструмент стабілізації банківського сектору в період воєнного стану. *Економіка та суспільство*: електронний журнал. 2024. Вип. №68. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/5080/5027> (дата звернення: 19.05.2025).

26. Про схвалення Методики розрахунку економічних нормативів регулювання діяльності банків в Україні: Постанова НБУ від 15.12.2017 р. №803-рш. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/vr803500-17#Text> (дата звернення: 16.05.2025).

27. Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України: постанова Правління Національного банку України від 23 березня 2022 року №59. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0059500-22#Text> (дата звернення: 19.05.2025).

28. Павленко Л. Д., Ткаченко А. П. Ризик-фактори ліквідності банку та

методи їх оцінювання в умовах волатильності банківської системи України. *Ефективна економіка*. 2020. № 6. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/6_2020/57.pdf (дата звернення: 19.05.2025).

29. Фетисов Г.Г., Юденков Ю.М. Організаційні аспекти формування стійкості банківської системи. *Гроші и кредит*. 2002. - №8. – С. 32-38.

30. АТ «ПУМБ»: Офіційний сайт. URL: <https://about.pumb.ua> (дата звернення: 19.04.2024).

31. Фінансова звітність АТ «ПУМБ» за 2021 рік та висновки керівництва: Офіційний сайт АТ «ПУМБ». URL: https://about.pumb.ua/finance/annual_reports (дата звернення: 19.04.2025).

32. Фінансова звітність АТ «ПУМБ» за 2022 рік та висновки керівництва: Офіційний АТ «ПУМБ». URL: https://about.pumb.ua/finance/annual_reports (дата звернення: 19.04.2025).

33. Фінансова звітність «ПУМБ» 2023 рік та висновки керівництва: Офіційний сайт АТ «ПУМБ». URL: https://about.pumb.ua/finance/annual_reports (дата звернення: 19.04.2025).

34. Рейтингове агентство «Кредит-Рейтинг»: Офіційний сайт. Рейтинговий звіт PUMB 001-030 про оновлення кредитного рейтингу та рейтингу надійності банківських вкладів (депозитів). URL: <https://www.credit-rating.ua> (дата звернення: 19.04.2025).

35. Гладчук О.М., Ткачук І.Я., Харабара В.М. Банківські операції: в схемах, таблицях, коментарях: навч. посібник. Чернівці: Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2020. 208 с.

36. Бурденко І. М., Дмитрієв Є. Є., Ребрик Ю. С., Серпенінова Ю. С. Фінансовий механізм управління ліквідністю банку: монографія / за заг. ред. Ю. С. Серпенінової. Суми: Університетська книга, 2011. 136 с.

37. Білик М.Д. Методологічні основи управління фінансовою стійкістю комерційного банку. *Формування ринкових відносин в Україні*: Зб. наук. праць. 2005. №4. С. 54-57.

38. Пурій Г.М. Удосконалення державного регулювання банківської діяльності в контексті збереження фінансової безпеки України. *Науковий вісник НЛТУ України*: Збірник науково-технічних праць. 2011. Вип. 21.5. С. 272-280.

39. Галицька Е, Висоцька Л. Удосконалення системи показників ліквідності комерційних банків. *Банківська справа*. 2002. № 2. С. 19-25.

40. Васюренко О.В., Волохата К.О. Економічний аналіз діяльності комерційних банків: Навчальний посібник. Київ: Знання, 2006. 463 с.

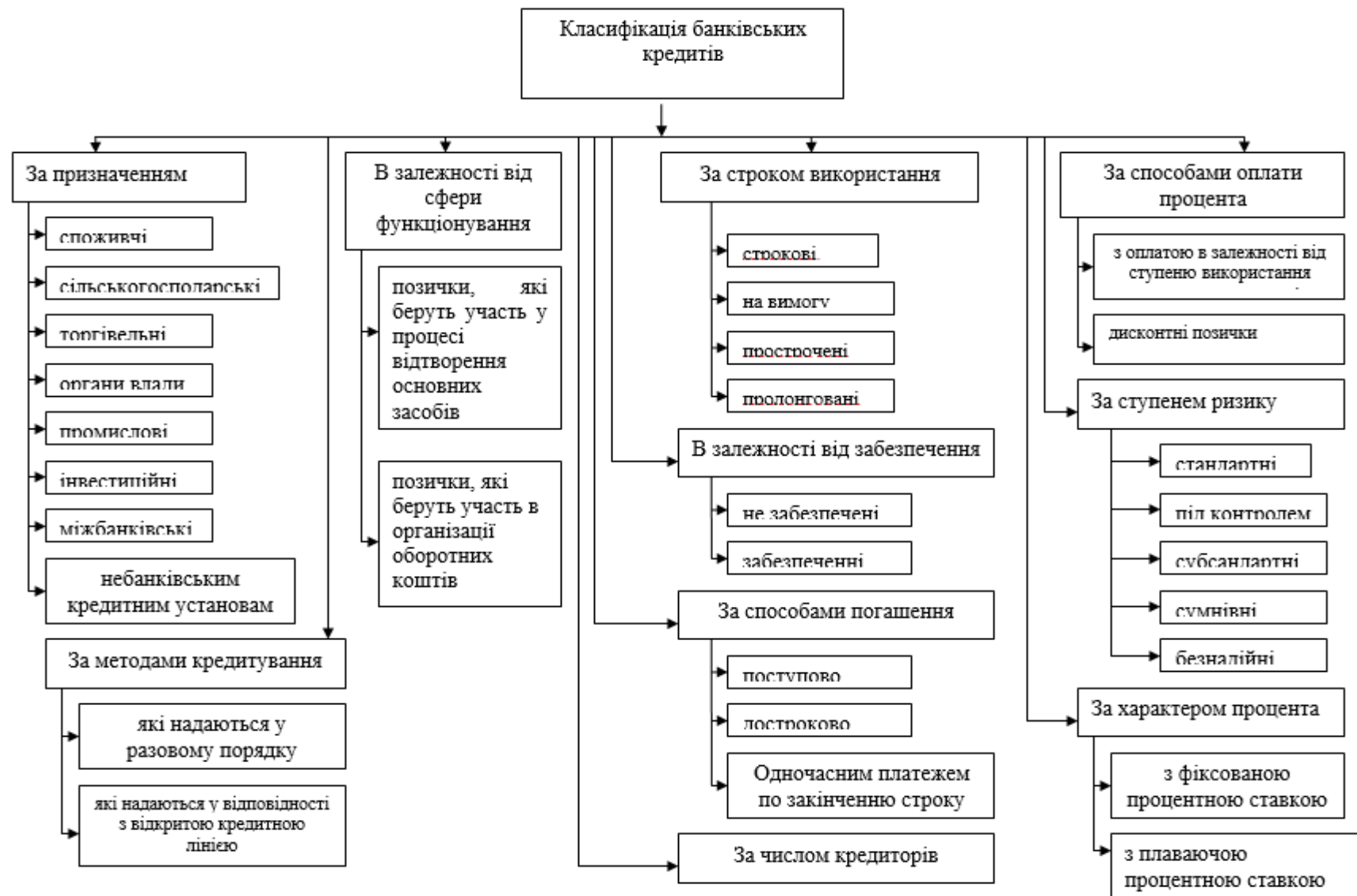
41. Енциклопедія банківської справи України / Редкол.: В.С. Стельмах (голова) та ін. Київ: Молодь, Ін Юре, 2001. 680 с.

42. Поздишев В. Вимоги Базель III до основних параметрів діяльності банківських установ. *Україна фінансова*: інформаційно-аналітичний портал Українського агентства фінансового розвитку. URL: https://ufin.com.ua/analit_mat/sdu/149 (дата звернення: 19.05.2025).

43. Сус Л. В., Сус Ю. Ю. Економічні нормативи НБУ як інструмент регулювання банківської діяльності. *Бізнес-Інформ*. 2021. № 3. С. 119-126.

05.06.2026

Фостяк А.А.

Кредитний процес “Банк - Клієнт”

Процедура розгляду кредитної заявки

Основні процедури

Продовження додатку Б

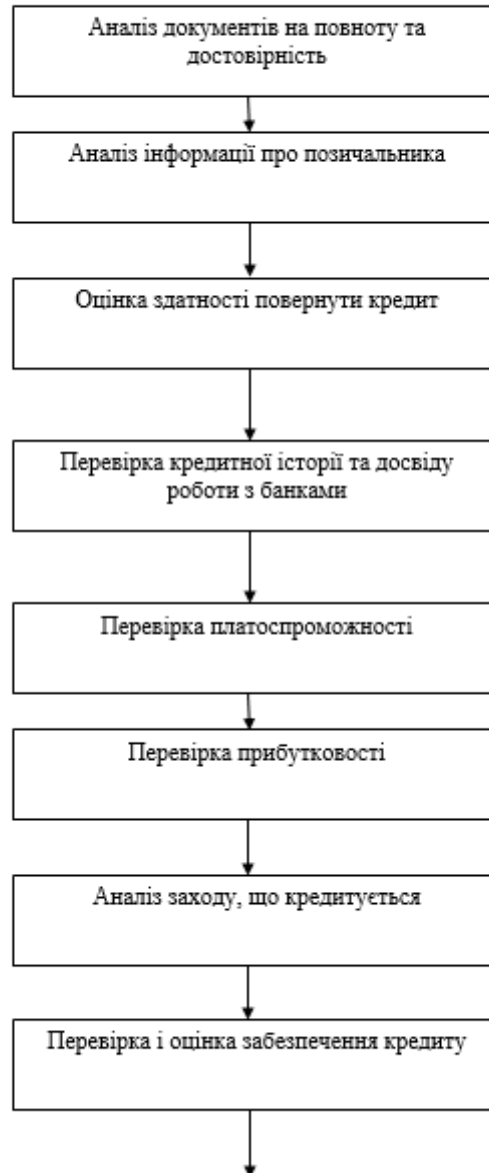
Взаємодія підрозділів

Продовження додатку Б

Аналіз кредитної заявки

Основні процедури

Продовження додатку Б

Взаємодія підрозділів

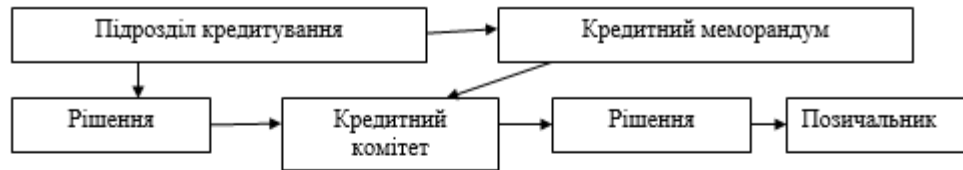
Продовження додатку Б

Взаємодія підрозділів

Продовження додатку Б

Прийняття рішення кредитним комітетом

Супроводження кредитного договору

Додаток В

Звіт про фінансовий стан на 31 грудня 2023 року
(у тисячах гривень)

	Прим.	2023 рік	2022 рік
Активи			
Грошові кошти та їх еквіваленти	6	33 747 952	46 455 869
Кредити та аванси банкам	7	4 213 505	3 490 916
Інвестиції в цінні папери	8	58 155 525	12 586 771
Кредити та аванси клієнтам	9	52 058 047	43 770 237
Похідні фінансові активи	18	8 510	–
Поточні податкові активи		–	32 962
Інші фінансові активи	12	2 611 752	2 419 697
Інші нефінансові активи	12	273 802	330 806
Основні засоби	10	1 652 243	1 710 376
Інвестиційна нерухомість	10	59 168	59 168
Нематеріальні активи, за винятком гудвілу	10	320 312	654 811
Активи з права користування	11	234 030	259 282
Відстрочені податкові активи	24	–	203 325
Всього активів		153 334 846	111 974 220
Зобов'язання			
Зобов'язання перед Центральним банком	13	–	4 188 304
Кошти банків	14	2 716 727	2 324 222
Кошти клієнтів	15	126 542 822	90 299 888
Похідні фінансові зобов'язання	18	1 250	93 807
Орендні зобов'язання	16	266 294	274 383
Поточні податкові зобов'язання	24	3 200 277	–
Інші фінансові зобов'язання	17	2 188 420	2 546 201
Інші нефінансові зобов'язання	17	909 011	551 034
Відстрочені податкові зобов'язання	24	120 273	–
Всього зобов'язань		135 945 074	100 277 839
Власний капітал			
Акціонерний капітал	19	4 780 595	4 780 595
Емісійний дохід		101 660	101 660
Дооцінка		403 283	430 759
Резерв під прибутки та збитки за фінансовими активами, оцінених за справедливою вартістю через інший сукупний дохід		1 407 291	(350 345)
Резервний капітал		2 909 909	2 909 909
Нерозподілений прибуток		7 787 034	3 823 803
Всього власного капіталу		17 389 772	11 696 381
Всього зобов'язань та власного капіталу		153 334 846	111 974 220

Підписано від імені Правління 25 березня 2024 року:

С. П. Черненко (Голова Правління)

О. О. Полещук (Головний бухгалтер)

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК»
Звіт про фінансовий стан на 31 грудня 2024 року

(у тисячах гривень)

	Прим.	2024 рік	2023 рік
Активи			
Грошові кошти та їх еквіваленти	6	59 202 081	33 747 952
Кредити та аванси банкам	7	5 435 023	4 213 505
Інвестиції в цінні папери	8	49 901 420	58 155 525
Кредити та аванси клієнтам	9	66 920 439	52 058 047
Похідні фінансові активи	17	—	8 510
Інші фінансові активи	12	1 979 208	2 611 752
Інші нефінансові активи	12	286 232	273 802
Активи з права користування	11	251 717	234 030
Основні засоби	10	2 142 633	1 652 243
Інвестиційна нерухомість	10	68 231	59 168
Нематеріальні активи, за винятком гудвілу	10	395 582	320 312
Всього активів		186 582 566	153 334 846
Зобов'язання			
Кошти банків	13	3 873 397	2 716 727
Кошти клієнтів	14	154 148 828	126 542 822
Похідні фінансові зобов'язання	17	2 664	1 250
Поточні податкові зобов'язання	23	2 504 344	3 200 277
Орендні зобов'язання	11	284 087	266 294
Інші фінансові зобов'язання	16	2 075 234	2 188 420
Інші нефінансові зобов'язання	16	1 219 255	909 011
Відстрочені податкові зобов'язання	23	282 184	120 273
Всього зобов'язань		164 389 993	135 945 074
Власний капітал			
Акціонерний капітал	18	4 780 595	4 780 595
Емісійний дохід		101 660	101 660
Дооцінка		606 516	403 283
Резерв під прибутки та збитки за фінансовими активами, оцінених за справедливою вартістю через інший сукупний дохід		2 057 642	1 407 291
Резервний капітал		3 107 683	2 909 909
Нерозподілений прибуток		11 538 477	7 787 034
Всього власного капіталу		22 192 573	17 389 772
Всього зобов'язань та власного капіталу		186 582 566	153 334 846

Підписано від імені Правління 22 квітня 2025 року

С.П. Черненко (Голова Правління)

Черненко
Сергій
Павлович
О.О. Полещук (Головний бухгалтер)
ЄДРПОУ/ІПН
14282829

Полещук
Олена
Олегівна
ЄДРПОУ/ІПН

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК»
Звіт про фінансовий стан на 31 грудня 2025 року

(у тисячах гривень)

	Прим.	31 грудня 2025 року	31 грудня 2024 року (перераховано)	1 січня 2024 року (перераховано)
Активи				
Грошові кошти та їх еквіваленти	6	74 447 210	59 202 081	33 747 952
Кредити та аванси банкам	7	6 126 821	5 435 023	4 213 505
Інвестиції в цінні папери	8	46 389 318	53 029 987	60 441 845
Кредити та аванси клієнтам	9	98 145 589	66 920 439	52 058 047
Похідні фінансові активи		–	–	8 510
Інші фінансові активи	12	2 828 968	1 979 208	2 611 752
Інші нефінансові активи	12	274 763	286 232	273 802
Активи з права користування		221 946	251 717	234 030
Основні засоби	10	2 040 665	2 142 633	1 652 243
Інвестиційна нерухомість	10	68 231	68 231	59 168
Нематеріальні активи, за винятком гудвілу	10	488 269	395 582	320 312
Всього активів		231 031 780	189 711 133	155 621 166
Зобов'язання				
Кошти банків	13	1 958 783	3 873 397	2 716 727
Кошти клієнтів	14	191 099 171	154 148 828	126 542 822
Похідні фінансові зобов'язання		–	2 664	1 250
Поточні податкові зобов'язання	22	1 632 312	2 504 344	3 200 277
Орендні зобов'язання		252 292	284 087	266 294
Інші фінансові зобов'язання	16	2 666 794	2 075 234	2 188 420
Інші нефінансові зобов'язання	16	1 479 985	1 219 255	909 011
Відстрочені податкові зобов'язання	22	372 306	282 184	120 273
Всього зобов'язань		199 461 643	164 389 993	135 945 074
Власний капітал				
Акціонерний капітал	17	4 780 595	4 780 595	4 780 595
Емісійний дохід		101 660	101 660	101 660
Дооцінка		588 019	606 516	403 283
Резерв під прибутки та збитки за фінансовими активами, оцінених за справедливою вартістю через інший сукупний дохід		846 955	5 186 209	3 693 611
Резервний капітал		3 304 801	3 107 683	2 909 909
Нерозподілений прибуток		21 948 107	11 538 477	7 787 034
Всього власного капіталу		31 570 137	25 321 140	19 676 092
Всього зобов'язань та власного капіталу		231 031 780	189 711 133	155 621 166

Підписано від імені Правління 25 березня 2026 року

Електронний підпис
 Черненко
 С.П. Черненко (Голова Правління)
 Павлович
 ЄДРПОУ/ІПН
 14282829
 О.О. Полецький (Головний бухгалтер)

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК»

Звіт про прибуток або збиток за 2023 рік

(у тисячах гривень)

	Прим.	2023 рік	2022 рік
Процентний дохід, обчислений із застосуванням методу ефективного відсотка	20	19 916 370	14 512 778
Процентні доходи	20	348 180	382 603
Процентні витрати	20	(7 899 066)	(4 740 903)
Чистий процентний дохід		12 365 484	10 154 478
Комісійні доходи	21	3 935 528	3 205 014
Комісійні витрати	21	(1 791 291)	(1 183 751)
Чистий комісійний дохід		2 144 237	2 021 263
Прибуток від зменшення корисності та сторнування збитку від зменшення корисності (збиток від зменшення корисності), визначені згідно з МСФЗ 9	6,7,8,9, 12, 27	(439 299)	(10 338 901)
Чистий прибуток (збиток) від операцій з іноземною валютою		857 655	1 264 678
Чистий прибуток (збиток) від переоцінки іноземної валюти		42 712	166 962
Чистий прибуток (збиток) від операцій з борговими фінансовими інструментами, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід		(11 549)	(50 656)
Чистий прибуток (збиток) від переоцінки об'єктів інвестиційної нерухомості	10	–	(249)
Прибуток (збиток) від зміни справедливої вартості похідних інструментів		167 524	177 491
Чистий прибуток (збиток) від операцій з фінансовими інструментами за справедливою вартістю через прибуток або збиток		–	(2)
Доходи (витрати), які виникають під час первісного визнання фінансових активів		–	1 243 421
Доходи (витрати), які виникають під час первісного визнання фінансових активів за процентною ставкою, вищою або нижчою, ніж ринкова		–	1 064
Прибуток (збиток), що виникає від припинення визнання фінансових активів, оцінених за амортизованою собівартістю		(683)	2 109
Прибуток від зменшення корисності та сторнування збитку від зменшення корисності (збиток від зменшення корисності) для нефінансових активів	12, 27	38 392	(80 449)
Інші прибутки (збитки)	22	116 768	231 755
Прибуток (збиток) від операційної діяльності		15 281 241	4 792 964
Операційні витрати	23	(7 043 808)	(5 278 302)
Прибуток (збиток) до оподаткування		8 237 433	(485 338)
(Витрати на сплату податку) доходи від повернення податку	24	(4 261 958)	87 615
Прибуток (збиток) за звітний період		3 955 475	(397 723)
Прибуток (збиток) на акцію (гривень на акцію)	30	276,15	(27,77)

Підписано від імені Правління 25 березня 2024 року:

С. П. Черненко (Голова Правління)

О. О. Полячук (Головний бухгалтер)

Примітки на стор. 6-77 є невід'ємною частиною цієї фінансової звітності.

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК»
Звіт про прибуток або збиток за 2024 рік

(у тисячах гривень)

	Прим.	2024 рік	2023 рік
Процентний дохід, обчислений із застосуванням методу ефективного відсотка	19	22 738 690	19 916 370
Процентні доходи	19	474 222	348 180
Процентні витрати	19	(8 562 794)	(7 899 066)
Чистий процентний дохід		14 650 118	12 365 484
Комісійні доходи	20	4 467 644	3 935 528
Комісійні витрати	20	(2 306 522)	(1 791 291)
Чистий комісійний дохід		2 161 122	2 144 237
Прибуток від зменшення корисності та сторнування збитку від зменшення корисності (збиток від зменшення корисності), визначені згідно з МСФЗ 9	6,7,8,9, 12, 26	(429 060)	(439 299)
Чистий прибуток (збиток) від операцій з іноземною валютою		869 008	857 655
Чистий прибуток (збиток) від переоцінки іноземної валюти		83 463	42 712
Чистий прибуток (збиток) від операцій з борговими фінансовими інструментами, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід		1 540	(11 549)
Чистий прибуток (збиток) від переоцінки об'єктів інвестиційної нерухомості	10	9 206	-
Прибутки (збитки) від зміни справедливої вартості похідних інструментів		(35 536)	167 524
Прибуток (збиток), що виникає від припинення визнання фінансових активів, оцінених за амортизованою собівартістю		(708)	(683)
Прибуток від зменшення корисності та сторнування збитку від зменшення корисності (збиток від зменшення корисності) для нефінансових активів	12, 27	6 627	38 392
Інші прибутки (збитки)	21	27 342	116 768
Прибуток (збиток) від операційної діяльності		17 343 122	15 281 241
Операційні витрати	22	(9 209 928)	(7 043 808)
Прибуток (збиток) до оподаткування		8 133 194	8 237 433
(Витрати на сплату податку) доходи від повернення податку	23	(4 190 827)	(4 281 958)
Прибуток (збиток) за звітний період		3 942 367	3 955 475
Прибуток (збиток) на акцію, базисний та розбавлений (гривень на акцію)	29	275,23	276,15

Підписано від імені Правління 22 квітня 2025 року

Електронний підпис
Черненко
С.Л. Черненко (Голова Правління)
Павлович
ЄДРПОУ/ІПН
14282829

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК»
Звіт про прибуток або збиток за 2025 рік

(у тисячах гривень)

	Прим.	2025 рік	2024 рік
Процентний дохід, обчислений із застосуванням методу ефективного відсотка	18	26 791 107	22 738 690
Інші процентні доходи	18	641 905	474 222
Процентні витрати	18	(10 096 922)	(8 562 794)
Чистий процентний дохід		17 336 090	14 650 118
Комісійні доходи	19	5 755 684	4 467 644
Комісійні витрати	19	(2 173 062)	(2 306 522)
Чистий комісійний дохід		3 582 622	2 161 122
Прибуток від зменшення корисності та сторнування збитку від зменшення корисності (збиток від зменшення корисності), визначені згідно з МСФЗ 9	6,7,8,9, 12, 25	(480 960)	(429 060)
Чистий прибуток (збиток) від операцій з іноземною валютою		730 271	869 008
Чистий прибуток (збиток) від переоцінки іноземної валюти		186 974	83 463
Чистий прибуток (збиток) від операцій з борговими фінансовими інструментами, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід		117 673	1 540
Чистий прибуток (збиток) від переоцінки об'єктів інвестиційної нерухомості	10	–	9 206
Прибутки (збитки) від зміни справедливої вартості похідних інструментів		(27 937)	(35 536)
Прибуток (збиток), що виникає від припинення визнання фінансових активів, оцінених за амортизованою собівартістю		(436)	(708)
Прибуток від зменшення корисності та сторнування збитку від зменшення корисності (збиток від зменшення корисності) для нефінансових активів	12, 25	29 206	6 627
Інші прибутки (збитки)	20	75 452	27 342
Прибуток (збиток) від операційної діяльності		21 548 955	17 343 122
Операційні витрати	21	(10 844 665)	(9 209 928)
Прибуток (збиток) до оподаткування		10 704 290	8 133 194
(Витрати на сплату податку) доходи від повернення податку	22	(2 652 601)	(4 190 827)
Прибуток (збиток) за звітний період		8 051 689	3 942 367
Прибуток (збиток) на акцію, базисний та розбавлений (гривень на акцію)		562,12	275,23

Підписано від імені Правління 25 березня 2026 року

Електронний підпис
 С.П. Черненко (Голова Правління)
 Черненко
 Сергій
 Павлович
 ЄДРПОУ/ІПН
 14282829
 О.О. Полещук (Головний бухгалтер)
 Полещук Олександр

Якість кредитного портфеля корпоративних клієнтів АТ «ПУМБ» за стадіями ризику за 2023-2025 роки

Станом на 31 грудня 2023 року	Стадія	Високий рейтинг	Стандартний рейтинг	Нижче стандартного рейтингу	Знецінені	Всього
Кредити та аванси клієнтам						
- Кредити корпоративним клієнтам	Стадія 1	15 549 467	16 135 180	1 086 392	-	32 771 039
	Стадія 2	152 711	3 109 615	1 713 337	-	4 975 663
	Стадія 3	-	-	-	1 028 295	1 028 295
	POCI	-	-	-	9 787	9 787
- Фінансовий лізинг	Стадія 1	287 971	898 918	236 777	-	1 423 666
	Стадія 2	34 214	57 304	52 706	-	144 224
	Стадія 3	-	-	-	111 070	111 070
Всього		16 024 363	20 201 017	3 089 212	1 149 152	40 463 744

Станом на 31 грудня 2024 року	Стадія	Високий рейтинг	Стандартний рейтинг	Нижче стандартного рейтингу	Знецінені	Всього
Кредити та аванси клієнтам:						
- Кредити корпоративним клієнтам	Стадія 1	16 892 509	23 517 772	3 887 214	-	44 297 495
	Стадія 2	262 963	2 905 418	1 164 906	-	4 333 287
	Стадія 3	705	-	-	3 210 248	3 210 953
	POCI	-	-	-	21 127	21 127
- Фінансовий лізинг	Стадія 1	482 708	1 530 597	274 409	-	2 287 714
	Стадія 2	17 942	29 133	50 346	-	97 421
	Стадія 3	-	-	-	137 407	137 407
Всього		17 656 827	27 982 920	5 376 875	3 368 782	54 385 404

Станом на 31 грудня 2025 року	Стадія	Високий рейтинг	Стандартний рейтинг	Нижче стандартного рейтингу	Знецінені	Всього
Кредити та аванси клієнтам:						
- Кредити корпоративним клієнтам	Стадія 1	19 807 101	42 712 970	4 975 934	-	67 496 005
	Стадія 2	477 317	2 012 177	1 163 635	-	3 653 129
	Стадія 3	-	-	-	2 908 161	2 908 161
	POCI	-	-	-	23 643	23 643
- Фінансовий лізинг	Стадія 1	1 164 532	2 230 634	670 935	-	4 066 101
	Стадія 2	14 418	15 602	26 236	-	56 256
	Стадія 3	-	-	-	81 523	81 523
Всього		21 463 368	46 971 383	6 836 740	3 013 327	78 284 818

Інформація про кредити та аванси клієнтам АТ «ПУМБ» за 2023-2025 рр.

9. Кредити та аванси клієнтам

	2025 рік	2024 рік
Кредити корпоративним клієнтам	74 080 938	51 862 862
Фінансовий лізинг	4 203 880	2 522 542
Мінус: очікувані кредитні збитки	(3 481 829)	(3 760 050)
Всього кредитів корпоративним клієнтам за вирахуванням очікуваних кредитних збитків	74 802 989	50 625 354
Кредити фізичним особам		
Споживчі кредити	8 731 937	6 891 573
Кредитні картки та овердрафти	18 077 299	12 184 147
Іпотечне кредитування	56 233	127 972
Автокредитування	4	147
Мінус: очікувані кредитні збитки	(3 522 873)	(2 908 754)
Всього кредитів фізичним особам за вирахуванням очікуваних кредитних збитків	23 342 600	16 295 085
Всього кредитів та авансів клієнтам	98 145 589	66 920 439

9. Кредити та аванси клієнтам

	2024 рік	2023 рік
Кредити корпоративним клієнтам	51 862 862	44 724 306
Фінансовий лізинг	2 522 542	1 753 696
Мінус: очікувані кредитні збитки	(3 760 050)	(4 242 807)
Всього кредитів корпоративним клієнтам за вирахуванням очікуваних кредитних збитків	50 625 354	42 235 195
Кредити фізичним особам		
Споживчі кредити	6 891 573	4 669 359
Кредитні картки та овердрафти	12 184 147	8 197 873
Іпотечне кредитування	127 972	129 105
Автокредитування	147	194
Мінус: очікувані кредитні збитки	(2 908 754)	(3 173 679)
Всього кредитів фізичним особам за вирахуванням очікуваних кредитних збитків	16 295 085	9 822 852
Всього кредитів та авансів клієнтам	66 920 439	52 058 047

Інформація про концентрацію кредитів клієнтам АТ «ПУМБ» за 2023-2025 рр.

9. Кредити та аванси клієнтам (продовження)

Концентрація кредитів клієнтам

Станом на 31 грудня 2024 року валова балансова вартість кредитів у розмірі 9 776 175 тисяч гривень, виданих 20 найбільшим позичальникам Банку, становила 13% кредитного портфелю до вирахування резервів (на 31 грудня 2023 року – сукупна сума кредитів у розмірі 7 728 826 тисяч гривень, виданих 20 найбільшим позичальникам Банку, становила 13% кредитного портфелю до вирахування резервів).

Нижче представлені кредити та аванси клієнтам Банку в розрізі галузей економіки, кредитний ризик яких впливає на якість кредитів:

	2024 рік	2023 рік
Фізичні особи	19 203 839	12 996 531
Торівля та агентські послуги	18 550 297	16 452 466
Харчова промисловість та сільське господарство	15 941 422	15 763 597
Транспорт, послуги зв'язку та інфраструктура	4 784 454	3 900 054
Будівництво та нерухомість	2 879 904	2 212 927
Металургія	2 821 443	1 803 854
Гірничо-видобувна галузь та енергетика	2 557 818	2 561 504
Небанківські фінансові установи	1 615 896	82 200
Хімічна галузь	1 555 433	686 306
Машинобудування	1 124 215	1 143 513
Переробка деревини	1 015 867	879 372
Інше	1 538 655	992 209
Всього кредитів та авансів клієнтам до вирахування резерву під очікувані кредитні збитки	73 589 243	59 474 533

Концентрація кредитів клієнтам

Станом на 31 грудня 2025 року валова балансова вартість кредитів у розмірі 14 523 664 тисячі гривень, виданих 20 найбільшим позичальникам Банку, становила 14% кредитного портфелю до вирахування резервів (31 грудня 2024 року – сукупна сума кредитів у розмірі 9 776 175 тисяч гривень, виданих 20 найбільшим позичальникам Банку, становила 13% кредитного портфелю до вирахування резервів).

Нижче представлені кредити та аванси клієнтам Банку в розрізі галузей економіки, кредитний ризик яких впливає на якість кредитів:

	2025 рік	2024 рік
Фізичні особи	26 865 473	19 203 839
Торівля та агентські послуги	25 240 200	18 550 297
Харчова промисловість та сільське господарство	23 711 954	15 941 422
Транспорт, послуги зв'язку та інфраструктура	7 371 898	4 784 454
Гірничо-видобувна галузь та енергетика	3 983 187	2 557 818
Машинобудування	3 463 966	1 124 215
Будівництво та нерухомість	3 459 867	2 879 904
Металургія	2 769 354	2 821 443
Небанківські фінансові установи	2 718 342	1 615 896
Хімічна галузь	2 065 532	1 555 433
Переробка деревини	1 158 371	1 015 867
Інше	2 342 147	1 538 655
Всього кредитів та авансів клієнтам до вирахування резерву під очікувані кредитні збитки	105 150 291	73 589 243

Класифікація кредитних ризиків

Ознаки класифікації	Види кредитних ризиків
За сферою виникнення	Зовнішнього середовища (політичні, соціальні, економічні, форс-мажорні) Внутрішнього середовища (недосконалість системи управління, технічні ризики)
За рівнем прийняття рішень	Макроекономічні, на рівні банківської установи, відповідальної особи
За рівнем прогнозованості	Прогнозовані і непрогнозовані
За причинами виникнення	Об'єктивні, суб'єктивні, законодавчі
За типами ризику	Виправдані, невинуватені
За розміром втрат	Незначні, великі, критичні
За методами подолання	Індивідуальні, спільні
За методами мінімізації	Уникнення ризику, зниження рівня ризику, передача (страхування), взаємозалік ризику, утримання (поглинання) ризику
За типами аналізу	Кількісні, якісні

Вибір умовних коефіцієнтів ризику (R_i) обґрунтований вимогами **Міжнародного стандарту фінансової звітності 9 (МСФЗ 9) «Фінансові інструменти»** та стандартною практикою банківського пруденційного нагляду (зокрема, вимогами НБУ щодо оцінки кредитних ризиків).

У моделі тристадійного підходу до знецінення активів кожна стадія відображає якісно новий рівень загрози, що математично виражається через зростання ймовірності дефолту (PD - Probability of Default). Ось логіка закріплення конкретних значень за кожною групою:

1. Група 1 (Стадія 1) - $R_1 = 0,01$ (або 1%)

- **Економічна сутність:** Сюди відносяться чисті, стандартні та повністю забезпечені кредити з мінімальним ризиком, за якими немає жодних ознак погіршення платоспроможності.

- **Обґрунтування:** Згідно з МСФЗ 9, для Стадії 1 резерв розраховується на основі *12-місячних очікуваних кредитних збитків*. У фінансовому моделюванні для стабільних корпоративних позичальників великого бізнесу умовна ймовірність дефолту на найближчий рік традиційно закладається на мінімальному базовому рівні - в межах 0,5–1,5%. Значення **0,01** є класичним консервативним маркером для «здорової» частини портфеля.

2. Група 2 (Стадія 2) - $R_2 = 0,15$ (або 15%)

- **Економічна сутність:** Активи, за якими зафіксовано *значне зростання кредитного ризику (SICR)* з моменту первісного визнання (наприклад, поява перших прострочень від 31 до 90 днів, погіршення фінансових показників галузі, де діє клієнт).

- **Обґрунтування:** Для Стадії 2 резерв формується вже не на 12 місяців, а на *весь строк життя кредитної угоди (Lifetime ECL)*. Оскільки ризик дефолту суттєво зріс, умовний коефіцієнт піднімається до середньозваженого рівня **0,15**. Це відображає ситуацію, коли кожен 6-7-й кредит у цій зоні має потенційну загрозу перейти в категорію проблемних.

3. Група 3 (Стадія 3) - $R_3 = 0,60$ (або 60%)

- **Економічна сутність:** Дефолтні, субстандартні та повністю знецінені позики (наявність системного прострочення понад 90 днів, запуск процедури банкрутства клієнта).

- **Обґрунтування:** Попри те, що кредит перебуває в дефолті, коефіцієнт не дорівнює 100%, оскільки банк майже завжди має тверду заставу (майнові комплекси, товари в обороті, обладнання). У ПУМБ частка забезпечених корпоративних позик становить 94,43%. За рахунок реалізації цієї застави або поручительства банк відшкодує значну частину боргу (показник LGD - Loss Given Default). Тому очікуваний чистий збиток (коефіцієнт втрат) для дефолтної стадії корпоративного сектору зазвичай моделюється в діапазоні **0,50–0,70 (50–70%)**. Значення **0,60** ідеально демонструє, що навіть при дефолті банк планує повернути щонайменше 40% коштів через заставне майно.

4. Група 4 (POCI) - $R_4 = 1,00$ (або 100%)

- **Економічна сутність:** Фінансові активи, які були знецінені вже *при первісному придбанні або створенні (Purchased or Originated Credit-Impaired)*.

○ **Обґрунтування:** Це специфічна й безпосередньо токсична категорія активів (наприклад, придбані пули безнадійних боргів чи глибоко реструктуризована заборгованість, де збиток уже фактично відбувся). Оскільки ймовірність неотримання первинних грошових потоків за ними наближається до абсолютного максимуму, для чистоти математичної моделі коефіцієнт ризику приймається за **1,00**.

ЗГОДА

здобувача освіти Державного університету економіки і технологій про перевірку кваліфікаційної роботи на прояви академічного плагіату та розміщення в Репозитарії ДУЕТ

Я, Фостяк Анастасія Андріївна, підтримую політику Державного університету економіки і технологій з академічної доброчесності і відкритого доступу. Стверджую, що кваліфікаційна бакалаврська робота «**Кредитування банками корпоративних клієнтів**» виконана самостійно та не містить академічного плагіату. Я не надавала і не одержувала недозволену допомогу під час підготовки цієї роботи. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають покликання на відповідне джерело.

Із чинним Положенням про запобігання та виявлення академічного плагіату в роботах здобувачів вищої освіти Державного університету економіки і технологій ознайомена. Чітко усвідомлюю, що в разі виявлення у кваліфікаційній роботі порушення норм академічної доброчесності робота не допускається до захисту або оцінюється незадовільно.

Також я поінформована, що відповідно до пункту 5.8 «Положення про Репозитарій (електронну базу даних) Державного університету економіки і технологій» згадана робота буде розміщена в Електронному архіві Університету (Репозитарії ДУЕТ) та ознайомлений з умовами такого розміщення.

03.06.2026р.

дата

підпис

Фостяк А.А.

ініціали, прізвище